

VODIČ

U NAJVAŽNIJE ASPEKTE PREDSTOJEĆEG

POPISA STANOVNIŠTVA I DOMAĆINSTAVA U BOSNI I HERCEGOVINI

Sarajevo, maj 2013. godine

VODIČ

U NAJVAŽNIJE ASPEKTE PREDSTOJEĆEG

POPISA STANOVNIŠTVA I DOMAĆINSTAVA U BOSNI I HERCEGOVINI

- ver 04 -

Ovaj vodič ima za cilj adekvatno informisanje o ključnim aspektima popisa, načina provođenja popisa, sadržaja popisnica, te koracima u organizaciji aktivnog učešća u različitim popisnim tijelima i organima.

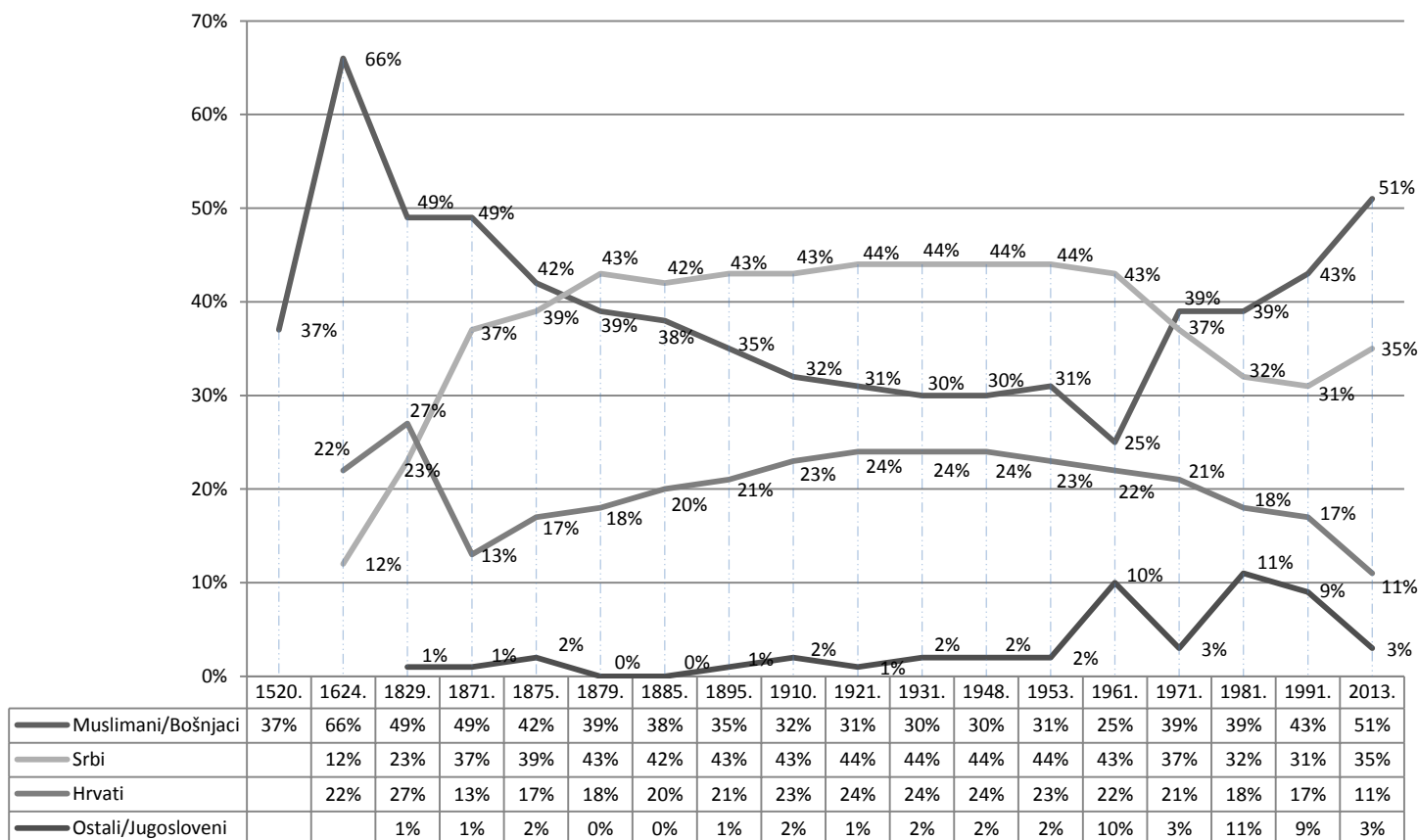
Sadržaj

1. Kratki pogled na historijat popisa u Bosni i Hercegovini	3
2. Zakonski okvir.....	5
3. Način provođenja popisa i različite uloge učesnika	7
3.1. Način provođenja popisa.....	8
3.2. Obuhvat popisa	10
3.3. Popisna tijela na lokalnoj razini	14
4. Ključna područja djelovanja.....	16
4.1. Etnička/nacionalna identifikacija Bošnjaka	16
4.2. Upoznavanje građana sa elementima popisnica.....	20
4.2.1. Upitnik za domaćinstvo i stan (P-2).....	21
4.2.2. Popisnica (P-1).....	26
4.3. Popis građana koji žive/rade u inostranstvu i dijaspore	30
4.4. Organizacija aktivnog učešće Bošnjaka u operativno-tehničkoj realizaciji popisa	34
5. Rezime	36
Prilog 1. Popisnica (P-1).....	38
Prilog 2. Upitnik za domaćinstvo i stan (P-2).....	41
Prilog 3. Popisne komisije lokalne samouprave	44
Prilog 4. Uslovi i kriteriji za izbor općinskih instruktora i popisivača.....	46
Prilog 5. Predviđeni broj općinskih instruktora po općinama	47
Prilog 6. Predviđeni broj popisivača po općinama	49

1. KRATKI POGLED NA HISTORIJAT POPISA U BOSNI I HERCEGOVINI

Naredni grafikon daje pregled dostupnih popisa i evidencija stanovništva od 1520. godine. Ovdje je važno napomenuti da se u naučnoj literaturi za metodološki ispravne popise uzimaju isključivo oni od 1879. godine, odnosno od prvog popisa koji je priredila Austro-Ugarska vlast u Bosni i Hercegovini. Međutim, obzirom da mnogi autori osporavaju ovu premisu naredni grafikon daje pregled raspoloživih podataka i prije 1879. godine.

Pored toga, grafikon daje procjenu procentualnog odnosa različitih etniciteta u Bosni i Hercegovini za 2013. godinu, pod uslovom da bošnjačko tijelo postigne visok stepen kohezije po pitanju etničkog/nacionalnog izjašnjanja.

Navedeni izvori prije 1879. godine su sljedeći:

- 1520. – Turski historičar Ömer Lütfü Barkan proveo je popis baziran na religiji u Bosanskom sandžaku u periodu od 1520 - 1530. godine
- 1624. – Procjene papinskog vizitatora Pietra Massarecchia za Bosnu¹
- 1829. – The Penny Cyclopeadia of the Society for the Diffusion of Useful Knowledge²
- 1871. - drugi zvanični popis otomanskog carstva za Bosanski sandžak³
- 1875. – posljednji zvanični popis otomanskog carstva za Bosnu⁴

Da bi se upotpunio prethodni grafikon važno je napomenuti i to da su Bošnjaci u popisnom periodu od 1879. godine sve do posljednje popisa 1991. godine bili prisiljeni koristiti različite i često eksterno nametnute etničko/nacionalne i jezičke odrednice. Tako se u popisu iz 1879., 1885., i 1895. obilježje vjeroispovijesti, po kojem

¹ Alija Nametak, "Statistički podaci o broju stanovništva u BiH u posljednjih stotinu godina, s osobitom obzirom na muslimane", Glasnik broj 3-5, 1958. godine, str. 139, te Bakir Tanović, "Historija Bosne u okviru Osmanskog carstva", Svjetlost, 2010.,

² "The Penny Cyclopeadia of the Society for the Diffusion of Useful Knowledge", urednik George Long, izdavač Charles Knight i Penny Magazine, vol. 1833.- 1843. godina

³ John V.A. Fine, "The medieval and Ottoman roots of modern Bosnian Society", Cambridge, Mass, 1994. Prvi popis je urađen 1851. godine i po tom popisu u Bosanskom sandžaku (obuhvata i Novi pazar) živi oko 176 hiljada muslimana muškog stanovništva svih liva (okružja). Obzirom da nije poznat podatak o prosječnom broju djece i članova obitelji nije moguće precizno procijeniti ukupno učešće muslimanskog stanovništva u ukupnoj populaciji Bosanskog sandžaka (ref. A. Nametak, "Statistički podaci ..", 1958.)

⁴ Preračunata prosječna vrijednost iz različitih zvaničnih izvora.

su se razlikovale različite narodi u Bosni i Hercegovini, za Bošnjake bilo "*muhamedanci*", a tek se 1910. godine uvodi kategorija "*muslimani*". Rubrika "materinski jezik" sadržavala je opcije "srpsko-hrvatski" i "neki drugi" jezik. Pored ovako definisanog izjašnjavanja, za ovaj period važno je spomenuti da pad broja stanovnika u periodu između popisa stanovništva iz 1871. i 1879. godine prati i izuzetan porast srpskog naroda u relativnoj strukturi bosanskohercegovačkog stanovništva. Ovo u velikoj mjeri ukazuje na postojanje aktivnog programa naseljavanja Srba u Bosnu i Hercegovinu u tom periodu, kao i činjenicu da su je proces iseljavanja muslimanskog stanovništva u predvečerje Austro-Ugraske okupacije bio više nego prisutan i imao je pogubne posljedice za ukupnu poziciju muslimana nakon okupacije. Interesantno, pad ukupnog broj stanovnika za 30%, praktično je istovjetan padu broja stanovnika uzrokovan nedavnom agresijom i ratom u Bosni i Hercegovini. I tada kao i danas najveći stradalnici ovih procesa su bili Muslimani/Bošnjaci.

Na popisu iz 1921. godine nacionalnost se iskazuje po jeziku i to jezik "srba ili hrvata", a muslimani su dati pod rubrikom "*po vjeroispovijesti*". Na popisu iz 1931. godine samo je dozvoljena jugoslovenska narodnost, dok su podaci za jezik i vjeroispovijest obrađeni tek 1945. godine a "*muslimani*" su bili prisutni po modalitetu isključivo kroz islamsku vjeroispovijest bez prava na jezik.

Na popisu iz 1948. godine muslimani su mogli odabrati/navesti "*Srbin-musliman, Hrvat-musliman, ili neopredijeljen-musliman*". Ovdje je važno napomenuti, a u kontekstu predstojećeg popisa, da se kroz Uputstvo popisivačima iz 1948. godine te kod statističke obrade podataka posebno vodilo račun da se muslimani "adekvatno izjasne" i statistički spoje sa odgovarajućom nacionalnom etničkom skupinom. Sličnu situaciju imamo i kod popisa iz 1953. godine gdje je u Uputstvu za popisivače navedeno da "*...lica koja nisu bliže nacionalno opredijeljena upisuju kao Jugosloven neopredijeljen...*", dok kod ostalih se treba pisati "*...nacionalno neopredijeljen ...*". Kod ovog popisa jedini raspoloživi jezik je bio srpsko-hrvatski, dok kod vjeroispovijesti imamo modalitet "*pripadnik islamske vjerske zajednice*".

Popis iz 1961. godine bio je prvi iskorak ka vraćanju modaliteta "*musliman*", ali uz važan dodatak "*etnička pripadnost*", te uz objašnjenje da se prilikom obrade ovo odnosi isključivo na "Muslimane-neopredijeljene" i to u smislu etničke pripadnosti. Svi ostali će se zbrajati sa Srbima, Hrvatima ili Jugoslavenima. Jasno, ova manipulacija je rezultirala najnižom zvaničnom evidencijom o nacionalnom izjašnjavanju Bošnjaka sa svega 25% "Muslimana" i ovo je najniža statistička tačka u historiji Bosne i Hercegovine. Samo kao ilustraciju odnosa iste godine Hrvati su imali 22%, dok su Jugosloveni imali rast sa 2% iz 1953. godine na čak 10%. Na popisu iz 1961. godine, u skladu sa Novosadskim dogovorom iz 1954. godine, a sve do popisa u 1991. godini, u rubrici jezik stoji "*srpsko-hrvatski*".

Tek na narednom popisu, 1971. godine, izbacuje se dodatak "*etnička pripadnost*" i dobijamo jasno definiranu nacionalnu odrednicu Musliman, te nakon 100 godina Muslimani/Bošnjaci ponovo postaju relativna većina u Bosni i Hercegovini sa 39%. U rubrici vjeroispovijest ostaje "*islamska vjeroispovijest*". Popis 1981. godine donosi nastavak trenda nacionalnog izjašnjavanja bosanskohercegovačkih muslimana sa istovjetnim procentom od 39%.

Popis iz 1991. godine donosi nove i izraženije procenete relativnog učešća muslimana u populaciji Bosne i Hercegovine sa 43%, kao i mogućnosti odabira modaliteta "*Bosanskog jezika*" koji odabire 37% stanovništva. Izbor jezika je interesantan obzirom da kod ovog popisa "*Bosanski jezik*" ima najveće učešće od svih ponuđenih modaliteta te je za čak 11% više zastupljen od drugoplasirane kategorije srpskohrvatskog jezika (26%). Kada je popis iz 1991. godine u pitanju važno je naglasiti i to da i pored visokih procenata učešća "Muslimana" u ukupnoj populaciji naknadne analize pokazuju da je kod Muslimana/Bošnjaka još uvijek prisutno najveće razilaženje u pogledu nacionalne identifikacije. Tako se u analizi Zavoda za statistiku Republike Bosne i Hercegovine iz 1993. godine navodi preko 70 različitih varijanti modaliteta izjašnjenja o nacionalnoj pripadnosti, od čega kod Muslimana/Bošnjaka/Bosanaca islamske vjeroispovijesti čak 22 raznovrsna modaliteta.

U kontekstu predstojećeg popisa, krajem septembra 1993. godine u ratnom Sarajevu na Bošnjačkom saboru Bošnjaci su svoje povijesno ime vratili u život. Ime Bošnjak, u velikoj mjeri zabranjeno, diskreditovano i sputavano punih 115 godina, konačno je dobio svoju pravično mjesto. Narod koji stoljećima živi u ovome dijelu Evrope i koji se na popisu 1971., 1981., te 1991. godine izjasnio pod imenom "Musliman" svjesno i svojom odlukom zamijenio ime Muslimani imenom Bošnjaci kao preciznim i povijesno utemeljenim etničkim imenom (više o samom Saboru u sekciji 4.1.). Na kraju, važno je napomenuti i to da je Skupština Republike Bosne i Hercegovine, već 30. marta 1994. godine ovu promjenu i ozvaničila, te Ustavnim zakonom o izmjenama i dopuna Ustava Bosne i Hercegovine, objavljenom u Službenom listu Republike Bosne i Hercegovine (Godina III, broj 3, od 6. aprila/travnja 1994., Sarajevo), u članu 7, izvršila korekciju Ustava i to na način: "*U Ustavu Republike Bosne i Hercegovine – Prečišćeni*

tekst, riječ "Muslimani", u različitim padežima, zamjenjuje se riječju "Bošnjaci", u odgovarajućem padežu". Od tada, svi ustavi i zakoni u Bosni i Hercegovini isključivo sadrže riječ "Bošnjak".

2. ZAKONSKI OKVIR

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 21. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 3. februara 2012. godine, i na 12. sjednici Doma naroda, održanoj 3. februara 2012. godine, usvojila je Zakon o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini 2013. godine (u nastavku teksta: Zakon). Ovim Zakonom se utvrđuje sadržaj, priprema, organizacija i provođenje popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini u 2013. godini (u daljnjem tekstu: popis), kao i obaveze državnih i drugih organa i organizacija uključenih u popis, obaveze i dužnosti davalaca popisnih podataka i lica koja obavljaju poslove popisa, objavljivanje popisnih rezultata i finansiranje popisa.

Ovdje je važno napomenuti da je RS donijela poseban entitetski zakon⁵ koji se odnosi na popis, te u izvjesnoj mjeri derogirala i preuzela neke od nadležnosti državne agencije i prebacila ih na Zavod za statistiku RS, stvarajući zakonski "nejasnu" situaciju u pogledu nadležnosti i primjene određenih operativno-tehničkih elementa popisa. Ovaj entitetski zakon o popisu kao takav u cjelosti je nepotreban obzirom da je uloga entitetskog zavoda jasno definisana u državnom Zakonu, ali ako se ima na umu da je niz odredbi u RS zakonu iz domena državne agencije, te da je entitetski zakon izbacio neke važne odredbe državnog Zakona, nameće se zaključak da je donošenje ovog zakona u RS imalo potpuno drugu pozadinu i naglašava se potreba da u predstojećem popisu, a posebno primjeni pojedinih odredbi RS zakona kao i strukturi popisnih tijela u RS, posveti posebna pažnja.

U skladu sa članom 20. Zakona Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine odgovorna je za sve faze (uključujući metodologiju, organizaciju, provođenje i analizu) popisa, kao i sve finansijske aspekte popisa. U skladu sa članom 3. Zakona popis će se provesti u periodu od 1. do 15. oktobra 2013. godine, prema stanju na dan 30. septembra 2013. godine u 24,00 sata (ponoć), što se smatra referentnim datumom popisa.

Samim popisom trebali bi biti obuhvaćeni:

- a) državljani Bosne i Hercegovine s prebivalištem ili boravištem u Bosni i Hercegovini, bez obzira na to da li su u trenutku popisa prisutni u Bosni i Hercegovini ili su odsutni iz Bosne i Hercegovine,
- b) strani državljani s dozvolom za stalni ili privremeni boravak u Bosni i Hercegovini, bez obzira da li su u trenutku popisa u Bosni i Hercegovini ili nisu,
- c) lica bez državljanstva,
- d) domaćinstva lica iz tač. a), b) i c) i
- e) stanovi i druge stambene jedinice.

U nastavku izdvajamo neke od najbitnijih odredbi Zakona. Na početku, važno je izdvojiti da Zakon u članu 7. prilično jasno definiše kako će se tretirati ukupno stalno nastanjeno stanovništvo i u stavu (2) predviđa da:

*(2) Na osnovu definicije uobičajenog mjesta stanovanja, **lica koja su u trenutku popisa odsutna ili će biti odsutna iz svog uobičajenog mjesta stanovanja kraće od godinu dana treba da se smatraju privremeno odsutnim licima, te ih treba uključiti u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja. Popisana lica koja ne zadovoljavaju kriterije koji su postavljeni definicijom uobičajenog mjesta stanovanja u mjestu popisivanja, odnosno ne žive, niti se očekuje da će živjeti u mjestu popisivanja, u neprekidnom periodu od barem 12 mjeseci, smatraju se privremeno prisutnim licima, i stoga ih ne treba računati u ukupan broj stanovništva tog popisnog područja.***

Po ovoj odredbi, dijaspora, te lica koja žive van Bosne i Hercegovine duže od godinu dana u kontinuitetu, ne bi trebali biti obuhvaćeni popisom prisutnog stanovništva (ref. "...ukupan broj stanovnika popisnog područja...") i neće ući u populaciju stanovnika relevantnu za unutrašnje bosanskohercegovačke odnose. U skladu sa ovim članom Zakona oni će biti tretirani u ukupno stanovništvo Bosne i Hercegovine, ali kao posebna popisna jedinica i neće biti dio "prisutnog stanovništva" određenog popisnog područja.

⁵ Zakon o organizaciji i sprovođenju popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2013. godine u RS

U skladu sa članom 11. Zakona stav (3) ukoliko popisivač u vrijeme popisivanja ne zatekne u stanu lica obuhvaćena popisom (nema nikoga u domaćinstvu/stanu ili se u domaćinstvu/stanu nalazi maloljetna/starija osoba), ostavit će pismeno obavještenje o dužnosti da dostavi podatke nadležnoj popisnoj komisiji do 15. oktobra 2013. godine. U skladu sa članom 17. Zakona stav (3) *"Popisivanje se vrši svaki dan u vremenu od 09,00 do 21,00 sat u prisustvu najmanje jednog odraslog lica u domaćinstvu"*. Odnosno, za popisivanje je neophodno prisustvo samo jednog punoljetnog člana domaćinstva. Također, ukoliko je osoba često odsutna iz domaćinstva (u inostranstvu, na radu u dijaspori/inostranstvu ili slično), može se direktno kontaktirati Popisnu komisiju jedinica lokalne samouprave (općinski popisni biro/ured) te obaviti popis cjelokupnog domaćinstva i svih članova u saradnji sa njima.

U kontekstu ukupne situacije u Bosni i Hercegovini, izuzetno važne odredbe Zakona definisane su u članu 19. stav (3) koji predviđa da *"Nacionalna struktura osoblja koje radi na unosu, obradi i kontroli podataka popisa odražava nacionalnu strukturu stanovništva Bosne i Hercegovine prema posljednjem popisu stanovništva."*, te članu 26. koji definiše nadležnosti Popisne komisije lokalne samouprave, te u stavovima (2-4) definiše da nacionalna struktura komisija, instruktora i popisivača *"odražava nacionalnu strukturu stanovništva na području općina prema popisu iz 1991. godine, ako je to moguće"*. Ovdje je važno naglasiti da je u entitetskom zakonu o popisu koji je donijela RS izbačen stav (3) državnog Zakona o popisu u kojem stoji; *"U sastavu popisnih komisija lokalne samouprave zastupljen je najmanje jedan predstavnik iz konstitutivnih naroda i ostalih"*. Na ovaj način, na lokalnoj razini, stvara se dodatni i značajan prostor za zloupotrebe institucije *Popisne komisije lokalne samouprave* kao izuzetno važnog popisnog organa sa značajnim nadležnostima u ukupnom procesu popisa u Bosni i Hercegovini. Međutim, odredbe državnog Zakona su obavezujuće na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine, te je potrebno učini maksimum da se Bošnjaci adekvatno odazovu i aktivno učestvuju u predstojećem popisu, a da dio zakonske odredbe *"...ako je to moguće"* ne bude primjenjiv u praksi.

Državni Zakon je u članu 26., te entitetski u članu 7., jasno definirao ulogu i zadatke *Popisne komisije lokalne samouprave* (u nastavku teksta "PKLS"). Da bi se stekla slika o važnosti institucije PKLS (cjelovita lista zadataka PKLS data je u Prilogu 3.) naredne alineje navode najvažnije nadležnosti koje ovo tijelo ima:

- rukovode pripremama, organizovanjem i sprovođenjem popisa na teritoriji opštine, odnosno grada,
- vrše izbor i imenovanje instruktora i popisivača jedinica lokalne samouprave,
- preuzimaju štampani popisni materijal i dijele ga instruktorima, koji ga dalje distribuiraju popisivačima,
- obezbjeđuju prostorije za dežurstvo i za rad u vrijeme sprovođenja popisa, kao i prostorije za rad instruktora na pregledu i prijemu popisne građe,
- vrše raspored popisivača i opštinskih, odnosno gradskih instruktora po popisnim krugovima i sastavljaju odgovarajuće spiskove,
- vrše nadzor nad radom opštinskih, odnosno gradskih instruktora i popisivača i pružaju im stručnu pomoć, posebno se brinu o pravilnoj primjeni metodoloških i organizacionih uputstava,
- preduzimaju mjere koje garantuju kompletan obuhvat jedinica popisa,
- preuzimaju popisni materijal od instruktora, organizuju i kontrolišu obuhvat i kvalitet popisnog materijala,
- obezbjeđuju skladištenje popisnog materijala uz ispunjenje propisanih bezbjednosnih mjera i uslova određenih Zakonom o zaštiti ličnih podataka i drugim propisima o bezbjednosti za takve vrste materijala,
- organizuju prevoz i blagovremeno dostavljanje popisnog materijala na mjesto unošenja,
- raspoređuju kontrolore za rad u postpopisnoj kontroli kvaliteta podataka prikupljenih u popisu, po izabranim popisnim krugovima, u skladu sa instrukcijama Zavoda i Agencije,
- vrše zamjenu opravdano spriječenih, kao i nestručnih ili nesavjesnih instruktora, popisivača, a zamjenu kontrolora vrše uz saglasnost Zavoda i Agencije i razmatraju pritužbe građana i obavještavaju o njima Zavod.

Pored *Popisne komisije lokalne samouprave*, najvažniju ulogu u samom provođenju popisa imaju općinski instruktori i sami popisivači čiji broj i struktura, u skladu sa Zakonom, također mora biti u skladu sa rezultatima popisa iz 1991. godine. Odnosno, u skladu sa članom 19. i 26. Zakona svi uposlenici i tijela koja rade na popisu moraju biti u skladu sa rezultatima popisa iz 1991. godine.

Na kraju, važno je naglasiti da u domenu metodologije Zakon, u članu 28., definiše da je Direktor državne Agencije odgovoran za dva izrazito važna segmenta popisa:

- (1) Direktor Agencije propisuje popisne obrasce (popisnica i upitnik za domaćinstvo i stan) i organizaciono-metodološka uputstva za provođenje popisa.
- (2) Direktor Agencije donosi Pravilnik o uništavanju popisne građe.

Slično je i sa entitetskim direktorima zavoda, obzirom da su oni u skladu sa zakonima odgovorni za imenovanje popisnih komisija lokalne samouprave, instruktora i popisivača, te davanja neophodnih ovlaštenja za njihov rad.

Pored toga, važno je naglasiti i to da u skladu sa članom 15. Zakona popisivači i sva druga lica koja obavljaju poslove u vezi s popisom dužni su da čuvaju **trajno kao službenu tajnu sve podatke prikupljene od pojedinaca koji se odnose na njihove lične, porodične i imovinske prilike.** Zaštita ličnih podataka osigurat će se u skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka i Zakonom o statistici Bosne i Hercegovine. Pored toga, u skladu sa članom 44. Zakona novčanom kaznom u iznosu od 100 KM do 10.000 KM kaznit će se učesnici u popisu ili lice koje obavlja poslove i zadatke vezane za popis ukoliko:

- a) protivno volji lica obuhvaćenog popisom utiču na to lice da se protiv svoje volje izjasni o etničkoj ili nacionalnoj pripadnosti ili vjeri,
- b) blagovremeno i na propisan način ne obavljaju poslove popisa, te
- c) ne čuvaju kao službenu tajnu sve podatke koji se odnose na njihove lične, porodične i imovinske prilike.

Također, član 16. Zakona definiše da se podaci prikupljeni popisom smiju koristiti isključivo u statističke svrhe.

Zakon o zaštiti ličnih podataka u članu 3. definiše da "lični podaci znače bilo koju informaciju koja se odnosi na fizičko lice na osnovu koje je utvrđen ili se može utvrditi identitet lica", dok u članu 20. utvrđuje da se podaci mogu obrađivati u statističke, arhivske i naučne svrhe ali "čim se završi obrada podataka u ove svrhe, podaci moraju biti učinjeni anonimnim." Kaznene odredbe Zakona od zaštiti ličnih podataka u članu 48. predviđaju kaznu od 50.000 do 100.000 KM u slučaju zloupotrebe, neovlaštenog korištenja pa čak i uvida u lične podatke.

Pored toga, Zakon o statistici u čl. 23.-29., propisuje vrstu i tip podataka koji sadrže pojedinačne identifikatore i na osnovu kojih se može identifikovati izvor statističkih podataka. Tako u članu 27. Zakon o statistici Bosne i Hercegovine stoji:

Prilikom prikupljanja, obrade, dostave i distribucije statističkih podataka Bosne i Hercegovine, nadležni organi, uključujući organe na entitetskom nivou, poduzimaju sve mjere organizacione, regulatorne, administrativne i tehničke prirode koje su potrebne da se zaštiti povjerljivost podataka od nedozvoljenog pristupa, objavljivanja i korištenja.

Kaznene odredbe Zakon o statistici u članu 30. predviđaju da "osobe koje prilikom obavljanja svojih zadataka imaju pristup povjerljivim podacima i koje na nezakonit način i svjesno otkriju neki povjerljivi podatak smatraju se krivim za djela kažnjava novčanom kaznom čiji iznos ne prelazi 5.000 KM ili zatvorskom kaznom u maksimalnom trajanju od dvije godine, odnosno kombinovanom novčanom i zatvorskom kaznom".

3. NAČIN PROVOĐENJA POPISA I RAZLIČITE ULOGE UČESNIKA

U skladu sa Zakonom popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini 2013. godine će se vršiti od 1.-15. oktobra 2013. godine. U skladu sa članom 17. Zakona popis će vršiti popisivači svaki dan u vremenu od 09:00 do 21:00 u prisustvu **najmanje jednog odraslog člana domaćinstva.** U praksi najčešće i susrećemo situacije gdje jedna osoba daje podatke za ostale članove domaćinstva, posebno ako se ima na umu da ostali članovi domaćinstva mogu biti privremeno odsutni iz domaćinstva radi posla, školovanja ili bilo kojeg drugog razloga.

Ovo se također odnosi i na osobe koje su privremeno odsutne iz domaćinstva duži vremenski period, na primjer osobe na radu u inostranstvu, dužem boravku van Bosne i Hercegovine, te slični razlozi.

3.1. NAČIN PROVOĐENJA POPISA

U praksi popis obavljaju popisivači koji na terenu obilaze domaćinstva/stanove i vrše popis lica i detalja vezanih za tu stambenu jedinicu. Ukupan predviđeni broj popisivača za cjelokupan prostor Bosne i Hercegovine je preko 19.000. **Popisivač obilazi domaćinstva/stanove u okviru popisnog kruga za koje je odgovoran.** Ukoliko u domaćinstvu/stanu **zatekne najmanje jednu odraslu osobu popisivač će obaviti popis svih članova toga domaćinstva/stana.** Međutim, ukoliko u stanu u trenutku dolaska budu maloljetna lica, starije osobe ili jednostavno ne bude nikoga kod kuće, u skladu sa članom 11. stav (3) **popisivač će ostaviti licu (na vrata domaćinstva ukoliko niko nije kod kuće) pismeno obavještenje** o dužnosti da dostavi podatke nadležnoj popisnoj komisiji do 15. oktobra 2013. godine. Stav (4) istog člana definiše da ovo obavještenje mora sadržavati radno vrijeme i adresu nadležnog popisnog centra – adresu na kojoj se nalazi Popisna komisija lokalne samouprave.

U skladu sa Uputstvom za popisivače i općinske instruktore prilikom dolaska u domaćinstvo/stan popisivač je dužan da se predstavi, pokazati Ovlaštenje za popisivača i ukratko objasniti cilj posjete. Popisivač treba informirati građane da su prema Zakonu o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH 2013. godine obavezni davati tačne i potpune podatke, **ali je pritom važno naglasiti da se podaci prikupljaju za statističke svrhe, te da je zagarantovana tajnost podataka.**

Ovdje je važno naglasiti da **popisivač ne smije utjecati na odgovore koje daje osoba koja se popisuje.** Također, veoma je važno da popisivač bude apsolutno neutralan kada bude postavljao pitanja iz obrazaca. **Niti izrazom lica, niti glasom, ne treba dozvoliti da osoba koja se popisuje pomisli da je dala tačan ili pogrešan odgovor. Popisivač ne smije mijenjati riječi niti njihov redoslijed u pitanju, kao ni redoslijed samih pitanja.** Ako osoba nije shvatila pitanje, treba ga ponoviti jasno i laganije. Ako osoba i dalje ne može razumijeti pitanje, tek onda se isto može postaviti sa drugim riječima, vodeći računa da se ne izgubi smisao originalnog pitanja. Ukoliko se popisivač ne ponaša na ovaj način, **građani može i treba da prijavi** njegovo ponašanje Popisnoj komisiji lokalne samouprave – općinskoj popisnoj komisiji koja će popisivača udaljiti iz popisa, **a po potrebi ili zahtjevu ponoviti popisivanje građana** u tom popisnom krugu/ulici/selu/naselju. Također, važno je naglasiti da se **svi podaci na popisu daju na osnovu izjave osobe koja se popisuje,** odnosno popisivač **ne smije tražiti bilo kakav dokument kojim bi popisivana osoba dokazivala svoj odgovor. Ovo se odnosi na JMB građanina, ličnu kartu, prijavu prebivališta, pasoš, rodni list, izvod iz knjige državljana, ZK izvadak za kući ili zemljište, te bilo koji drugi dokument kojim popisivana osoba eventualno trebala potvrditi svoj odgovor ne neko od pitanja.**

Sam proces popisa jednog domaćinstva je dosta kompleksan i traje relativno dugo, prvenstveno u ovisnosti od broja članova i veličine domaćinstava, ali i pripremljenosti građana. U prosjeku popis jednog prosječnog domaćinstva od 4-6 članova traje oko 45 minuta, dok ukoliko dvije porodice žive u jednom domaćinstvu tada može trajati i do sat vremena. Za domaćinstva sa mnogo članova (preko 10) ovaj proces može trajati i duže.

Popisivač popunjava popisne obrasce posebnom hemijskom olovkom koju je dobio uz popisni materijal i koja će sadržavati oznake popisa 2013. Ova olovka se ne može obrisati, te je važno voditi računa da popisivač zbilja koristi odgovarajuću olovku. Popisivač ne smije koristiti grafitnu olovku, nalivpero, flomaster ili olovku koja piše drugom bojom. Ako mu se desi da jedna od zaduženih olovaka nije ispravna, mora tražiti novu od općinskog/gradskog instruktora, te ne smije se ni privremeno služiti nekom drugom olovku. Također, dužnost je popisivača da popisne obrasce P-1 i P-2 popuni pravilno-čitko, na bosanskom, hrvatskom ili srpskom jeziku, velikim štampanim slovima, i isključivo hemijskom olovkom koju je dobio u kompletu za popisivanje.

Tokom popisa popisivač neće davati popisni materijal/popisnice ispitaniku na uvid i bilježiti će odgovore **isključivo na osnovu izjava/odgovora** nakon čitanja ponuđenih modaliteta (izuzev za pitanja od 24 do 26).

Tek na kraju procesa popisivač će dati građaninu Upitnik za domaćinstvo i stan, te Popisnicu na uvid, provjeru vjerodostojnosti unesenih podataka, te potpis osobe koja daje podatke.

Sam proces popisivanja ima sljedeće korake:

PRVI KORAK

- 1) Kontrolnik (poseban obrazac P-3), i to od kolone 1 do kolone 6.

Ovo je dosta jednostavan korak u kojem popisivač traži i unosi samo osnovne informacije o domaćinstvu/stanu i to: ulicu i kućni broj, ime i prezime osobe na kojoj se vodi domaćinstvo, te kontakt telefon. Ovo se unosi na jedan poseban obrazac koji je zajednički za cjelokupan popisni krug.

ČETVRTI KORAK

- 4) Na kraju, u Kontrolniku popisivač popunjava preostale kolone (7-10). Kolone sadrže podatke o broju osoba upisanih u Spisak osoba, zatim koliko od toga broja su članovi domaćinstva, koliko je ukupno odsutnih te koji su razlozi odsustva. Na kraju popisivač upisuje da li se domaćinstvo bavi poljoprivrednom proizvodnjom.

Sa ovim se završava popis u pojedinačnom domaćinstvu i popisivač odlazi u susjedno domaćinstvo/stan. Na istovjetan način popisivač će obići sva domaćinstava, stanove, vikendice, brvnare, montažne objekte, nedovršene objekte, pa čak i beskućnike i nomade koji se u vrijeme popisa (od 1. do 15. oktobra) zateknu u njegovo **popisnom krugu**. Na kraju dana popisivač je obavezan izvijestiti instruktora o svim aktivnostima koje su kompletirane taj dan, eventualnim poteškoćama, problema u radu, nepravilnostima koje je uočio, itd.

Svakodnevni nadzor nad radom popisivača vrše općinski instruktori (procijenjeni broj instruktora je preko 3.000) koji na kraju dana imaju obavezu da se analiziraju dnevni učinak i kvalitet rada popisivača, otklone nejasnoće, provjere eventualne primjedbe građana, te izvrše kontrolu ukoliko postoji sumnja da dati podaci nisu istiniti.

Nako što se popis okonča, popisivač i instruktor će sve popisnice predati Popisnoj komisiji lokalne samouprave koja će ih zapakovati, te organizovati transport u centar za unos i obradu podataka. Kao najviše tijelo na lokalnoj razini, Popisna komisije lokalne samouprave vrši nadzor nad svim aktivnostima, instruktorima i svim popisivačima u datoj općini/gradu.

Unos će se obavljati u narednih 16 mjeseci, preliminarni rezultati će biti 90 dana nakon provođenja popisa, dok se prvi detaljni rezultati mogu očekivati tek krajem 2014. godine. Obrada podataka podrazumijeva skeniranje popisnica, te upisivanje skeniranih podataka u jedinstvenu bazu podataka. Nakon skeniranje popisnice se vraćaju u skladište, dok se podaci u jedinstvenoj bazi rezultata popisa objedinjavaju i uklanjaju se svi identifikatori koji sadržavaju lične podatke osoba koju su učestvovala u popisu.

U skladu sa članom 17. Zakona popisivači i sva druga lica koja obavljaju i učestvuju u poslovima u vezi s popisom dužni su blagovremeno i na propisan način obavljati poslove popisa, te su prilikom obavljanja svojih poslova dužna dati na uvid svoje ovlaštenje licima koja popisuju. **Građanin bi obavezno trebao upisati ime i prezime, te broj iskaznice popisivača koji je obavio popis u njegovom domaćinstvu.**

3.2. OBUHVAT POPISA

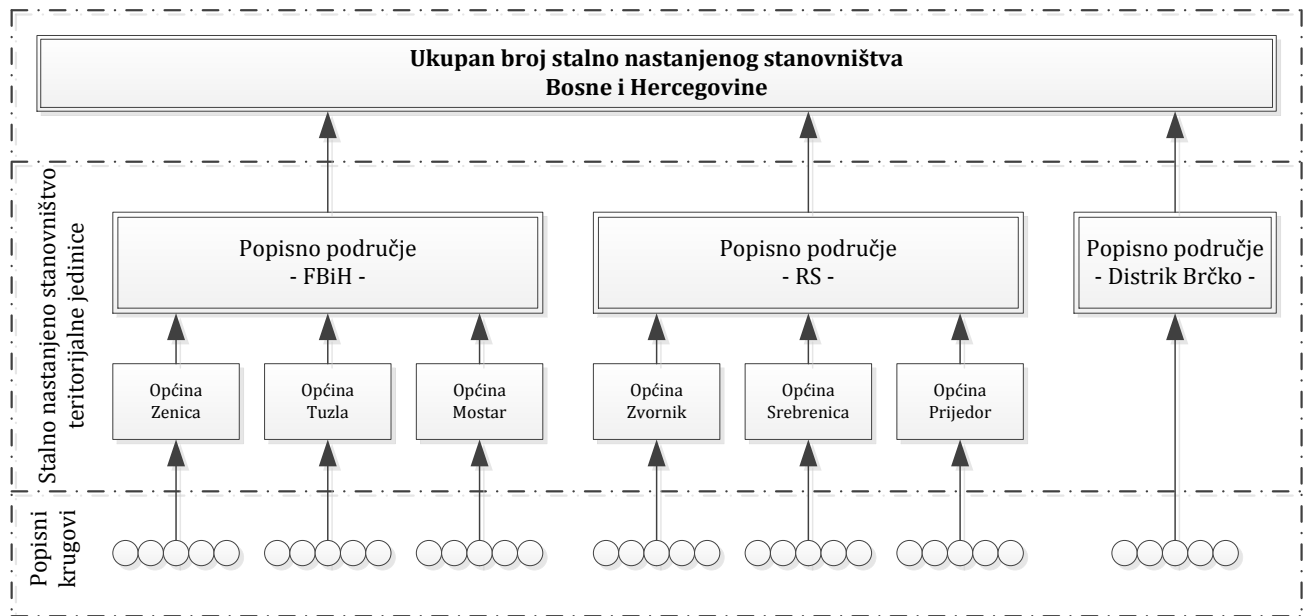
U skladu sa Zakonom predstojećim popisom stanovništva, domaćinstava i stanova bit će obuhvaćeni:

- a) državljani Bosne i Hercegovine s prebivalištem ili boravištem u Bosni i Hercegovini, bez obzira na to da li su u trenutku popisa prisutni u Bosni Hercegovini ili su odsutni iz Bosne i Hercegovine,
- b) strani državljani s dozvolom za stalni ili privremeni boravak u Bosni i Hercegovini, bez obzira da li su u trenutku popisa u Bosni i Hercegovini ili nisu,
- c) lica bez državljanstva,
- d) domaćinstva lica iz tač. a), b) i c) i
- e) stanovi i druge stambene jedinice.

Ukupan broj stalno nastanjenog stanovništva za svaku teritorijalnu jedinicu dobiva se sabiranjem broja lica koja tu imaju uobičajeno mjesto stanovanja i prisutna su, kao i lica koja tu imaju uobičajeno mjesto stanovanja ali su privremeno odsutna. Odnosno, građani koji žive na određenom području zbrajaju se licima koja su privremeno odsutna iz uobičajenog mjesta stanovanja. **Kategorija lica koja su privremeno odsutna definira se kroz razloge odsustva kao i dužinu trajanja odsustva.**

Prikupljeni podaci o građanima, domaćinstvima i stanovima, iz pojedinačnih popisnih krugova, prilikom obrade objedinjavat će se na razini općine, zatim na razini popisnih područja, te u konačnici na razini Bosne i

Hercegovine. Svi građani koji u vrijeme popisa budu unutar svojih popisnih krugova (ovo uključuje lica prisutna u vrijeme popisa, ali i lica koja su u vrijeme popisa odsutna iz mjesta boravaka radi rada u inostranstvu/BiH, školovanja, posjete porodici, itd., kraće od 12 mjeseci) i na ovaj način budu učestvovali u popisu bit će objedinjeni u ukupan broj stalno nastanjenog stanovništva te općine, popisnog područja, te Bosne i Hercegovine (pogledati shemu na narednoj stranici). **Popis lica koja u vrijeme popisa nisu u domaćinstvu iz različitih razloga, u skladu sa članom 17. stav (3) Zakona, može i treba obaviti odrasli član domaćinstava prisutan u domaćinstvu/stanu u vrijeme popisa.** Na ovaj način i građani privremeno odsutni iz domaćinstava u vrijeme popisa postati će dio stalno nastanjenog stanovništva Bosne i Hercegovine.

Na primjer, ukoliko razlog odsustva građanina "Na radu u inostranstvu kod stranog ili domaćeg poslodavca ili na samostalnom radu" i u posljednjih 12 mjeseci je boravio u Bosni i Hercegovini (neovisno od ukupne dužine boravka van države ili dužine boravka u BiH) ta osoba će biti dio stalno nastanjenog stanovništva tog područja.

Ovo je preciznije definisano u stavu (2), člana 7. Zakona, koji navodi:

*(2) Na osnovu definicije uobičajenog mjesta stanovanja, **lica koja su u trenutku popisa odsutna ili će biti odsutna iz svog uobičajenog mjesta stanovanja kraće od godinu dana treba da se smatraju privremeno odsutnim licima, te ih treba uključiti u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja.** Popisana lica koja **ne zadovoljavaju kriterije** koji su postavljeni definicijom uobičajenog mjesta stanovanja u mjestu popisivanja, odnosno ne žive, niti se očekuje da će živjeti u mjestu popisivanja, u neprekidnom periodu od barem 12 mjeseci, **smatraju se privremeno prisutnim licima**, i stoga ih **ne treba računati u ukupan broj stanovništva tog popisnog područja.***

Po ovoj odredbi, dijaspora, te lica koja žive van Bosne i Hercegovine duže od godinu dana u kontinuitetu, neće biti obuhvaćeni popisom prisutnog stanovništva (ref. "...*ukupan broj stanovnika popisnog područja...*") i neće ući u populaciju stanovnika relevantnu za unutrašnje bosanskohercegovačke odnose. U skladu sa ovim članom Zakona, svi oni koji žive van Bosne i Hercegovine duže od godinu dana u kontinuitetu bit će tretirani isključivo kao ukupno stanovništvo Bosne i Hercegovine, odnosno kao posebna popisna jedinica, **te neće biti dio "prisutnog stanovništva" određenog popisnog područja.**

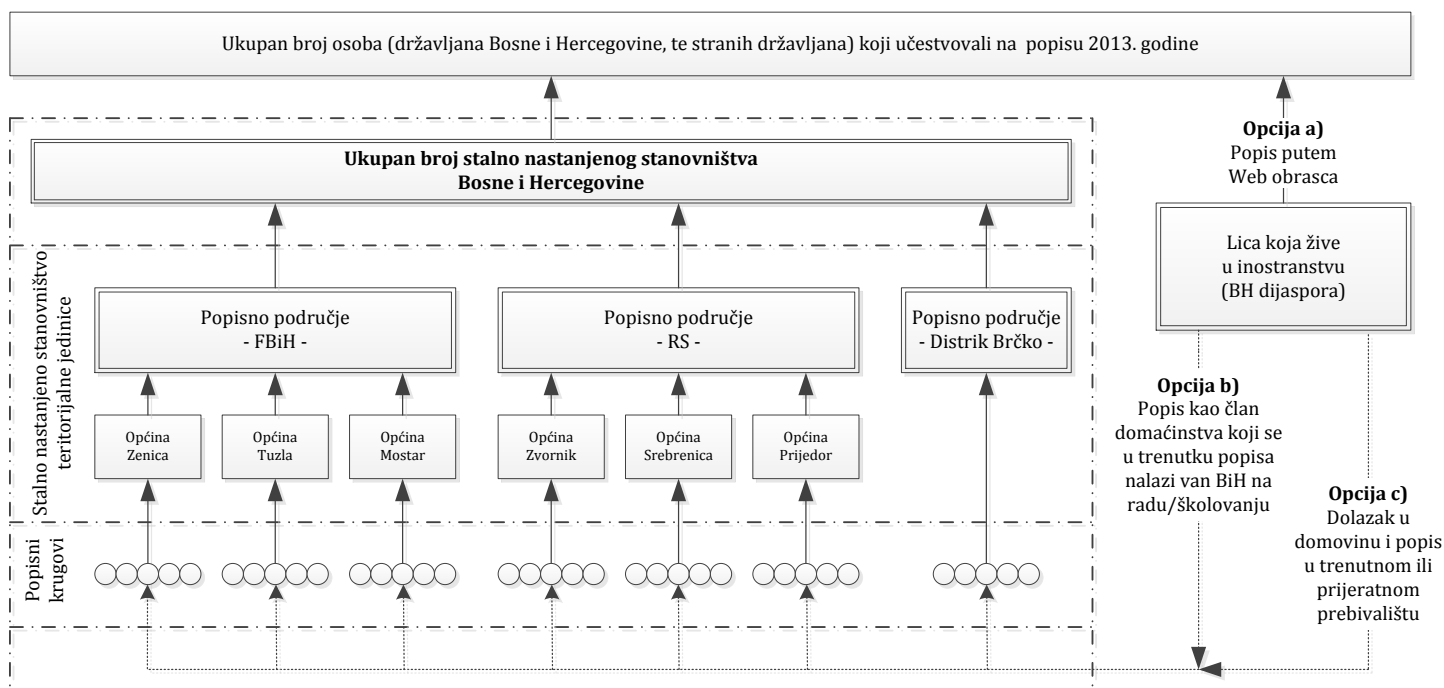
Za ova lica, Zakon u članu 40. predviđa (popis "Lica koja žive u inozemstvu") da državljani Bosne i Hercegovine koji žive u inozemstvu, bez obzira što imaju prebivalište i domaćinstvo u BiH, ali su odsutni **duže od 12 mjeseci** i nisu u državi u vrijeme popisa, obaviti će se na posebnom obrascu. Ovaj obrazac će sadržavati samo osnovna pitanja, preciznije: ime i prezime, jedinstveni matični broj, općina prebivališta, nacionalnost, vjeroispovijest, maternji jezik, država u kojoj se nalazi, razlog i dužina boravka u drugoj državi. **Ova lica se neće zbrajati u ukupan broj stalno nastanjenog stanovništva Bosne i Hercegovine.** U vrijeme pisanja ovog Uputstva detalji vezani za popis lica koja žive u inozemstvu (dijaspore) još uvijek nisu usvojeni niti usaglašeni. Međutim, Zakon predviđa da će posebni obrazac za lica koja žive u inostranstvu (dijaspore) biti na raspolaganju za download na Web sajtu Agencije, a

metodologija predviđa da lica ovaj obrazac samostalno popunjavaju i moraju poslati poštom u državnu Agenciju za statistiku najkasnije do 14. oktobra 2013. godine.

Sa druge strane, ovdje je važno naglasiti da ukoliko lice koje živi u inostranstvu ima namjeru da se vrati, te tokom godine dolazi redovno u Bosnu i Hercegovinu, obnovio je ili planira da obnovi, ili je kupio imovinu sa namjerom da tu prije ili kasnije živi, ne spada u "klasičnu definiciju" dijasporu. Odnosno, **ukoliko su u pitanju građani koji su boravili u Bosni i Hercegovini tokom posljednjih 12 mjeseci izvjesni vremenski period, te imaju namjeru da se vrate u uobičajeno mjesto stanovanja (npr. trenutno su inostranstvu zbog nedostatka radnih mjesta u BiH ili zbog različitih ekonomskih/socijalnih razloga)** tada prilikom popisa trebaju navesti vrijeme odsustva iz Bosne i Hercegovine imajući na umu da kada su posljednji put bili u domovini i navesti isključivo broj mjeseci od zadnjeg boravka, te koliko će biti van države do ponovnog dolaska. Na ovaj način građani (zajedno sa imovinom domaćinstva) postati će dio stalno nastanjenog stanovništva u Bosni i Hercegovini. **U skladu sa zakonom ovo su "lica koja su privremeno odsutna iz svog uobičajenog mjesta stanovanja kraće od godinu dana" i popis takvih osoba/lica može izvršiti nosilac domaćinstava koji se nalazi u Bosni i Hercegovini u vrijeme popisa.**

Pored toga, ukoliko osobe koje žive van države **nisu dio nekog domaćinstva u Bosni i Hercegovini**, ali tokom godine dolaze u domovinu te imaju namjeru da žive u Bosni i Hercegovini, oni bi svakako trebale učestvovati na popisu na način da **u vrijeme popisa dođu u domovinu, i u saradnji sa Popisnim komisijama lokalne samouprave/općinskim popisnim komisijama izvrše popis svih lica, te detalje domaćinstava u kojem borave ili imaju namjeru boraviti.**

U kontekstu boljeg razumjevanja ove problematike, naredna shema daje prikaz načina na koji će se popisom obuhvatiti građani Bosne i Hercegovine, te strani državljani koji su prisutni u Bosni i Hercegovini za vrijeme popisa, odnosno na koji građani predstavljaju prisutno/stalno nastanjeno stanovništvo određenog područja.

Kao što smo ranije naglasili, zbrajanje građana na popisu vrši se od nivoa popisnog kruga, zatim preko teritorijalnih jedinica, preciznije općina, kantona, entiteta/Distrikta Brčko, te na kraju razine Bosne i Hercegovine. Jedino prisutno/stalno nastanjeno stanovništvo određenog područja relevantno je za unutrašnje bosanskohercegovačke odnose. Obzirom da se ovo odnosi kako na prisutno stanovništvo, tako i na privremeno odsutno stanovništvo, naši građani u inostranstvu/dijaspori imaju nekoliko načina da na predstojećem popisu popišu.

OPCIJA A)

Građani koji odaberu **opcije a), "Popisa putem Web obrasca"**, skladu sa članom 40., stav 5) Zakona zbrajat će se u posebnu evidenciju i u konačnici će činiti samo evidenciju o ukupnom broj građana (državljana Bosne i Hercegovine i stranih državljana koji su u vrijeme popisa bili u zemlji) koji su učestvovali u popisu 2013. godine. **Ovi bosanskohercegovački građani ni na koji način ne mogu biti dio neke teritorijalne jedinice, odnosno**

popisnog područja. Ovo je korisna i važna evidencija, ali se ona isključivo odnosi na veličinu i strukturu naše ukupne populacije sa posebnom evidencijom naše dijaspore. Međutim, ovako popisani **bosanskohercegovački građani neće biti dio niti imati ikakvu ulogu u svim unutrašnjim bosanskohercegovačkim odnosima**, neće bit će dio socioekonomskih i demografskih analiza na razini te općine, entiteta/DB ili države, a njihova imovina može biti predmetom različitih špekulacija na lokalnoj i entitetskoj razini.

OPCIJA B)

Sa druge strane, ukoliko su građani dio nekog domaćinstva u Bosni i Hercegovni (imaju oca, majku, amidžu, brata i sl. koji živi Bosni i Hercegovini) onda oni mogu/trebaju odabrati **opciju b) "Popis kao član domaćinstva koji se u trenutku popisa nalazi van BiH na radu/školovanju"**, odnosno osigurati da nosilac domaćinstva koji se nalazi u Bosni i Hercegovini izvrši njihov popis kao lica koja su privremeno odsutna iz države zbog rada ili školovanja (više u sekciji 4.2.2. str. 25., te sekciji 4.3). **Ovako popisani bosanskohercegovački građani, zajedno sa njihovom imovinom, imat će svoje mjesto i ulogu u svim unutrašnjim bosanskohercegovačkim odnosima, bit će dio svih socioekonomskih i demografskih analiza kako na razini te općine, entiteta/DB tako i na razini države** (član 7, Zakona).

OPCIJA C)

Ukoliko građani nisu dio nekog domaćinstava u Bosni i Hercegovni, tada mogu odabrati **opciju c) "dolaskom u Bosnu i Hercegovinu u periodu provođenja popisa"**, te popisom u svojim trenutnim ili prijeratnim prebivalištem zbrajaju se sa stanovništvom tog popisnog kruga. Na ovaj način ovi građani automatizmom postaju dio stanovnika određene teritorijalne jedinice, te u konačnici ovi građani će bio dio stalno/privremeno (uz napomenu da se ovo odnosi samo na stanovništvo koje je odsutno iz zemlje kraće od 12 mjeseci u kontinuitetu) nastanjeno stanovništvo Bosne i Hercegovine. Jednako kao i kod opcije b), **i na ovaj način popisani građani Bosne i Hercegovine, zajedno sa njihovom imovinom, imat će svoje mjesto i ulogu u svim unutrašnjim bosanskohercegovačkim odnosima, bit će dio svih socioekonomskih i demografskih analiza kako na razini te općine, entiteta/DB tako i na razini države** (član 7, Zakona).

U skladu sa Eurostat preporukama ukoliko građanin izjavi da je van Bosne i Hercegovine duže od 12 mjeseci u kontinuitetu, ili da nema namjeru da živi u domovini (namjerava da živi van Bosne i Hercegovine duže od 12 mjeseci), ali ipak dođe ili se zatekne u Bosni i Hercegovini u vrijeme popisa, on/ona neće biti dio stalno nastanjenog stanovništva već će se ubrajati u kategoriju građana prisutnih u Bosni i Hercegovini u vrijeme popisa.

Pored bosanskohercegovačkih građana ("lica" kako to definiše Zakon) predstojeći popis obuhvatit će i popis domaćinstava, stanova, te osnovnu evidenciju iz domena poljoprivrede. U ovom kontekstu, Zakon ali i statistička praksa, te metodološki dokumenti statističkih agencija raspoloživi u vrijeme pisanja ovog dokumenta, definišu pomenute kategorije na sljedeći način.

Domaćinstvom se smatra svaka porodična ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirivanje osnovnih životnih potreba (stanovanje, ishrana i dr.). Ovdje je važno naglasiti da dio domaćinstva čine **sve osobe bez obzira da li se nalaze u mjestu gdje je nastanjeno domaćinstvo ili neki od njih privremeno borave u drugom naselju u BiH ili inostranstvu**, zbog rada, školovanja ili su odsutni iz drugih razloga.

Domaćinstvo može da se sastoji od jedne ili više porodica, čest primjer je da roditelji žive sa porodicom svoga djeteta. Pored toga, domaćinstvo može da ima i članove koji ne pripadaju ni jednoj porodici u domaćinstvu koja se popisuje; isto tako ima domaćinstava u kojima nema ni jedne porodice (samačka domaćinstva, kao i domaćinstva koja su sastavljena od srodnika – brat i sestra bez roditelja; ili nesrodnika koji zajednički troše prihode radi zadovoljavanja osnovnih životnih potreba). **U praksi, ovo znači da jedna dvospratna porodična kuća može biti domaćinstvo u kojem žive i mogu se popisati četiri porodice (npr. na jednom spratu sin sa roditeljima, a na drugom spratu brat/sestra sa rodbinom, amidža, i sl.).**

Domaćinstvom se smatra i svaka osoba koja živi sama ("samačko domaćinstvo") i koja nije član nekog drugog domaćinstva u nekom drugom naselju u BiH ili inostranstvu na radu/školovanju ili iz nekih drugih razloga. Samačko domaćinstvo može stanovati u posebnom ili djeljivom stanu, ili kao samac - podstanar. Domaćinstvom se smatraju i osobe koje se školuju u naselju popisa, a žive u bračnoj ili vanbračnoj zajednici (npr. studentski brakovi). Domaćinstvom se smatraju i osobe bez stalne adrese (beskućnici, nomadi), a zatečene su u kritičnom trenutku u naselju popisa.

U smislu Zakona i predstojećeg popisa, porodica je zajednica koja se sastoji samo od bračnog ili vanbračnog partnera, ili od roditelja (oba ili jednog) i njihove djece. Dijete (biološko , usvojeno, pastorak, itd.) jeste osoba koja, bez obzira na starost i na bračni status, živi u domaćinstvu sa jednim ili sa oba roditelja, pod uvjetom da nema bračnog/vanbračnog partnera ili svoje djece u tom domaćinstvu.

Stan, u kontekstu Zakona i popisa, je građevinski povezana cjelina namijenjena za stanovanje, bez obzira na to da li se u momentu popisa koristi samo za stanovanje; za stanovanje i obavljanje djelatnosti; samo za obavljanje djelatnosti; za odmor i rekreaciju, ili je riječ o nenaseljenom, ali građevinski ispravnom stanu.

Stan kao građevinski povezana cjelina se sastoji od jedne ili od više soba (od 4 ili više metara kvadratnih) sa odgovarajućim pomoćnim prostorijama (kuhinja, ostava, predsoblje, kupatilo, toalet/WC i sl.) ili bez pomoćnih prostorija i može imati jedan ili više posebnih ulaza.

Pored stanova, u smislu date definicije, **popisom se obuhvaćaju i druge naseljene prostorije ili objekti**, koji nisu namijenjeni za stanovanje, **ali u vreme Popisa se koriste za stanovanje**. Takvi mogu biti naseljeni poslovni prostori, druge jedinice za stanovanje (**vikendice, kolibe, kabine, brvnare, karavani, hambari, mlinovi, šatori i sl.**), kao i kolektivna prebivališta, odnosno kolektivni stanovi (prostorije namijenjene za stanovanje velike grupe ljudi ili nekoliko domaćinstava. Sve prostorije kolektivnog (institucionalnog) stana (studentski domovi, medrese, samostani, manastiri i sl.) popisuju se kao jedna jedinica popisa, bez obzira na to da li se nalaze u jednoj ili više zgrada.

U smislu Zakona i predstojećeg popisa, ukupno raspoloživo zemljište domaćinstva **podrazumijeva ukupnu površinu raspoloživog zemljišta svih članova privatnog domaćinstva, odnosno kolektivnog domaćinstva, lociranog na teritoriji Bosne i Hercegovine.**

U ukupnu površinu raspoloživog zemljišta domaćinstva uračunava se zemljište u vlasništvu svih članova domaćinstva na teritoriji BiH, kao i zemljište koje je u vlasništvu drugih lica (individualno, zemljište preduzeća, zadruga ili državno zemljište), a koje je domaćinstvo uzelo u zakup (za novac, u arendu, napolicu, besplatno i sl). Ukupno raspoloživo zemljište domaćinstva u momentu popisa ne obuhvata površine zemljišta koje je domaćinstvo dalo drugim licima, preduzećima, zadrugama na korišćenje (u zakup za novac, arendu, napolicu, besplatno, uz obaveze odrade, i slično).

Ukupno raspoloživo zemljište domaćinstva u vrijeme popisa čini:

- Poljoprivredno zemljište – oranice i bašte, okućnice, voćnjaci, vinogradi, rasadnici i ostali stalni zasadi (vrbici, zasadi novogodišnjih jelki za komercijalne svrhe i sl.), livade i pašnjaci bez obzira na to da li to zemljište domaćinstvo koristi/obrađuje u posljednjih godinu dana ili ne;
- Zemljište pod šumom – podrazumijevaju se površine pod stablima ili šumskim grmljem, uključujući površine pod šumskom infrastrukturom (šumski putevi, skladišta drvene građe i sl.);
- Ostalo zemljište – zemljište pod zgradama, putevima i dvorištima, kamenjarima, kamenolomima, ribnjacima, gljivarnicama, barama i drugim raspoloživim površinama domaćinstva nepodesnim za poljoprivrednu proizvodnju.

Na kraju, u skladu sa Zakonom svi građani popisani unutar pojedinačnih popisnih krugova bez obzira da li su ili ne u vrijeme popisa bili prisutni u Bosni i Hercegovini (uz izuzetak onih koji izjave da su van države duže od 12 mjeseci ili imaju namjeru biti van države duže od 12 mjeseci) bit će tretirani u ukupno stalno nastanjeno stanovništvo Bosne i Hercegovine. Njihovo domaćinstvo, kuća/stan i ostala imovina neće biti dio mogućih špekulacija na lokalnoj i drugim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini.

3.3. POPISNA TIJELA NA LOKALNOJ RAZINI

U popisnoj organizacionoj strukturi, te u skladu sa zakonima, najznačajnije operativno tijelo odgovorno za rad na terenu je **Popisna komisija lokalne samouprave (u nastavku teksta "PKLS")**. U sekciji 2. naveden je samo dio ovlaštenje i odgovornosti PKLS te se jasno može zaključiti da u ukupnom procesu popisa imaju izuzetno važnu, ako ne i kritičnu ulogu. Popisne komisije lokalne samouprave su, izuzev par velikih gradova, u principu općinski nivo, odnosno organizovat će se na razini jedne općine. U zavisnost od veličine općine brojat će od 4-6 članova (Zakon predviđa da PKLS imaju od 3-5 članova, ali je Centralni popisni biro svojom odlukom ovaj broj povećao na 4 do 6 tako što je dodao funkciju predsjednika PKLS) i skladu sa članom 19. stav (3), te članom 26. stav (2) i (3) Zakona o

popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini 2013. godine, **PKLS moraju imati po jednog predstavnika iz svih konstitutivnih narod i iz reda ostalih**. Članove PKLS imenuje općina, grad i Distrikt Brčko. U skladu sa Zakonom o popisu mora biti zadovoljena etnička struktura, a općina/grad je dužan da za člana PKLS imenuje osobu koja ne mora biti zaposlenik općine ili osobu iz druge općine u cilju zadovoljenja etničke strukture definirane Zakonom i procedurama za izbor osoblja za popis.

PKLS u principu čine: Predsjednik popisne komisije (načelnik/gradonačelnik općine/grada ili osoba koju on imenuje), zaposlenik Službe za geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar (obavezni član PKLS), a ostala dva (2) člana (za veće općine ostala 4 člana) prema izboru općine/grada, skupštine distrikta/opštine/grada.

Odabir članova PKLS je u nadležnosti općine, a proces odabira i kandidiranja za članove PKLS počinje sa oglasom na oglasnoj ploči općine, grada ili skupštine distrikta. Ovaj oglas bi trebao biti objavljen na oglasnoj ploči općine, grada ili skupštine distrikta **najkasnije do prve polovice juna 2013. godine**, i pored poziva sadržavat će potrebne uslove za rad u PKLS. Mada do trenutka pisanja ovog dokumenta nisu usvojeni, ovi uslovi će vjerovatno biti sljedeći:

- visoka škola/fakultet/akademija;
- da je državljanin BIH;
- da ima najmanje 18 godina na dan kada aplicira (punoljetno lice);
- da se protiv kandidata ne vodi krivični postupak;
- da je, ako je moguće, stanovnik naseljenog mjesta ili općine/grada u kojoj će obavljati poslove općinskog/gradskog instruktora;
- da bude raspoloživ preko dana, uveče i vikendom za posao;
- da posjeduje psiho-fizičke sposobnosti za obavljanje terenskog rada.

Također, očekivati je da će postojati izvjesna preferencija prema licima koja rade u općinskim/gradskim organima javne uprave.

Naredna razina rada u popisnoj organizacionoj strukturi su **općinski instruktori**. Trening, ali i **svakodnevni nadzor nad radom popisivača** imaju upravo općinski instruktori, te predstavljaju izuzetno važan segment za kvalitet i ispravno provođenje ukupnog procesa. **Općinske instruktore direktno bira PKLS.**

Obaveze u popisu:

- obuka popisivača;
- obilazak terena pred popis i provjera usaglašenosti skica i opisa popisnih krugova sa stanjem na terenu;
- organizacija i praćenje rada popisivača;
- pregled i kontrola popunjenih popisnih obrazaca;
- drugi poslovi po nalogu PKLS i državnog/entitetskog instruktora.

Ključne obaveze, kao i uvjeti koje kandidat za općinskog/gradskog instruktora treba da ispunjava, obavezno se navode u tekstu Javnog poziva za prijavu kandidata za općinskog instruktora i popisivača.

Rok za objavu javnog poziva je krajem juna 2013. godine.

Predviđeni broj instruktora po općinama, u skladu sa rezultatima popisa iz 1991. godine, dat je u prilogu 5.

Pored instruktora, najznačajniju ulogu u realizaciji samog popisa imaju **popisivači**. Popisivači su osobe koja su u višednevnom kontaktu sa stanovništvom i neposredni su izvršioци popisa, te o čijim sposobnostima i zalaganju zavisi uspjeh popisa i kvalitet prikupljenih podataka.

Obaveze popisivača u popisu su:

- obilazak terena pred popis,
- popisivanje "od vrata do vrata", te
- drugi poslovi po nalogu instruktora i popisne komisije.

Ključne obaveze, kao i uvjeti koje kandidat za popisivača treba da ispunjava, obavezno se navode u tekstu Javnog poziva za prijavu kandidata za općinskog instruktora i popisivača. Svaki popisivač obavezno potpisuje Izjavu o zaštiti povjerljivih podataka u skladu sa Zakonom.

Referenca za utvrđivanje **etničke strukture popisivača** su obrađeni podaci o etničkoj strukturi stanovništva u BiH prema **popisu iz 1991. godine**. Ukoliko se ne može zadovoljiti kriterij zastupljenosti predstavnika svakog konstitutivnog naroda i ostalih, u procentu koji je najmanje polovina procenta učešća tog naroda, odnosno ostalih u ukupnoj strukturi stanovništva te općine/grada na posljednjem popisu, **angažuju se popisivači sa teritorije drugih općina, a prednost se daje osobama sa područja susjednih općina**. Odnosno, ukoliko bude dovoljan broj prijavljenih kandidata unutar te općine etnička struktura popisivača mora biti prema popisu iz 1991. godine.

Rok za objavu javnog poziva je krajem juna 2013. godine.

Predviđeni broj popisivača po općinama, u skladu sa rezultatima popisa iz 1991. godine, dat je u prilogu 6.

Javni poziv za prijavljivanje popisivača i općinskih instruktora objavljuju statističke agencije na svojim web stranicama i u sredstvima javnog informisanja (radio i tv, štampani mediji i dr.). PKLS ima obavezu istaći tekst javnog poziva u prostorijama PKLS i na drugim javnim mjestima na području svoje općine/grada, uključujući i web stranicu općine/grada.

Kandidati se prijavljuju lično i isključivo u prostorijama PKLS popunjavanjem obrasca Prijave za sudjelovanje u popisu, koji preuzimaju u prostorijama PKLS. PKLS je dužna da se prilikom izbora kandidata za popisivače i općinske instruktore strogo pridržava propisanih procedura kako bi se obezbijedila potpuna javnost i nepristrasnost ovog postupka.

Kriteriji za bodovanje prilikom izbora općinskih instruktora i popisivača dati su u prilog 4.

Na kraju, neophodno je naglasiti da navedena tijela nisu jedina tijela/organi predviđeni u organizaciji predstojećeg popisa, ali su tijela na lokalnoj razini posebno obrađena upravo zbog uloge u radu na terenu.

4. KLJUČNA PODRUČJA DJELOVANJA

Razmatrajući trenutne postavke predstojećeg popisa mnogo je otvorenih pitanja i potencijalnih problema. Međutim, u cilju postizanja najboljih mogućih rezultata u afirmiranju bošnjačke populacije kada je učestvovanje i realizacija popisa u pitanju, formulisana su naredna četiri područja djelovanja:

- (i) Etnička/nacionalna identifikacija Bošnjaka
- (ii) Upoznavanje građana sa elementima popisnica
- (iii) Popis građana koji žive/rade u inostranstvu i dijaspori
- (iv) Organizacija aktivnog učešća Bošnjaka u operativno-tehničkoj realizaciji popisa

4.1. ETNIČKA/NACIONALNA IDENTIFIKACIJA BOŠNJAKA

Imajući na umu ukupne posljedice rata, posebice značajan broj protjerane i dislocirane bošnjačke populacije, zatim nedovoljnu promociju zaključaka Bošnjačkog sabora iz septembra 1993. godine, kao i permanentan akademski diskurs na ovu temu, jednoobraznost etničke/nacionalne identifikacija Bošnjaka kao "Bošnjaka" u pojedinim slučajevima je još uvijek problematična. Često prisutna konfuzija između termina Musliman i Bošnjak ukoliko ne bude adresirana može imati nesagledive posljedice. Iako zvanični podaci sa probnog popisa nisu dostupni, raspoložive analize potvrdile su prisutnu disperziju u odgovorima Bošnjaka kada je izjašnjavanje o etnicitetu u pitanju te, sa druge strane, potvrdio nedvosmisleno jasnoću među Srbima i Hrvatima oko njihovog etničkog identiteta. Zabrinjavajući je pokazatelj da Bošnjaci imaju izrazitu tendenciju kreiranja "sopstvenih modaliteta" izjašnjavanja, pa su najčešće opcije: Bošnjak-Bosnac ili Bošnjak-Musliman, te različiti oblici regionalizacija poput: Krajišnik, Hercegovac-Bošnjak itd.

Na Bošnjačkom saboru 1993. godine, kada smo vratili svoje narodno ime Bošnjak, Alija Isaković je kazao "...termin *Musliman* predstavlja samo jednu prolaznu političku igru bivšeg režima", a mi trebamo znati i prisjetiti se da su mnogi bošnjački prvaci u proteklom stoljeću životima platiti borbu za naše nacionalno ime, te jasno bili protiv nametnutih nam imena. Bošnjaci danas i Muslimani do septembra 1993. godine su jedan narod koji svoju egzistenciju i prisutnost već stoljećima baštini u zemlji i državi Bosni, ima svoje vjerovanje, način ophođenja, svoj jezik i iz njega izvedene forme književnost, filozofije i nauke, svoju umjetničku produkciju, način kulturnog postojanja među drugim narodima i kulturama. Alija Isaković je na Bošnjačkom saboru 1993. godine naglasio: "*Ne osjećam potrebu da sebi ili Vama objašnjavam naše tradicionalno ime Bošnjak, ime našeg jezika Bosanskog i ime naše zemlje Bosne i Hercegovine. Ja ga samo promoviram kao prirodno pravo na tradiciju.*"

Tada je, dr Muhamed Filipović, obraćajući se sabornicima rekao: "*Mi Bošnjaci smo onaj dio našeg prvobitnog bosanskoga naroda koji kontinuirano svojstvo narodnoga bića ove zemlje, ostvaruje unutar toga bića povijesni smisao i sadržaj ove zemlje i nosi njeno povijesno i državno pravo. Mi smo, dakle, nasljednici onoga što je Bosna kao zemlja, kao država i kao povijesni subjekt bila i jeste. To naše svojstvo nikoga ne isključuje iz sudjelovanja u tom naslijeđu i njegovoj perpetuaciji, ali neće da bude žrtva parcijalnih odluka dijelova prvobitnog bošnjačkog naroda da se identificira i veže za narodnosnu ideju, interese i državno pravo nekih drugih država i naroda*"⁶.

Nažalost kao i danas – 20 godina od tog historijskog trenutka za Bošnjake, i tada je bilo pitanja kakva je razlika kako jezička, tako i stvarna, između Bošnjaka i Bosanaca. Možda najbolje, izvanvremenski, tada je odgovor dao sam Alija Isaković: "*Bosanac je svako ko je rođen u Bosni i Hercegovini. Bošnjak je sinonim za ono što je do sada imenovano riječju Musliman. Jezik je živa materija, te je vremenom došlo do ove terminološke diferencijacije. Razumije se da smo u prošlosti svi koji smo živjeli ovdje bili Bošnjani, i Bosanci i Bošnjaci. Ovo razlučivanje rezultat je nacionalnih opredjeljenja u drugoj polovini XIX vijeka, kada su se bosanskohercegovački pravoslavci iskazali kao Srbi, a katolici kao Hrvati. Muslimani su ostali Bošnjaci, držeći se svog narodnog imena jer se nisu nacionalno opredjeljivali ni kao Srbi ni kao Hrvati, mada je bilo i takvih sporadičnih slučajeva. Poslije je došao period potpunog nacionalnog negiranja s nadom da će se naš narod ipak opredijeliti. Pošto se to nije dogodilo, krajem 60-tih godina uveden je termin Musliman sa velikim M, kao nacionalna kategorija, što je prvi put primijenjeno u popisu stanovništva 1971. godine. Da je tada neko predlagao termin Bošnjak smatralo bi se da zastupa tzv. kalajevštinu i bio bi politički deklasiran. Danas, u slobodi, nema više razloga za bilo kakvu političku mimikriju*"⁷.

Nakon stotinu i petnaest godina na Saboru ime Musliman promovisano u ime Bošnjak a u Deklaraciji stoji sljedeće: "*Svjesni povijesnog značenja momenta u kojem se sastajemo, kao i iskušenja koja nas čekaju, odlučni smo da našem narodu vratimo njegovo povijesno i narodno ime Bošnjak, da se na taj način čvrsto vežemo za našu zemlju Bosnu i njenu državopravnu tradiciju, za naš bosanski jezik i sveukupnu duhovnu tradiciju naše povijesti*"⁸. Dok Alija Isaković za samu Deklaraciju navodi: "*Mi ovom Deklaracijom o narodnom imenu definitivno skidamo sa dnevnog reda nova neslaganja, kolebanja i nedoumice. Dalja objašnjenja vlastitog imena bila bi naprosto neozbiljna, da ne kažem neku drugu riječ. Vlastito nacionalno ime može se objašnjavati samo onome ko ništa ne zna o svojoj prošlosti*".

Međutim, kada je predstojeći popis u pitanju, važno je imati na umu trenutno ustavno i zakonsko uređenje države. Naredna slika pokazuje dio originalnog teksta iz preambule Dejtonskog Ustava Bosne i Hercegovine koja definiše da su; "*Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi (zajedno sa Ostalima), i građanima Bosne i Hercegovine utvrđuju Ustav Bosne i Hercegovine kako slijedi*":

Bosniacs, Croats, and Serbs, as constituent peoples (along with Others), and citizens of Bosnia and Herzegovina hereby determine that the Constitution of Bosnia and Herzegovina is as follows:

U svim dosadašnjim popisima i post-popisnoj primjeni nacionalni balans između Bošnjaka/Srba/Hrvata bio je više načelne i metodološke prirode. Međutim, od rata na ovamo, a posebno od 1999. godine nadalje, svi pozitivni propisi u Bosni i Hercegovini sadržavaju odrednicu "... u skladu sa posljednjim popisom..." koja se odnosi na broj i strukturu

⁶ Iz transkripta Sabora

⁷ "Alija Isaković - Djelo univerzalnog duha", Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, 2005.

⁸ "Bošnjaci nakon socijalizma", Šaćir Filandra, BKZ "Preporod", 2012.

Slučajno ili ne, ali trenutna Popisnica za lica (prethodna slika, formulacija pitanja 24.) kada je u pitanju nacionalno opredjeljenje ponovo vraća "etno/nacionalnu" kontekstualizaciju sličnu onoj iz 1961. godine kada je manipulacija imenom i sličnom post-popisnom analizom rezultirala najnižom zvaničnom evidencijom o *nacionalnom* izjašnjavanju Bošnjaka sa svega 25% "Muslimana". Ovo je do danas najniža statistička i popisna tačka "Bošnjaka" u historiji Bosne i Hercegovine.

Na kraju, neovisno od situacije unutar statističkih institucija i trenutnog metodološkog objedinjavanja podataka nakon popisa, izuzetno je važno kroz direktni rad na terenu objasniti našem narodu posljedice korištenja našeg prethodnog imena "Musliman", te sve štetne posljedice kreiranja "sopstvenih modaliteta" izjašnjavanja kombinacijom različitih odgovora. Svi odgovori izuzev našeg narodnog imena, bit će zabilježeni na otvorenu liniju te u konačnici, u skladu sa postavkama u trenutku pisanja ovog dokumenta, biti upisani/zbrojeni kao "Ostali". Stoga je na predstojećem popisu, kada je u pitanju ime našeg naroda, naš "*nacionalni/etnički identitet*", neophodno biti jasan i odlučan, i reći – kako to lijepo zbori naš akademik A. Sidran;

*"...prastari Europski narod, prelijepoga imena **BOŠNJAK..**"*

Nakon pitanja o nacionalnom/etničkom izjašnjavanju naših građana dolazi pitanje "*vjeroispovijesti*". I pored jasnog utemeljenja da se kod ovog pitanja misli na "vjerske kulturne vrijednosti" koje građanin poštuje, naknadno je izvršeno dodavanje opcije za "ateiste" i "agnostike" što su čisto teističke kategorije (moneteizam, politeizam, mizoteizam, panteizam, deizam, ateizam, te agnostik). **Važno je naglasiti da se ovo pitanje ne odnosi na oblik i stepen pojedinačnog vjerovanja, već prvenstveno na koje kulturne vrijednosti građanin baštini.**

U tom kontekstu, odgovor "**ISLAMSKA**" prvenstveno se odnosi na Islamske kulturne vrijednosti a ne da li je neko redovan posjetilac džamija, te da li ili ne – ili koliko je – neko vjernik. Kulturne vrijednosti određene religije predstavljaju set normi koje pojedinac uvažava i respektuje, i to se ne mora nužno odnositi na njegovu posvećenost različitim oblicima vjerske prakse, te formalnim oblicima prakticanje vjere.

U kontekstu ovog seta pitanja je i pitanje "*maternjeg jezika*" gdje je važno naglasiti da pored jasno definisane ustavne važnosti, **odabir i očuvanje imena našeg jezika ima neizmjernu suštinsku važnost.** Pod pokroviteljstvom Bošnjačke zajednice kulture "Preporod", 2002. godine potpisana je POVELJA o Bosanskom jeziku. Potpisnici Povelje, njih 60, tada su pozvali političke predstavnike, vjerske prvake, kulturne djelatnike i sve sudionike javne riječi, a naročito prosvjetne radnike na svim razinama obrazovanja, da podrže te u praksi zastupaju i provode načela iznesena u samoj Povelji. Upravo radi važnosti ovog pitanja u narednim alinejama prenosimo cjeloviti sadržaj potpisane Povelje:

1. Bosanski jezik jeste jezik Bošnjaka i svih onih koji ga pod tim imenom osjećaju svojim.
2. Korištenjem naziva bosanski jezik Bošnjaci slijede nominaciju svoga jezika čiji se kontinuitet može pratiti od bosanskog srednjovjekovlja do danas, a koji je bezbroj puta potvrđen u upravno-pravnim spisima, narodnim govorima, bošnjačkoj usmenoj i pisanoj književnosti te u različitoj literaturi na slavenskim i drugim jezicima.
3. Bez obzira na slična ili različita mišljenja o zajedničkom i posebnom u standardnim jezicima nastalim na temelju srednjojužnoslavenskog dijasistema – a koji čini glavninu južnoslavenske jezičke zajednice – smatramo da je u svakom od narodnosnih tokova riječ o jeziku koji Srbi odvajkada nazivaju srpskim, Hrvati hrvatskim, a Bošnjaci bosanskim.
4. Manipuliranja nazivom bosanski jezik u političke svrhe – kojih je u pojedinim razdobljima prošlosti Bosne bilo, uporedo s manipulacijama imenom bošnjačkog naroda – kao ni upotreba ove sintagme u regionalnom značenju, ne dovode u pitanje vjerodostojnost korišćenja ovog naziva kod Bošnjaka u narodnosnom smislu.
5. Istrajavajući na upotrebi historijskog imena za svoj jezik, Bošnjaci u Bosni i Hercegovini i šire ne ugrožavaju ničija prava niti prisvajaju nešto što im ne pripada. U tom smislu, korišćenje naziva bosanski jezik ne uključuje nikakvu težnju ka unifikaciji i unitarizaciji na prostoru Bosne i Hercegovine.
6. Pokušaji da se Bošnjacima, umjesto historijski potvrđenoga te u praksi usvojenog naziva bosanski jezik nametne bošnjačka nominacija jezika predstavljaju politiziranje koje je posljedica preživjeloga neprevladanog srpskog i hrvatskog paternalizma i negiranja bošnjačke nacionalne samosvojnosti.

7. Ističući legitimno pravo da svoj jezik nazivaju njegovim historijskim i u narodu ukorijenjenim imenom, Bošnjaci podržavaju jednaka prava drugih naroda u Bosni i Hercegovini i šire, a smatraju dobrodošlim lingvistička istraživanja i zalaganja u kulturi koja će omogućiti naše bolje upoznavanje i međusobno uvažavanje.

Osporavanja naziva "Bosanski" jezik nisu isključivo novijeg datuma, a od rata do danas Vlada manjeg entiteta i njene institucije intenzivno rade na izbacivanju naziva jezika (ali i riječi bosanski) iz svih zvaničnih dokumenata, pa čak i iz naziva gradova i ulica. Sličnih pokušaja je bilo i prilikom dizajna pitanja o "maternjem jeziku" na Popisnici za lica (slika na prethodnoj strani) i tada se prvo insistiralo na otvorenom pitanju (bez ponuđenih odgovora), zatim da umjesto "Bosanski jezik" stoji odrednica iz Ustava RS "jezik Bošnjačkog naroda", te da se uvede neki nepostojeći "Bošnjački jezik", te u konačnici da se taj dio "bošnjački" doda uz naziv Bosanski jezik. Svi ovi pokušaji nisu nimalo drugačiji niti manji u intenzitetu od prvih zvaničnih pokušaja osporavanja imena jezika tokom Austro-Ugarske vladavine u Bosni i Hercegovini. List "Bošnjak" (prvi broj "Bošnjaka" izašao je 1891. godine) je tada u jednom opsežnim feljtonu objavio iscrpnu i dokumentiranu historiju bosanskog jezika još od XII stoljeća što je uzrokovalo oštre reakcije i kritika Srba i Hrvata⁹. Alija Isaković u "Slovu o bosanskom jeziku" navodi da *"Bosanski jezik nije nastao ni u okrilju srpskog ni u okrilju hrvatskog jezika i nije njihova izvedenica, već jedna od objektivnih naporednosti. Bosanski jezik imao je vlastiti tok do početka XX vijeka, kada su političke prilike izmijenile njegov status"*.

Austro-Ugarska okupacije Bosne i Hercegovine otvorila je vrata za različite oblike "nacionalizacije Bošnjaka". Tako je odluka Austro-Ugarskih vlasti da 1907. godine zabrane Bosanski jezik (iako je kasnije dopuštena njegova upotreba ali isključivo u muslimanskim autonomnim institucijama) praktično omogućila narednim vladama da u cjelosti administrativno izopće bosanski jezik. Ovdje je bitno napomenuti i to da niti jedan Musliman (Bošnjak) nije učestvovao u Novosadskom dogovoru iz 1954. godine, niti u izradi Pravopisa iz 1960. godine, kojim je utvrđen *"srpskohrvatski jezik"* kao jezik ovih prostora i zvanični jezik SFR Jugoslavije.

Međutim, narodu se može uskratiti pravo da imenuje "jezik" ali ne i da ga "govori i pamti". On je dio bosanskog bića, pa je tako već na prvom popisu na kojem je omogućen odabir bosanskog jezika upravo "Bosanski jezik" imao najveće učešće od svih ponuđenih modaliteta (37%), te za čak 11% bio više zastupljen od drugoplasirane kategorije "srpskohrvatskog" jezika. Na kraju, na ovim popisu, na pitanje o maternjem jeziku treba jasno reći – *kao i domovina*, ili kako je to lijepo Alija Isaković¹⁰ izekao;

"...BOSANSKI JEZIK – narodni i književni – ostaje ono što je bio u bošnjačkom narodu; njegov moral, njegova duševnosti i njegovo utočište".

4.2. UPOZNAVANJE GRAĐANA SA ELEMENTIMA POPISNICA

Obzirom da popis predstavlja najslabiju aktivnost koju statističke institucije provode, te sigurno izrazito kompleksan oblik ispitivanja javnog mnijenja, sasvim je očekivano da sami anketni listići – popisnice budu u izvjesnoj mjeri složene. Međutim, analizom postojećih popisnica vidljivo je tendenciozno kompliciranje pojedinih modaliteta, kao i nejasno formulisanje važnih pitanja.

Tako na primjer, pitanje broj 1. (zajedno sa vezanim pitanjima 2-7) Popisnice za lica – P-1 koje determinira da li će osoba u skladu sa članom 7. Zakona biti uključena u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja ili se neće računati u ukupan broj stanovništva tog popisnog područja, priređeno je na način da se arbitrarno izdvoji i iz popisne mase popisnog područja isključi dijaspora ali i značajan dio povratničke populacije. Ili, pitanja 4. i 5. ukoliko su pogrešno shvaćena te neispravno odgovorena, osobu mogu u cjelosti izbaciti iz popisne mase stanovništva tog popisnog područja i statističke kategorije stalno nastanjenog stanovništva Bosne i Hercegovine.

U kontekstu ubrzanja cjelokupnog procesa popisa jednog domaćinstva, te davanja preciznijih odgovora, građani prije popisa imaju mogućnosti pogledati Upitnik za domaćinstvo i stan (P-2), kao Popisnicu za lica (P-1), te otkloniti

⁹ Mustafa Imamović, "Pravni položaj i unutrašnje-politički razvitak BiH od 1878.-1914.", Bosanski kulturni centar, 1997.

¹⁰ Alija Isaković, "Slovo o bosanskom jeziku"

Ovdje je važno naglasiti sljedeće. U "Spisak osoba" upisuju se svi članovi tog domaćinstva, uključujući i one koji su u "kritičnom momentu popisa" odsutni, na primjer nalaze se na radu ili na školovanju u drugom mjestu u zemlji ili inostranstvu, u gostima, itd. Ove podatke daje prisutna odrasla osoba u domaćinstvu.

U skladu sa Zakonom u Spisak osoba upisuju se i privremeno prisutne osobe, tj. osobe koje imaju mjesto stalnog stanovanja u drugom mjestu u Bosni i Hercegovini ili u inostranstvu (gdje imaju svoje domaćinstvo), a koje borave u naselju popisa jer su u njemu: zaposlene, školuju se ili su prisutne iz nekog drugog razloga (npr. zbog porodičnih razloga, liječenja i sl.). Za svakog člana domaćinstva koje se u kritičnom momentu popisa nije nalazio u mjestu u kome je domaćinstvo, popisivač će pitati za razlog odsustva i upisati odgovarajuću šifru (šifre 1-4). Ovo se prvenstveno odnosi na osobe koje su u BiH ali su u trenutku popisa odsutne iz domaćinstva.

Međutim, šifru razloga odsustva se ne upisuje ukoliko je član domaćinstva odsutan u vrijeme dolaska popisivača zbog rada ili školovanja u drugom mjestu u zemlji ili inostranstvu, ali se svakodnevno ili više puta u toku sedmice vraća u mjesto stalnog stanovanja (djeca koja su trenutno u školi, roditelji koji su na poslu, roditelji koji radi posla putuju u drugi grad, ili student koji studira van toga mjesta ali se sedmično vraća kući, itd.). Ukoliko se osoba svakodnevno vraća i u slučaju kada zbog prirode posla ima smjenu od 24 sata ili čak dvodnevnu smjenu od 48 sati (na primjer u saobraćajnim, zdravstvenim ili nekim drugim službama) tada se ta osoba neće evidentirati kao odsutna osoba.

Razlog odsustva / prisustva - za osobu u zemlji	
Rad.....	1
Školovanje.....	2
Porodični razlozi	3
Ostali razlozi (službeni put, liječenje i sl.).....	4

Sa druge strane imamo osobe koje su odsutne iz domaćinstava u vrijeme popisa i nalaze se u inostranstvu, na primjer sin/kćerka je sa porodicom odsutna iz domaćinstva u vrijeme popisa i nalazi se na radu u inostranstvu. Imajući na umu da se većina bosanskohercegovačke populacije nalazi u inostranstvu iz ekonomskih razloga – preciznije nedostatka radnih mjesta, te različitih razloga koji onemogućavaju povratak u prijeratna mjesta stanovanje, objašnjenje u nastavku tretira isključivo odgovore osoba kojima je razlog odsustva rad ili boravak u inostranstvu kod stranog poslodavca ili na samostalnom radu.

Ukoliko je razlog odsustva za osobe **rad ili boravak u inostranstvu kod stranog poslodavca ili na samostalnom radu** upisuje se posebna šifra (šifra 05). Ova šifra se upisuje se za svakog člana domaćinstva koji radi u inostranstvu kod stranog poslodavca ili samostalno, čak i u slučaju da se u vrijeme popisa zatekne u BiH u posjeti, na godišnjem odmoru, redovnoj posjeti porodici, i sl.

U kontekstu ovog modaliteta izjašnjavanja, stranim poslodavcem smatra se i naš državljanin koji ima svoju radnju u inostranstvu, pa u njoj zapošljava i naše radnike. A samostalan rad u inostranstvu je i rad u sopstvenoj radnji, radionici, birou, ordinaciji i sl.

Ukoliko član domaćinstva boravi u inostranstvu kao član domaćinstva (porodice) osobe odsutne iz razloga 05 tada se upisuju posebna šifra (šifra 07). Ova se šifra upisuje se za svakog člana domaćinstva koji **ne radi u inostranstvu, već tamo boravi kao član domaćinstva (porodice)** osobe koja se nalazi na radu u inostranstvu (kod stranog poslodavca ili samostalno), tj. osobe odsutne iz razloga pod šifrom 05. Za potpunije razumijevanje različitih šifara pogledati Upitnik za domaćinstvo i stan (P-2) u prilogu 2.

Razlog odsustva - za osobu u inostranstvu	
Na radu u inostranstvu kod stranog ili domaćeg poslodavca ili na samostalnom radu	5
Upućena na rad u diplomatsko-konzulama i druga predstavništva, međunarodne organizacije i sl.....	6
Boravi u inostranstvu kao član domaćinstva osobe odsutne iz razloga 5	7
Boravi u inostranstvu kao član domaćinstva osobe odsutne iz razloga 6.....	8
Školovanje.....	9
Ostali razlozi (u gostima, turističko ili poslovno putovanje, stručno usavršavanje i sl.).....	10

Nakon što popisivač popuni "Spisak osoba" vraća se na naslovnu stranicu obrasca P-2 i popunjava podatke o jedinici za stanovanje i podatke o zgradi.

PODACI O JEDINICI ZA STANOVANJE

<p>1. Vrsta jedinice za stanovanje:</p> <p>stan (u zgradi/kući) ☒ → Pitanje 3.</p> <p>kolektivan (institucionalan) stan ☒ → Pitanje 2.</p> <p>naseljen poslovni prostor ☒</p> <p>druga jedinica stanovanja (šator, vagon, koliba, garaža, šupa i sl.) ☒</p> <p>beskućništvo ☒</p> <p>Preći na pitanja-Podaci o domaćinstvu</p>		<p>2. Vrsta kolektivnog stana:</p> <p>studentski ili đački dom, internat i sl. ☒</p> <p>zdravstvene i ustanove za socijalnu zaštitu ☒</p> <p>vjerske ustanove ☒</p> <p>Preći na pitanja-Podaci o domaćinstvu</p> <p>objekti za smještaj raseljenih i izbjeglih osoba ☒</p> <p>hoteli ☒</p> <p>ostale ustanove ☒</p> <p>Preći na pitanja-Podaci o domaćinstvu</p>	
<p>3. Korištenje stana:</p> <p>samo za stanovanje ☒</p> <p>za stanovanje i obavljanje djelatnosti samo za obavljanje djelatnosti za odmor i rekreaciju ☒</p> <p>za korištenje u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi ☒</p> <p>drugi stan koji domaćinstvo koristi i koji se nalazi u istom objektu ☒</p> <p>koristi se od strane privremeno prisutnih osoba ☒</p> <p>prazan stan ☒</p> <p>iznajmljivanje turistima ☒</p> <p>ostale djelatnosti ☒</p>		<p>4. Sprat na kojem se nalazi stan:</p> <p>(Prizemlje 00, prvi sprat 01, drugi sprat 02 itd. podrum 50, suteran 60, međusprat 70, potkrovlje 80)</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/> → ☒ Stan na dva ili više nivoa (u kućicu upisati x)</p> <p>U kućice za sprat, upisati sprat na kojem je najniži nivo.</p>	
<p>5. Površina stana (m²) <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></p>		<p>6. Ukupan broj soba u stanu (sa površinom od 4 m² i više): <input type="text"/> <input type="text"/></p>	
<p>7. Kuhinja upišite površinu kuhinje u m²</p> <p>ima ☒ → <input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>nema kuhinje (priprema hrane se obavlja u drugoj prostoriji) ☒</p>		<p>8. Kupatilo</p> <p>ima ☒ nema ☒</p>	
<p>9. Toalet/WC (zaseban i/ili sa kupatilom):</p> <p>sa vodenim ispiranjem ☒ nema toaleta/WC-a u stanu ☒</p> <p>bez vodenog ispiranja ☒</p>			
<p>10. Voda u stanu:</p> <p>ima, iz cijevi javne vodovodne mreže ☒</p> <p>ima, iz cijevi priključenih na seoski ili mjesni vodovod ☒</p> <p>ima, iz cijevi priključene na vlastiti hidrofor ☒</p> <p>ima instalacije za vodu, ali nije u funkciji ☒</p> <p>nema vodovodne instalacije ☒</p>		<p>11. Odvod otpadne vode (kanalizacija):</p> <p>otpadna voda se izliva u cijevi priključene na javnu kanalizaciju ☒</p> <p>otpadna voda se izliva u cijevi priključene na zatvorenu septičku jamu ☒</p> <p>otpadna voda se izliva u cijevi priključene na zatvorenu septičku jamu sa prelivom ☒</p> <p>druga rješenja (otpadna voda se izliva u otvoreni kanal, rijeku, brazdu i sl.) ☒</p> <p>nema nikakvu instalaciju za odvod otpadne vode ☒</p>	
<p>12. Električna energija:</p> <p>ima ☒ ima instalaciju, ali nije priključena ☒ nema ☒</p>		<p>13. Prirodni plin:</p> <p>ima ☒ ima instalaciju, ali nije priključena ☒ nema ☒</p>	
<p>14. Centralno grijanje:</p> <p>ima ☒ ima instalaciju, ali nije priključena ☒ nema ☒</p>			

"Stan" u kontekstu popisa predstavlja svaku stambenu jedinicu koja odgovara definiciji stana. Kod popisivanja stanova u porodičnim kućama, posebno onima sa dvije ili više etaža, popisivač će odrediti da li je riječ o jednom stanu na dvije ili više etaža, ili su u pitanju dva ili više stanova (odnosno, u kući sa više spratova svaki sprat treba imati tretman posebnog stana). Dva se stana u istoj zgradi mogu nalaziti na dvije etaže od kojih se jedan nalazi u prizemlju, a drugi na spratu, ili može svaki od njih zauzimati po dio prizemlja i dio sprata. U oba slučaja stanovi trebaju imati potpuno odvojene ulaze. Također, definicija "stan" se odnosi i na ona domaćinstva koja stanuju u prostorijama koje se ne nalaze u stambenoj zgradi, već u nekom drugom objektu (poslovni objekat ili objekat za kolektivno stanovanje), ali su adaptirani da bi se u njima moglo stanovati i isti se koriste za tu namjenu.

Kod ove skupine pitanja posebnu pažnju treba obratiti na pitanja od 5 do 7 za koje se treba pripremiti odgovor, odnosno nosilac domaćinstva (osoba koja daje odgovore u ime domaćinstva/stana) treba znati ukupnu površinu stana, ukupan broj soba u stanu, zatim površinu kuhinje. U kontekstu popisa, "kuhinja" je posebna prostorija u stanu namijenjena kuhanju od barem 4 m² površine ili 2 m širine. Kuhinjom se smatra i tzv. čajna kuhinja (kuhinja manja od 4 m²), kao i kuhinja građevinski odvojena od stana (u istoj zgradi ili dvorištu), ako se koristi preko cijele godine za tu svrhu. "Bosanske niše" se također smatraju kuhinjom. Ako se kuhinja sastoji od dva dijela, i to od dijela koji se koristi kao trpezarija i radnog dijela u kojem se kuha, a koji nisu odvojeni cijelim zidom, površina cijele prostorije upisuje se kao površina kuhinje.

Pored toga, pitanja 10 i 11 imaju dosta obimne odgovore pa ih je neophodno posebno spomenuti. Naredna slika pokazuje ova dva pitanja zajedno sa ponuđenim odgovorima.

<p>10. Voda u stanu:</p> <p>ima, iz cijevi javne vodovodne mreže ☒</p> <p>ima, iz cijevi priključenih na seoski ili mjesni vodovod ☒</p> <p>ima, iz cijevi priključene na vlastiti hidrofor ☒</p> <p>ima instalacije za vodu, ali nije u funkciji ☒</p> <p>nema vodovodne instalacije ☒</p>		<p>11. Odvod otpadne vode (kanalizacija):</p> <p>otpadna voda se izliva u cijevi priključene na javnu kanalizaciju ☒</p> <p>otpadna voda se izliva u cijevi priključene na zatvorenu septičku jamu ☒</p> <p>otpadna voda se izliva u cijevi priključene na zatvorenu septičku jamu sa prelivom ☒</p> <p>druga rješenja (otpadna voda se izliva u otvoreni kanal, rijeku, brazdu i sl.) ☒</p> <p>nema nikakvu instalaciju za odvod otpadne vode ☒</p>	
---	--	--	--

Kod pitanja 10. Voda u stanu, misli se na način na koji se domaćinstvo **pretežno snabdijeva vodom**. Tako se na primjer odgovor "ima, iz cijevi javne vodovodne mreže" daje u slučaju kada u stanu postoje vodovodne cijevi

priključene na javnu vodovodnu mrežu, dok se odgovor "ima, iz cijevi priključenih na seoski ili mjesni vodovod" daje isključivo kada u stanu postoje vodovodne cijevi priključene na seoski ili mjesni vodovod. Ili, ukoliko stan posjeduje vodovodne cijevi koje su priključene na vlastite kišne rezervoare, bunare i vlastite vodne akumulacione objekte (vlastiti vodni objekti su izvor vode za manji broj domaćinstava) tada se daje odgovor "ima, iz cijevi priključenih na vlastiti hidrofor". Ukoliko domaćinstvo ima više različitih načina snabdijevanja vodom onda navodi onaj koji koristi predominantno ili onaj koji predstavlja najkvalitetniji način snabdijevanja vodom.

Slični su odgovori i na pitanje 11. Odvod otpadne vode (kanalizacija). Ukoliko je domaćinstvo priključeno na javnu kanalizacijsku mrežu tada se daje odgovor "Otpadna voda se izliva u cijevi priključene na javnu kanalizaciju". Ukoliko pak stan/kuća/domaćinstvo ima septičku jamu (zatvorenu/otvorenu) tada se daje odgovor "Otpadna voda se izliva u cijevi priključene na zatvorenu septičku jamu" ili odgovor "Otpadna voda se izliva u cijevi priključene na zatvorenu septičku jamu sa prelivom".

Nakon što popisivač završi sekciju pitanja o jedinici za stanovanje kao i podatke o zgradi/kući prelazi se na četvrtu stranicu obrasca P-2 i popunjava podatke o domaćinstvu i podatke o poljoprivredi. Ovdje posebnu pažnju treba obratiti pitanje 23. koji definišu vlasništvo na stambenom jedinicom, te na pitanje 26. koje tretira pitanje snabdijevanja domaćinstva vodom za piće.

23. Osnov korištenja jedinice za stanovanje:

vlasništvo	☒	zakup stana - privatno vlasništvo	☒
suvlasništvo	☒	zakup stana - državno vlasništvo	☒
srodstvo sa vlasnikom stana	☒	drugo	☒

26. Način snabdijevanja domaćinstva vodom za piće:

voda u stanu sa priključkom na javni vodovod	☒	ulična česma	☒	cisterna (rezervoar sa vodom)	☒
voda u stanu sa priključkom na seoski ili mjesni vodovod	☒	kopani bunar	☒	flaširana voda iz trgovine	☒
voda u stanu sa priključkom na vlastiti hidrofor	☒	bušeni (cijevni) bunar	☒	drugi načini	☒
česma u dvorištu priključena na javni vodovod	☒	arterški bunar	☒		
česma u dvorištu priključena na vlastiti hidrofor	☒	uređeni izvor	☒		

Na pitanje 23. Osnov za korištenje jedinice za stanovanje odgovor "**Vlasništvo**" podrazumijeva se kada su jedan ili više članova domaćinstva, koje stanuje u tom stanu, vlasnici cijelog stana. Odgovor "**Suvlasništvo**" obilježava se kada je jedan od članova domaćinstva, koje stanuje u tom stanu suvlasnik stana sa osobom **koja nije član tog domaćinstva**. Dok, odgovor "Srodstvo sa vlasnikom stana" obilježava se kada niti jedan član domaćinstva nije vlasnik ili suvlasnik stana u kojem živi, ali je bar jedan član domaćinstva u srodstvu s vlasnikom stana (koji nije član domaćinstva).

Na pitanje 26. Način snabdijevanja domaćinstva vodom za piće **moguće je dati samo jedan odgovor prema pretežnosti snabdijevanja domaćinstva pitkom vodom**. Odgovor "Voda u stanu sa priključkom na javni vodovod" se obilježava ukoliko se domaćinstvo **pretežno snabdijevanje pitkom vodom na ovaj način**. Domaćinstvo može imati u ovom slučaju i priključen hidrofor (uređaj za povećanje pritiska vode) na javni vodovod. Kod ovog pitanje treba voditi računa da se ovo odnosi na cjelokupno domaćinstvo i na sve potrebe domaćinstva za pitkom vodom. **Ovo ne znači da ukoliko članovi domaćinstva ponekad koristi flaširanu vodu iz trgovine ili iz nekih drugih izvora (privatnih ili javnih mineralnih izvora) da je to pretežno snabdijevanja domaćinstva vodom za piće.**

Također, ukoliko se domaćinstvo tokom radnog dana (posebno u seoskim sredinama i u poljoprivredi) snabdijeva vodom iz česme u dvorištu koja je priključena na javni vodovod ili na vlastiti hidrofor, te putem uličnog/kopanog/arterškog bunara, **to ni u kom slučaju ne znači da je to pretežno snabdijevanje domaćinstva vodom**, i lice koje odgovara na ovaj pitanje treba imati u vidu da se ovdje misli **na cjelokupno domaćinstvo i sve njegove članove, te na pretežno (svakodnevno) snabdijevanje pitkom vodom na određeni način.**

Nakon ove sekcije daju se **podaci o poljoprivredi**.

Za ova pitanje se treba pripremiti obzirom da pojedina pitanje zahtijevaju izuzetno konkretne, brojčane odgovore.

27. Ukupno raspoloživo zemljište
domaćinstva u BiH
(vlastito + uzeto u zakup)
27 = 27.1 + 27.2 + 27.3

(DUNUM)
(m²)

Na primjer, na pitanje 27. upisuje se ukupna površina raspoloživog zemljišta svih članova privatnog domaćinstva, odnosno kolektivnog domaćinstva, lociranog na teritoriji Bosne i Hercegovine.

U ukupnu površinu raspoloživog zemljišta domaćinstva uračunava se zemljište u vlasništvu **svih članova domaćinstva na teritoriji BiH, kao i zemljište koje je u vlasništvu drugih lica (individualno, zemljište preduzeća, zadruga ili državno zemljište)**, a koje je domaćinstvo uzelo u zakup (za novac, u arendu, napolicu, besplatno i sl). Ukupno raspoloživo zemljište domaćinstva u momentu popisa **ne obuhvata** površine zemljišta koje je domaćinstvo dalo drugim licima, preduzećima, zadrugama na korišćenje (u zakup za novac, arendu, napolicu, besplatno, uz obaveze odrade, i slično).

Ukupno raspoloživo zemljište domaćinstva u vrijeme kritičnog momenta popisa čine:

- Poljoprivredno zemljište – oranice i bašte, okućnice, voćnjaci, vinogradi, rasadnici i ostali stalni zasadi (vrbcici, zasadi novogodišnjih jelki za komercijalne svrhe i sl.), livade i pašnjaci bez obzira na to da li to zemljište domaćinstvo koristi/obrađuje u posljednjih godinu dana ili ne;

Od toga:	27.1. Poljoprivredno zemljište	(DUNUM)	(m ²)
		<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
	27.2. Zemljište pod šumom	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
	27.3. Ostalo zemljište	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
- Zemljište pod šumom – podrazumijevaju se površine pod stablima ili šumskim grmljem, uključujući površine pod šumskom infrastrukturom (šumski putevi, skladišta drvene građe i sl.);
- Ostalo zemljište – zemljište pod zgradama, putevima i dvorištima, kamenjarima, kamenolomima, ribnjacima, gljivarnicama, barama i drugim raspoloživim površinama domaćinstva nepodesnim za poljoprivrednu proizvodnju.

U vezi sa ovim pitanjima su i pitanja 29. i 30. koja detaljno tretiraju površine korištenog poljoprivrednog zemljišta (svih članova domaćinstva, te uzetog u zakup), te broj stoke i peradi na dan popisa.

<p>29. Upisati površine korištenog poljoprivrednog zemljišta, ribnjaka i gljivarnika (vlastito + uzeto u zakup):</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 70%;"></th> <th style="width: 15%; text-align: center;">(DUNUM)</th> <th style="width: 15%; text-align: center;">(m²)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>29.1. Površina pod oranicama i baštama/vrtovima</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>29.2. Voćnjaci</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>29.3. Vinogradi</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>29.4. Rasadnici</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>29.5. Livade i pašnjaci</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>29.6. Površine ribnjaka</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>29.7. Efektivna površina gljivarnika</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> </tbody> </table>		(DUNUM)	(m ²)	29.1. Površina pod oranicama i baštama/vrtovima	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	29.2. Voćnjaci	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	29.3. Vinogradi	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	29.4. Rasadnici	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	29.5. Livade i pašnjaci	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	29.6. Površine ribnjaka	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	29.7. Efektivna površina gljivarnika	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<p>30. Upisati broj stoke, peradi ili košnica na dan popisa:</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tbody> <tr> <td>30.1. Goveda, ukupno</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>30.1.1. Od toga: muzne krave</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>30.2. Svinje, ukupno</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>30.3. Ovce, ukupno</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>30.4. Koze, ukupno</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>30.5. Konji, ukupno</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>30.6. Perad, ukupno</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>30.7. Košnice, ukupno</td> <td><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/><input type="text"/></td> </tr> </tbody> </table>	30.1. Goveda, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	30.1.1. Od toga: muzne krave	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	30.2. Svinje, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	30.3. Ovce, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	30.4. Koze, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	30.5. Konji, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	30.6. Perad, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	30.7. Košnice, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
	(DUNUM)	(m ²)																																							
29.1. Površina pod oranicama i baštama/vrtovima	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																							
29.2. Voćnjaci	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																							
29.3. Vinogradi	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																							
29.4. Rasadnici	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																							
29.5. Livade i pašnjaci	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																							
29.6. Površine ribnjaka	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																							
29.7. Efektivna površina gljivarnika	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																							
30.1. Goveda, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																								
30.1.1. Od toga: muzne krave	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																								
30.2. Svinje, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																								
30.3. Ovce, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																								
30.4. Koze, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																								
30.5. Konji, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																								
30.6. Perad, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																								
30.7. Košnice, ukupno	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																								

Na kraju, a imaju na umu različite sporne zakone u manjem BH entitetu, važno je naglasiti našim građanima ispravno i potpuno navedu cjelokupno poljoprivredno zemljište koje domaćinstvo koristi.

Ovdje se misli na ukupnu površinu korištenog poljoprivrednog zemljišta domaćinstva u koju se uračunava zemljište koje koriste **svi članovi domaćinstva na teritoriji BiH, kao i zemljište koje je u vlasništvu drugih lica (individualno, zemljište preduzeća, zadruga ili državno zemljište)**, a koje je domaćinstvo uzelo u zakup (za novac, u arendu, napolicu, besplatno i sl).

4.2.2. POPISINICA (P-1)

Najvažniji dio predstojećeg popisa je popis lica koji obavlja putem Popisnice (P-1) i koja se popunjava za svakog člana domaćinstva posebno, bez obzira da li su svi članovi domaćinstva u trenutku popisa prisutni ili ne (npr. na privremenom radu u inostranstvu). Odnosno, ukoliko imate četveročlano domaćinstvo tada će popisivač popuniti jedan Upitnik za domaćinstvo stan (P-2) te četiri posebne Popisnice (P-1) za svakog člana domaćinstva.

U skladu sa članom 17. Zakona stav (3) "Popisivanje se vrši svaki dan u vremenu od 09,00 do 21,00 sat u prisustvu najmanje jednog odraslog lica u domaćinstvu". Odnosno, za popis je neophodno prisustvo samo jednog punoljetnog, odraslog člana domaćinstva koji za sve ostale članove domaćinstva može popuniti Popisnice (P-1).

Popunjavanje Popisnice počinje sa upisivanjem općih podataka o ispitaniku/građaninu. Na narednoj slici nalazi se prikaz ovog dijela Popisnice. Popisivač će prvo upisati identifikacione podatke o osobi koja se popisuje na naslovnoj strani.

Kao što se može vidjeti **jedini podatak koji se upisuje je jedinstveni matični broj građanina** - JMB. Ovo u praksi znači da popisivač **NE SMIJE TRAZITI** bilo koji drugi podatak, poput uvida ili prepisivanja broja lične karte, prijave prebivališta, pasoša, uvjerenja o državljanstvu, ili drugog sličnog dokumenta. Popisivač je dužan da za svaku osobu koja se popisuje prikupi podatak o JMB osobe. Ukoliko tokom prve posjete u domaćinstvu nije prikupio sve matične brojeve, dužan je da se u dogovoreno vrijeme ponovo vrati i prikupi sve nedostajuće informacije.

Datum rođenja, odnosno JMB (jedinstveni matični broj), **popisivač će na osnovu izjave lica koje daje podatke upisati** iz pasoša, lične karte, zdravstvene legitimacije ili bilo kog drugog ličnog dokumenta (pasoš, izvod iz matične knjige rođenih i dr.) u kome je upisan ovaj jedinstveni matični broj. Matični, odnosno lični broj upisuje se u potpunosti, odnosno pažljivo se prepisuje svih 13 brojeva (cifara) iz kojih se sastoji, s tim što prvih 7 brojeva predstavljaju: dan, mjesec i godinu rođenja i upisuju se u kućice između kojih postoji razmak, a preostalih 6 brojeva se upisuje u spojene kućice.

Ukoliko član domaćinstva za koga se popunjava popisnica nije prisutan u mjestu popisa u toku popisivanja, popisivač može JMB za odsutnog člana preuzeti iz nekog dokumenta koji sadržava JMB, na primjer pasoš, rodni list, zdravstvena legitimacija. **Imajući ovo na umu tokom popisa građani bi trebali imati spremne dokumente (starost dokumenta nije problem, a ovjerena kopija dokumenta je sasvim prihvatljiva), koji sadržavaju jedinstveni matični broj – JMB za sve osobe sa spiska osoba koje su navedene u prethodno navedenom obrascu P-2, odnosno osobe koje žive u tom domaćinstvu. Ovo se odnosi kako na osobe prisutne u Bosni i Hercegovini u vrijeme popisa, tako i na osobe odsutne iz domaćinstava/Bosnie i Hercegovine u vrijeme popisa od 1. do 15. oktobra 2013. godine.**

Ukoliko osoba koja daje podatke ne može da dođe do nekog dokumenta s matičnim brojem osobe, u tom slučaju, a na osnovu izjave osobe koja mu daje podatke, popisivač će upisati u prvih 7 kućica podatke o danu, mjesecu i godini rođenja, a ostale kućice treba da ostavi prazne. U slučaju da osoba ne zna tačan datum rođenja, popisivač će podstaći osobu da se sjeti nekog važnog događaja sa početka njenog života, i da tako približno odredi datum (ili samo godinu) rođenja, a ostale kućice treba da ostavi prazne.

Nakon toga se prelazi na izuzetno važnu sekciju koja se tiče mjesta stanovanja, a odgovori dati u ovoj sekciji – pored ranije pomenutih šifara u obrascu P-2, predstavljati će ključ da li će osoba biti ili ne dio stalnog nastanjenog stanovništva određene teritorije (općine, kantona, entiteta/DB) te u konačnici Bosne i Hercegovine.

MJESTO STANOVANJA

1. Osoba koja se popisuje je:		a) Član domaćinstva koji živi u mjestu popisa godinu dana ili duže ili se doselio sa namjerom da tu živi ☒ → Pitanje 2.																																																																																													
		b) Član domaćinstva odsutan iz mjesta popisa zbog rada / školovanja ili boravka u drugom mjestu u BiH ili inostranstvu ☒ → Pitanje 3A.																																																																																													
		c) Privremeno prisutna u mjestu popisa kraće ili duže od godinu zbog rada /školovanja ili boravka ☒ → Pitanje 3B.																																																																																													
2. Da li je osoba prisutna u mjestu popisa?		3A. Razlog odsustva iz mjesta popisa																																																																																													
Da ☒ → Pitanje 8.		3B. Razlog prisustva u mjestu popisa																																																																																													
Ne ☒ → Pitanje 3A		<input type="text"/> <input type="text"/>																																																																																													
4. Dužina odsustva / prisustva																																																																																															
Jedna godina i duže (broj godina) <input type="text"/> <input type="text"/> → Pitanje 6		Kraće od jedne godine (broj mjeseci) <input type="text"/> <input type="text"/> → Pitanje 5.																																																																																													
5. Koliko još osoba namjerava da bude odsutna/prisutna?																																																																																															
Jednu godinu i duže ☒		Kraće od jedne godine (broj mjeseci) <input type="text"/> <input type="text"/>																																																																																													
6. Mjesto u kojem se nalazi odsutna osoba / mjesto stalnog stanovanja privremeno prisutne osobe																																																																																															
U BIH ☒ <table border="0"> <tr> <td> <table border="1"> <tr><td colspan="14">NASELJENO MJESTO</td></tr> <tr><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td></tr> <tr><td colspan="14">OPĆINA</td></tr> <tr><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td></tr> </table> </td> <td colspan="2"></td> </tr> <tr> <td> <table border="1"> <tr><td colspan="14">NAZIV DRUGE DRŽAVE</td></tr> <tr><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td></tr> </table> </td> <td colspan="2"></td> </tr> </table>			<table border="1"> <tr><td colspan="14">NASELJENO MJESTO</td></tr> <tr><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td></tr> <tr><td colspan="14">OPĆINA</td></tr> <tr><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td></tr> </table>	NASELJENO MJESTO														<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	OPĆINA														<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>			<table border="1"> <tr><td colspan="14">NAZIV DRUGE DRŽAVE</td></tr> <tr><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td></tr> </table>	NAZIV DRUGE DRŽAVE														<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>		
<table border="1"> <tr><td colspan="14">NASELJENO MJESTO</td></tr> <tr><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td></tr> <tr><td colspan="14">OPĆINA</td></tr> <tr><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td></tr> </table>	NASELJENO MJESTO														<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	OPĆINA														<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>																																					
NASELJENO MJESTO																																																																																															
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>																																																																																	
OPĆINA																																																																																															
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>																																																																																	
<table border="1"> <tr><td colspan="14">NAZIV DRUGE DRŽAVE</td></tr> <tr><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td><td><input type="text"/></td></tr> </table>	NAZIV DRUGE DRŽAVE														<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>																																																																		
NAZIV DRUGE DRŽAVE																																																																																															
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>																																																																																	
7. Učestalost vraćanja u mjesto popisa / mjesto stalnog stanovanja privremeno prisutne osobe:																																																																																															
Rjeđe od jednom nedeljno ☒		Najmanje jednom nedeljno ☒																																																																																													

Prvo pitanje definiše osnovni status osobe koja se popisuje, i tu su ponuđeni sljedeći odgovori:

a) *Član domaćinstva koji živi u mjestu popisa godinu dana ili duže ili se doselio sa namjerom da tu živi*

Ovaj odgovor se odnosi na osobe koje žive u mjestu popisa godinu dana ili duže, na primjer tu su rođeni ili su stalni stanovnici tog mjesta već duži vremenski period. Također, ovaj odgovor se odnosi i na osobe koje ne žive u tom mjestu duže od godinu dana ali imaju namjeru da žive u tom mjestu.

b) *Član domaćinstva odsutan iz mjesta popisa zbog rada/školovanja ili boravka u drugom mjestu u BiH ili inostranstvu*

Ovaj odgovor se odnosi na osobe koje su odsutne iz mjestu popisa privremeno više ili manje od 12 mjeseci zbog rada ili školovanje u Bosni i Hercegovini ili u inostranstvu (na radu u inostranstvu na određeno ili neodređeno vrijeme, imaju zanatsku, ugostiteljsku ili neku drugu radnju, zbog sezonskih poslova, upućeni od radne organizacije radi izvođenja građevinskih, montažnih i drugih radova, školovanja, liječenja, posjeta porodici ili prijateljima, boravka u kući za odmor ili sličnih razloga). Konkretnije, ovaj odgovor odnosi se na sve naše građane koji žive u inostranstvu bilo kraće ili duže od 12 mjeseci. Ovaj modalitet obilježava se i za osobe koje rade ili se školuju (učenici i studenti) ili su odsutne iz drugih razloga u nekom drugom mjestu u BiH ili inostranstvu bez obzira na to što su u "kritičnom momentu popisa" možda stvarno bile prisutne u svom domaćinstvu (zbog godišnjeg odmora, posjete porodici i sl.).

Važno je imati na umu da svi članovi jednog domaćinstva ne mogu imati obilježen modalitet "b" na pitanju 1. Odnosno, potrebno je da postoji bar jedan član sa modalitetom "a" u tom domaćinstvu.

c) *Privremeno prisutna u mjestu popisa kraće ili duže od godinu zbog rada/školovanja ili boravka*

Ovaj odgovor se odnosi na osobe koje su privremeno prisutne u mjestu popisa kraće ili duže od godinu dana zbog rada/školovanja ili boravka više ili manje od 12 mjeseci. Na primjer, razlozi privremenog prisustva mogu biti zbog rada na određeno ili neodređeno vrijeme, imaju zanatsku, ugostiteljsku ili neku drugu radnju, zbog sezonskih poslova, upućeni od poslodavca radi izvođenja građevinskih, montažnih i drugih radova, te školovanja, liječenja, posjeta porodici ili prijateljima, ili boravka u kući za odmor i sl.

Posebna opasnost kod ovog pitanja skrivena je u Uputstvu za popisivače gdje stoji "Za osobu koja može sa razumijevanjem, i pročitati i napisati kratku, jednostavnu izjavu o svome svakodnevnom životu treba obilježiti odgovor "Da"..... U skladu sa ovim, za osobu koja može pročitati i napisati samo cifre i svoje ime treba da se upiše odgovor "Ne", **kao i za osobu koja može čitati i napisati samo neku ritualnu frazu koju je naučila napamet**".

Na ovaj način popisivači su dobili izuzetno velike ovlasti individualne interpretacije pismenosti tako da se lahko od pismenih osoba mogu napraviti nepismene. Iako je u samoj popisnici naglašeno da se ovo pitanje čita isključivo "osobama starijim od 10 godina i koje su bez ikakvog obrazovanja ili sa nepotpunim osnovnim obrazovanjem" ako se uzme u obzir moguća opasnost "malicioznih" popisivača onda ovo pitanje dobija posebnu dimenziju u kontekstu ukupne statističke slike Bošnjaka. Ovde je neophodno upoznati građane da će ovo pitanje determinirati stepen "pismenosti" i da bez obzira na komplikovanu formulaciju treba ga razumjeti u kontekstu "opće pismenosti" te na taj način odgovarati.

Popunjavanje Popisnice se završava sa pitanjem 46. gdje Popisivač identificira ko je dao prethodne podatke/odgovore.

U zavisnosti od toga da li je podatke dala osoba koja se popisuje ili je podatke dao član domaćinstva, popisivač će obilježiti jedan od ponuđenih odgovora.

46. Ko je dao podatke?	Osoba koja se popisuje	Član domaćinstva	Pravna osoba ili staratelj
POTPIS (upisati čitko ime i prezime)	☐	☐	☐
<input type="text"/>			

NAKON TOGA **POPISIVAČ JE DUŽAN** DATI POPUNJENU POPISNICU GRAĐANINU, ODNOSNO OSOBI KOJA JE DAVALA PODATKE, **DA PROVJERI VJERODOSTOJNOST UPISANIH PODATAKA I DA ISTU POTPIŠE**. Kod provjere vjerodostojnosti podataka posebnu pažnju treba obratiti na pitanja od 1. do 7. koja definišu status popisivane osobe kao stalno nastanjenog stanovnika tog popisnog područja ili ne, te na pitanja etničke/nacionalne pripadnosti popisivane osobe, kao i maternjeg jezika.

Za osobe koje su u mogućnosti, a posebno u povratničkim općinama, poželjno je da popunjene popisnice fotografišu (obična kamera na mobitelima je sasvim zadovoljavajuća), te na taj način imaju uslikanu kopiju svoje popisnice.

Na kraju važno je naglasiti da su u ovom Vodiču obrađena samo neka od pitanja iz Popisnice za lica (P-1) te Upitnika za domaćinstvo i stan (P-2), te da građani obavezno trebaju pogledati i isprintati predložene popisnice (popisnice će biti objavljene u Službenim novinama Bosne i Hercegovine, te na Web stranice državne Agencije za statistiku¹²), te u mjeri u kojoj je to moguće, pripreme odgovore na predviđena pitanja. Na ovaj način cjelokupan proces popisa domaćinstva će se bitno ubrzati, izbjeći zbunjenosti i pogrešni odgovori, te osigurati preciznija statistička slika Bosne i Hercegovine.

4.3. POPIS GRAĐANA KOJI ŽIVE/RADE U INOSTRANSTVU I DIJASPORE

Trenutno u bosanskohercegovačkoj dijaspori živi oko 1,3 miliona¹³ Bosanaca i Hercegovaca. Svjetska banka procjenjuje da je 2005. godine broj emigranata sa prostora Bosne i Hercegovine iznosio 1.471.594 osoba¹⁴, što procentualno čini 37,7 % ukupne bosanskohercegovačke populacije. Procjene su da je uslijed ratnih dejstava raseljeno oko 850.000 osoba. Najveći dio ove populacije su Bošnjaci i izuzetno je važno adresirati ih, te osigurati da na odgovarajući način učestvuju u planiranom popisu. Ovo se posebno odnosi na osobe sa predratnim prebivalištem na prostoru RS-a, te Distrikta Brčko. Pored toga, trend iseljavanja/migracija iz Bosne i Hercegovine je nastavljen i u postratnom periodu.

¹² Web stranica državne Agencije za statistiku: www.bhas.ba

¹³ "Pregled stanja bosanskohercegovačkog iseljništva", Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, 2008. godina

¹⁴ "Migration and Remittances Factbook", World Bank, 2005.

Zemlje sa najznačajnijim brojem bosanskohercegovačke dijaspore su SAD sa oko 390.000 osoba, zatim SR Njemačka sa 157.187, Austrija sa 132.262, Slovenija sa 100.000, Švedska sa 75.000, Kanada sa 60.000, Švicarska sa 50.641, Australija sa 50.000, Italija sa 40.000, Nizozemska 24.739, Danska sa 21.037, te Norveška sa 15.500. Pored toga, tu su Srbija i Crna Gora sa 137.000, te Hrvatska sa 60.000 BH dijaspore. Dijaspore je relativno dobro organizovana kroz niz različitih udruženja, te snažnu mrežu Islamske zajednice i pripadajućih džemata.

Ovako brojna, uloga dijaspore u predstojećem popisu je nezamjenjiva i krucijalna, posebno u poništavanju posljedica agresije i genocida u RS. Iako ne postoje precizni podaci, UNHCR je procijenio da je etnička struktura RS 1996. godine bila 96,8% Srbi, 2,2% Bošnjaci i 1% Hrvati. Danas je ova situacija nešto bolja i procjene su da na prostoru RS živi oko 90% Srba, 8,5% Bošnjaka i oko 1,5% Hrvata, što je i dalje daleko od predratnog stanja.

U skladu sa objašnjenjem datim u sekciji 3.2. Obuhvat popisa, građani koji žive u inostranstvu mogu se popisati na tri različita načina.

- 1) Kao što smo ranije naglasili, u skladu sa članom 40. Zakona popis građana koji žive u inostranstvu obaviti će se putem Web obrasca (opcija a) – grafikon na str. 11.) ali ova lica će se evidentirati isključivo u državljane Bosne i Hercegovine i ni na koji način ne mogu biti dio neke teritorijalne jedinice. Ovako popisani bosanskohercegovački građani neće imati ikakvu ulogu u svim unutrašnjim bosanskohercegovačkim odnosima, neće biti dio socioekonomskih i demografskih analiza na razini te općine, entiteta/DB ili države, a njihova imovina može biti predmetom različitih špekulacija na lokalnoj i entitetskoj razini.
- 2) Ukoliko su građani dio nekog domaćinstava u Bosni i Hercegovini, neovisno da li imaju svoju imovinu u državi, oni se trebaju popisati kao članovi tog domaćinstva koji se u trenutku popisa nalazi van BiH na radu ili na školovanju. Popis ovih lica će izvršiti nosilac domaćinstava koji u trenutku popisa boravi u državi (opcija b) – grafikon na str. 11.). Ovako popisani bosanskohercegovački građani, zajedno sa njihovom imovinom, imat će svoje mjesto i ulogu u svim unutrašnjim bosanskohercegovačkim odnosima, bit će dio različitih statističkih analiza kako na razini te općine, entiteta/DB tako i na razini države.
- 3) Treća opcija odnosi se na one građane koji nisu dio nekog domaćinstava u Bosni i Hercegovini (većina njihove obitelji se također nalazi u inostranstvu ili su stradali u prethodnom ratu) tada mogu odabrati opciju da dođu u Bosnu i Hercegovinu u periodu provođenja popisa, te u saradnji sa Popisnim komisijama lokalne samouprave obave popis u svojim trenutnim ili prijeratnim prebivalištem (opcija c) – grafikon na str. 11.). Na ovaj način oni se zbrajaju se sa stanovništvom tog popisnog kruga, odnosno postaju dio stanovnika određene teritorijalne jedinice, te u konačnici ovi građani će bio dio stalno/privremeno nastanjeno stanovništvo Bosne i Hercegovine. Jednako kao i kod prethodne opcije i na ovaj način popisani građani Bosne i Hercegovine, zajedno sa njihovom imovinom, imat će svoje mjesto i ulogu u svim unutrašnjim bosanskohercegovačkim odnosima, bit će dio svih postpopisnih analiza kako na razini te općine, entiteta/DB tako i na razini države.

Jasno, ovdje je važno imati na umu da se zbrajanje građana na popisu vrši od nivoa popisnog kruga, zatim preko teritorijalnih jedinica, preciznije općina, kantona, entiteta/Distrikta Brčko, te na kraju na razini Bosne i Hercegovine. Jedino prisutno/stalno nastanjeno stanovništvo određenog područja relevantno je za unutrašnje bosanskohercegovačke odnose.

Preciznije, odredbe Zakona o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini 2013. godine predviđaju da u ukupan broj stanovnika određenog popisnog područja ulaze samo ona lica koja su u trenutku popisa odsutna ili će biti odsutna iz svog uobičajenog mjesta stanovanja **kraće od godinu dana** i da se oni trebaju smatrati privremeno odsutnim licima. Odnosno, ukoliko osoba navede da je odsutna iz svog uobičajenog mjesta stanovanja **kraće od godinu dana** tada se ubraja u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja i direktno utiče na ukupnu strukturu i relativne odnose prisutnog stanovništva u BiH, bez obzira da li ili ne u vrijeme popisa prisutan u Bosni i Hercegovini. **U skladu sa članom 17. Zakona popis svih lica koja u vrijeme popisa nisu prisutna u domaćinstvu (na radu ili boravku u inostranstvu, putovanju, školovanju, itd.) može obaviti jedan odrasli član domaćinstva koji se trenutno nalazi u domaćinstvu (npr. otac/majka, brat/sestra ili neko druga odrasla osoba koja živi u tom domaćinstvu).**

Pored toga, ukoliko građanin ima namjeru da se vrati, te tokom godine dolazi redovno u Bosnu i Hercegovinu, obnovio je ili planira da obnovi, ili je kupio imovinu sa namjerom da tu prije ili kasnije živi, zatim u vrijeme popisa dođe u domovinu sa ciljem da izvrše popis svih lica koje žive u tom domaćinstvu, kao i detalje o domaćinstvu u kojem boravi ili imaju namjeru boraviti – onda će ta lica biti tretirana kao i svi ostali bosanskohercegovački građani

koji učestvuju u popisu, te biti dio ukupnog stanovništva tog popisnog područja i u konačnici ukupnog stalno nastanjenog stanovništva Bosne i Hercegovine. Ova lica popis mogu obaviti na način da u vrijeme popisa (od 1. do 15. oktobra) sačekaju da popisivač dođe u njihove domove ili, ukoliko su često ili upravo u vrijeme popisa van domaćinstva (na putu, na radu u inostranstvu upravo u vrijeme popisa, i sl.), popis mogu izvršiti u saradnji sa Popisnim komisijama lokalne samouprave/općinskim popisnim komisijama na način da se direktno jave Popisnoj komisiji i dogovore kada će popisivač doći u njihova domaćinstva.

Međutim, ukoliko je osoba odsutna iz mjesta stanovanja ili se izjasni da je odsutna ili će biti odsutna iz svog uobičajenog mjesta stanovanja duže od godinu dana (12 mjeseci), ili se popiše putem Web obrasca koji će biti dostupna na Internet sajtu državne Agencije za statistiku, onda ta osoba **ne ulazi u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja** (pogledati sekciju 3.3. Obuhvat popisa). Takve osobe će se evidentirati u posebnu bazu podataka, i mada će biti obuhvaćeni ukupnim brojem stanovnika Bosne i Hercegovine, neće biti vezani za određeno popisno područje niti će imati uticaja na unutrašnje bosanskohercegovačke odnose.

U kontekstu lica koja žive u inostranstvu, kao i ranije navedenim odredbama Zakona koje se tiču stalno nastanjenog stanovništva određenog područja, važno je naglasiti da će prvih pet pitanja na Popisnici za lica (P-1 obrazac) utvrditi konačni status osobe. Obzirom, da u značajnom broj naših domaćinstava imate sina/kćerku koja sa svojom porodicom boravi na radu u inostranstvu (dijaspori), taj ćemo primjer uzeti kao ilustraciju.

Prvi korak je da prilikom upisivanja osoba koje žive u tome domaćinstvu (obrazac P-2. Spisak osoba koje žive u tom domaćinstvu – pogledati sekciju 4.2.1., str. 20.) navedu da te osobe (cjelokupna porodica) žive u tom domaćinstvu i da su trenutno odsutne iz domaćinstva. Kod razloga odsustva navode na primjer "osobe su na; *radu ili boravku u inostranstvu kod stranog poslodavca ili na samostalnom radu*" (pogledati obrazac P-2). Podatke za ove osobe dat će nosilac domaćinstva, na primjer otac, majka ili brat. Važno je da se u Spisak osoba upišu sve osobe koje čine to domaćinstva, i to one koje su u kritično vrijeme popisa od 1. do 15. oktobra prisutne, ali i one koje iz navedenog ili sličnih razloga u vrijeme popisa se nalaze izvan domaćinstava (za više detalja pogledati sekciju 4.2.1.).

Nakon što popisivač upiše sva lica koja žive u tom domaćinstvu, bilo da su prisutna ili odsutna u vrijeme popisa, on/on prelazi na Popisnice za lica (obrazac P-1). Obzirom da je osoba iz našeg primjera privremeno izvan Bosne i Hercegovine tada će osoba koja ih popisuje – nosilac domaćinstva prilikom popisivanja ovih lica odabrati opciju "b" odgovora na prvo pitanje: "b) Član domaćinstva odsutan iz mjesta popisa zbog rada/školovanja ili boravka u drugom mjestu u BiH ili inostranstvu".

MJESTO STANOVANJA	
1. Osoba koja se popisuje je:	a) Član domaćinstva koji živi u mjestu popisa godinu dana ili duže ili se doselio sa namjerom da tu živi ☒ → Pitanje 2. b) Član domaćinstva odsutan iz mjesta popisa zbog rada / školovanja ili boravka u drugom mjestu u BiH ili inostranstvu ☒ → Pitanje 3A. c) Privremeno prisutna u mjestu popisa kraće ili duže od godinu zbog rada / školovanja ili boravka ☒ → Pitanje 3B.
2. Da li je osoba prisutna u mjestu popisa?	Da ☒ → Pitanje 8. Ne ☒ → Pitanje 3A
4. Dužina odsustva / prisustva	Jedna godina i duže (broj godina) <input type="text"/> <input type="text"/> → Pitanje 6 Kraće od jedne godine (broj mjeseci) <input type="text"/> <input type="text"/> → Pitanje 5.
5. Koliko još osoba namjerava da bude odsutna/prisutna?	Jednu godinu i duže ☒ Kraće od jedne godine (broj mjeseci) <input type="text"/> <input type="text"/>

Ovaj odgovor se odnosi na sve naše građane koji su odsutni iz mjesta popisa više ili manje od 12 mjeseci zbog rada ili školovanja bilo u Bosni i Hercegovini, bilo u inostranstvu (na primjer radi rada na određeno ili neodređeno vrijeme, imaju zanatsku, ugostiteljsku ili neku drugu radnju, zbog sezonskih poslova, upućeni od radne organizacije radi izvođenja građevinskih, montažnih i drugih radova, školovanja, liječenja, posjeta porodici ili prijateljima, boravka u kući za odmor ili sličnih razloga).

Nakon toga, popisivač će u kockice pitanja 3A. prepisati istu šifru razloga odsustva iz mjesta popisa koju je ranije upisao u obrazac P-2 prilikom upisivanja svih osoba koje čine to domaćinstva. Ukoliko je razlog odsustva bio *rad ili boravak u inostranstvu kod stranog poslodavca ili na samostalnom radu*, tada će popisivač upisati šifru 5.

Pitanja 4. 5. se odnosi na dužinu odsustva osobe iz domaćinstva i direktno su vezana za odredbe člana 7. Zakona koje definišu ukupno stalno nastanjeno stanovništvo:

*(2) Na osnovu definicije uobičajenog mjesta stanovanja, **lica koja su u trenutku popisa odsutna ili će biti odsutna iz svog uobičajenog mjesta stanovanja kraće od godinu dana treba da se smatraju privremeno odsutnim licima, te ih treba uključiti u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja.** Popisana lica koja **ne zadovoljavaju kriterije** koji su postavljeni definicijom uobičajenog mjesta stanovanja u mjestu popisivanja, odnosno ne žive, niti se očekuje da će živjeti u mjestu popisivanja, u neprekidnom periodu od barem 12 mjeseci, **smatraju se privremeno prisutnim licima**, i stoga ih **ne treba računati u ukupan broj stanovništva tog popisnog područja.***

Odnosno, po odredbi ovog člana Zakona ukoliko je lice iz prethodnog primjera van Bosne i Hercegovine **"Jednu godinu i duže"** (pogledati prethodnu sliku, pitanje 4.) to lice neće se smatrati privremeno odsutnim licima i neće biti uključeno u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja, (ref. "...*ukupan broj stanovnika popisnog područja...*"), te u konačnici neće ući u populaciju stanovnika relevantnu za unutrašnje bosanskohercegovačke odnose.

Međutim, ukoliko je lice odsutno iz mjesta stanovanja **"Kraće od jedne godine"** (na primjer zadnji put boravilo u Bosni i Hercegovini prije 7 mjeseci), a u skladu sa navedenim Zakonskim odredbama, to lice će biti uključeno u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja.

U sličnom kontekstu je i pitanje 5. koje se utvrđuje koliko osoba planira da bude odsutna. I ovdje su odgovori vezani uz dužinu odsustva, te je i kod ovog pitanje dužina odsustva podijeljena na period **godinu dana i duže, ili kraće od jedne godine** (pogledati sliku). Odredbe člana 7. Zakona se i kod ovog pitanja, kao i kod pitanja 4. jednako primjenjuju, te će ovdje *dužina planiranog odsustva* odrediti da li će ili ne lice biti uključeno u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja. U konačnici, ukoliko je osoba odsutna (pitanje 4.) ili planira da bude odsutna (pitanje 5.) duže od 12 mjeseci ta osoba neće biti uključena u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja. **Međutim, ako je odgovor na pitanje 5. "Kraće od jedne godine" (npr. 4 mjeseca) tada će osoba biti dio stalno nastanjenog stanovništva Bosne i Hercegovine.**

Ovdje treba imati na umu da je Zakon u članu 7. predviđa i posmatra odgovore na oba pomenuta pitanje (pitanje 4. i pitanje 5.) u kontekstu statusa "privremeno odsutnim licima", te ukoliko na bilo koje od ova dva pitanja odgovor bude "jedna godina i duže" ove osobe će se smatrati se privremeno prisutnim licima i neće se računati u ukupan broj stanovništva tog popisnog područja.

Važno je imati na umu da ukoliko je razlog odsustva osobe rad u inostranstvu, te tokom godine borave u Bosni i Hercegovini izvjesni vremenski period, u konačnici imaju namjeru da se vrate u uobičajeno mjesto stanovanja (npr. trenutno su inostranstvu zbog nedostatka radnih mjesta u BiH ili zbog različitih ekonomskih/socijalnih razloga) tada prilikom popisa trebaju navesti vrijeme odsustva iz Bosne i Hercegovine imajući na umu da kada su posljednji put bili u domovini (Zakon navodi u neprekidnom period od 12 mjeseci).

Odnosno, osoba koja se popisuje ili daje podatke za privremeno odsutnu osobu treba navesti isključivo broj mjeseci od zadnjeg boravka, te koliko će biti van države do ponovnog dolaska. U skladu sa Zakonom ti građani će biti tretirani u ukupno stalno nastanjeno stanovništvo Bosne i Hercegovine, te imati svoje mjesto i ulogu u svim unutrašnjim bosanskohercegovačkim odnosima, zatim bit će dio svih socioekonomskih i demografskih analiza kako na razini te općine tako i na razini države, te će njihova imovina biti evidentirana i neće biti predmetom špekulacija na lokalnoj i entitetskoj razini.

Na kraju, važno je imati na umu da svi članovi jednog domaćinstva ne mogu biti privremeno odsutna lica, te imati obilježeni modalitet "b" na pitanju 1.

Barem jedan član domaćinstva mora biti osoba koja ima namjeru da tu živi i navesti odgovor "a" na prvom pitanju, te je osoba prisutna u vrijeme popisa (pitanje 2, odgovor "DA").

4.4. ORGANIZACIJA AKTIVNOG UČEŠĆE BOŠNJAKA U OPERATIVNO-TEHNIČKOJ REALIZACIJI POPISA

Mnogo je različitih operativno-tehničkih segmenata popisa o kojima je neophodno voditi računa, te je praktično nemoguće obuhvati ih u dokumentu ovog tipa. Zakon o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini 2013. godine definisao je različita tijela/organe koji će aktivno učestvovati u realizaciji popisa. Pored tri zavoda/agencije za statistiku, najznačajnija popisna tijela se nalaze na lokalnom nivou i to u formi Popisnih komisija lokalne samouprave. Obzirom na nadležnosti koje su dodijeljena ovom tijelu od izuzetne je važnosti da se osigura adekvatna zastupljenost Bošnjaka, te njihovo aktivno učešće u radu ovog tijela.

Kao što je ranije navedeno Vodiču, **Popisne komisije lokalne samouprave (PKLS)** ima izuzetno važnu ulogu i pored toga što rukovode pripremama, organizovanjem i sprovođenjem popisa na teritoriji opštine, odnosno grada, PKLS vrše i izbor i imenovanje instruktora i popisivača jedinica lokalne samouprave. Pored toga, tokom i po okončanju popisa PKLS preuzimaju štampani popisni materijal i dijele ga instruktorima, koji ga dalje distribuiraju popisivačima, te obezbjeđuju prostorije za dežurstvo i za rad u vrijeme sprovođenja popisa, kao i prostorije za rad instruktora na pregledu i prijemu popisne građe.

Zatim, kao veoma važan dio njihovog posla **PKLS vrše raspored popisivača i opštinskih, odnosno gradskih instruktora po popisnim krugovima i sastavljaju odgovarajuće spiskove, te vrše nadzor nad radom opštinskih, odnosno gradskih instruktora i popisivača, a posebno se brinu o pravilnoj primjeni metodoloških i organizacionih uputstava.**

Nakon okončanja popisa upravo su PKLS odgovorne za preuzimanje popisnog materijala od instruktora, te organizaciju i kontrolu obuhvata i kvaliteta popisnog materijala, te obezbjeđenje i skladištenje popisnog materijala uz ispunjenje propisanih bezbjednosnih mjera i uslova određenih Zakonom o zaštiti ličnih podataka i drugim propisima o bezbjednosti za takve vrste materijala. Upravo PKLS organizuju prevoz i blagovremeno dostavljanje popisnog materijala na mjesto unošenja u Istočno Sarajevo (Zakon je u članu 19. precizirao Istočno Sarajevo kao mjesto za unos i obradu popisnog materijala).

Na kraju, PKLS vrše zamjenu opravdano spriječenih, kao i nestručnih ili nesavjesnih instruktora, popisivača, a zamjenu kontrolora vrše uz saglasnost statističkih institucija u Bosni i Hercegovini, te razmatraju pritužbe građana i obavještavaju o njima državnu/entitetsku Agenciju/Zavod za statistiku.

Imajući na umu sve prethodno rečeno, izuzetno je važno osigurati legitimnog i obrazovanog predstavnika u PKLS, te kontinuirano pratiti rad i odluke PKLS. Ovo se odnosi na sve aktivnosti, od faze njihovog izbora, zatim izbora instruktora i popisivača od strane PKLS, same obuke instruktora i popisivača, ukupnih priprema za popis na razini općine, te u konačnici svakodnevnog rada Popisnih komisija lokalne samouprave tokom popisa.

U skladu sa Zakonom nacionalna/etnička struktura Popisnih komisija lokalne samouprave mora biti u skladu sa popisom iz 1991. godine, odnosno u svakoj PKLS mora biti po jedan predstavnik iz rada konstitutivnih naroda i iz reda ostalih. Popisne komisije lokalne samouprave brojat će 4-6 članova u zavisnosti od veličine općine/grada.

Pored PKLS, a obzirom na ukupnu važnosti, Zakon predviđa da nacionalna/etnička struktura instruktora i popisivača također treba biti u skladu sa popisom iz 1991. godine, ali uz neophodan uslov dovoljnog broja prijavljenih Bošnjaka za članove ovih tijela u lokalnim zajednicama.

U kontekstu operacionalizacije i provođenja popisa, **Općinski instruktori** predstavljaju izuzetno važan segment osiguranja kvalitetnog i ispravnog provođenja ukupnog procesa. Nakon javnog oglasa, odabire ih i imenuje PKLS. Pored treninga popisivača, obaveze općinskih instruktora na popisu su i obilazak terena pred popis i provjera usaglašenosti skica i opisa popisnih krugova sa stanjem na terenu, te organizacija i praćenje rada popisivača. Također, općinski instruktori su odgovorni za pregled i kontrolu popunjenih popisnih obrazaca. Predviđeni broj instruktora po općinama, u skladu sa rezultatima popisa iz 1991. godine, dat je u prilogu 5., dok se u prilogu 4. nalaze uslovi i kriteriji za odabir općinskih instruktora. **U praksi, zadatak općinskih instruktora je trening, ali i svakodnevni nadzor nad radom popisivača.**

Uvjeti koje kandidat za općinskog/gradskog instruktora treba da ispunjava su prilično standardni tako da treba biti da je državljanin BiH, da ima najmanje 18 godina, da se protiv kandidata ne vodi krivični postupak, zatim da ima stečeno najmanje srednje obrazovanje u četverogodišnjem trajanju, te, ako je moguće, stanovnik naseljenog mjesta ili općine/grada u kojoj će obavljati poslove općinskog/gradskog instruktora. PKLS će prilikom bodovanje

kandidata za općinske instruktore najviše bodova dodijeliti osobama koje imaju visoku školu, fakultet ili akademija, te nezaposlenim licima.

Pored instruktora, najznačajniju operativni ulogu u realizaciji samog popisa imaju **popisivači**. Popisivači su osobe koje su u višednevnom kontaktu sa stanovništvom i neposredni su izvršioi popisa, te o čijim sposobnostima i zalaganju zavisi uspjeh popisa i kvalitet prikupljenih podataka. Obaveze popisivača u popisu su obilazak terena pred popis, te popisivanje domaćinstava/stanova i lica "od vrata do vrata". Svaki popisivač obavezno potpisuje Izjava o zaštiti povjerljivih podataka u skladu sa Zakonom.

Jednako kao i za instruktore, krajem juna će biti Javni poziv za prijavljivanje kandidata koji će objaviti statističke agencije na svojim web stranicama i u sredstvima javnog informisanja (radio i tv, štampani mediji i dr.). Kao i kod općinskih instruktora, odabire ih PKLS. Referenca za utvrđivanje etničke strukture popisivača su obrađeni podaci o etničkoj strukturi stanovništva u BiH prema popisu iz 1991. godine (predviđeni broj popisivača po općinama dat je prilogu 5., dok se u prilogu 4. nalaze uslovi i kriteriji za odabir popisivača).

Uvjeti koje kandidat za popisivača treba da ispunjava su slični kao i za instruktora, tako da treba biti da je državljanin BiH, da ima najmanje 18 godina, da se protiv kandidata ne vodi krivični postupak, da ima stečeno najmanje srednje obrazovanje, zatim – ako je moguće, stanovnik naseljenog mjesta ili općine/grada u kojoj će obavljati poslove popisivača, te da ima čitak rukopis. PKLS će prilikom bodovanje kandidata za popisivače najviše bodova dodijeliti osobama koje imaju visoku školu, fakultet ili akademiju, nezaposlenim licima, te licima koja imaju čitak rukopis.

Međutim, ovdje je važno napomenuti da će **broj općinskih instruktora i popisivača direktno ovisiti od broja prijavljenih**, odnosno ukoliko se u Stocu, Banjoj Luci, Višegradu, Trebinju, Livnu, Bijeljini i drugim gradovima prijavi dovoljno Bošnjaka broj instruktora i popisivača bit će u skladu sa rezultatima popisa iz 1991. godine. Ukoliko se ne prijave, procedura je sljedeća: *do polovine predviđenog broja će biti iz drugih BH općina, dok će druga polovina biti popunjena predstavnicima drugih naroda.*

Na primjer, u Srebrenici treba ukupno 9 instruktora od čega 7 Bošnjaka. Ukoliko se prijavi 7 svi će biti angažovani. Međutim, ukoliko se prijavi svega 2, tada će se iz susjednih općina angažovati nedostajući broj do 50 % potrebnih. Ostatak potrebnih instruktora će biti iz većinskoga naroda. Slično je i sa popisivačima. U Srebrenici na primjer treba 76 popisivača, od čega 57 Bošnjaka. Ukoliko se, na primjer, prijave njih svega 15 tada će se iz susjednih općina angažovati nedostajućih broj ali samo do 50% potrebnih – odnosno, u konkretnom primjeru njih 14 (15+14=29). Preostalih 28 popisivača Bošnjaka u Srebrenici popunit će ostali prijavljeni kandidati iz reda druga dva naroda i ostalih. Odnosno, ukoliko bude dovoljan broj prijavljenih kandidata unutar te općine etnička struktura instruktora i popisivača mora biti prema popisu iz 1991. godine.

U tom kontekstu već sada, a posebno u općinama RS i zapadne Hercegovine, treba otpočeti sa pripremanja potencijalnih instruktora i popisivača, i ovdje je **izuzetno važno osigurati neophodan broj/kvotu lokalno prijavljenih popisivača i instruktora.**

Pored prethodnih aspekata operativnog rada na popisu, ne smije se zaboraviti da će unos podataka (Popisnica) nakon provedenog popisa trajati barem 18 mjeseci. U skladu sa Zakonom član 19, stav (2), za mjesto unosa, obrade i kontrole popisnica utvrđeno je Istočno Sarajevo, odnosno sve popisnice će nakon preliminarne obrade od strane Popisnih komisija lokalne samouprave – općinskih popisnih komisija biti prebačene u Istočno Sarajevo na konačni unos i obradu. Ovaj, kritični aspekt popisa se također mora ozbiljno shvatiti, te osigurati aktivno učešće Bošnjaka u svim koracima i procesima nakon popisa.

Ovdje je važno imati na umu da unos podatak putem optičkih čitača ima visok stepen greške tako da je neophodno osigurati monitoring svake faze ovog procesa, kao i svim predunosnim koracima i testiranjima. Naknadne, manuelne kontrole nisu moguće jer je u pitanju blizu šest miliona dokumenta, a popisna građa se nakon popisa i eventualne kontrole, arhivira, a potom uništava.

5. REZIME

Imajući na umu sve bosanskohercegovačke dispozicije, odnose unutar entiteta, te problematične zakone u manjem BH entitetu – posebice Zakon o premjeru i katastru RS, neophodno je adekvatno informisati naše građane o važnosti učešća u predstojećem popisu, te osigurati da se oni i njihova domaćinstva/stanovi kao i cjelokupna imovina svih članova domaćinstva adekvatno evidentira i ne bude predmetom špekulacija na lokalnoj i entitetskoj razini. U tom kontekstu, od posebne važnosti je bosanskohercegovačkoj dijaspori, kao i licima koja žive i rade u inostranstvu, prenijeti sve zakonske mogućnosti i metodološke dispozicije kada je popis u pitanju, te osigurati njihovo učešće i popis u domovini. Jedino na ovaj način građani Bosne i Hercegovine koji žive u inostranstvu, te njihova imovina bit će dio svih socioekonomskih i demografskih analiza kako na razini te općine tako i na razini države.

Za Bošnjake predstojeći popis predstavlja završnu tačku naših historijskih nastojanja za priznanjem našeg imena i identiteta. Oktobarski popis je prva prilika da se Bošnjaci zvanično mogu izjasniti narodnim imenom kojeg su sami odabrali. Stoga, svi mi na predstojećem popisu bez ustezanje i straha, trebamo svima, i našim susjedima i Europi, jasno i glasno reći **Bošnjak/Bošnjakinja** sam, a materinji jezik mi je kao i domovina – **Bosanski**.

Pored toga, a koristeći se ovim Vodičem, neophodno je naše građane upoznati o različitim tehničkim aspektima popisa, kao i praktičnim koracima u provođenju popisa, a sve sa ciljem osiguranja tačne i precizne statističke slike Bosne i Hercegovine.

Mnogo je godina prošlo od posljednjeg popisa te je neophodno naše sugrađane upoznati o svim operativni koracima u provođenju popisa, te o načinu i obuhvatu popisa, odnosno šta se sve popisuje – od lica koja su u vrijeme popisa prisutna ili odsutna iz domaćinstva, zatim samog domaćinstava/stana, te podataka o poljoprivredi. U tom kontekstu, neophodno je upoznati građane o praktičnim koracima prilikom samog popisa, zatim šta je sve dužan prirediti i uraditi građanin, a šta su zadaci, obaveze i odgovornosti popisivača.

Treba jasno naglasiti našim građanima da jedini podatak koji će se tražiti na popisu, pored imena i prezimena, je jedinstveni matični broj građanina – JMBG. Također, građane treba upoznati da popis predstavlja davanje izjave, odnosno odgovora na postavljena pitanja, te da popisivač ne smije tražiti bilo kakav dokument kojim bi popisivana osoba dokazivala svoj odgovor. Ovo se odnosi i na JMB građanina, te na ličnu kartu, prijavu prebivališta, pasoš, rodni list, izvod iz knjige državljana, ZK izvadak za kući ili zemljište, kao i bilo koji drugi dokument kojim bi popisivana osoba eventualno trebala potvrditi svoj odgovor ne neko od pitanja.

Potrebno je posebno naglasiti šta ukoliko popisivač u vrijeme popisivanja ne zatekne u stanu lica obuhvaćena popisom (nema nikoga u domaćinstvu/stanu ili se u domaćinstvu/stanu nalazi maloljetna/starija osoba), te objasniti našim građanima da popisivač ima obavezu da ostavi pismeno obavještenje o svome dolasku u domaćinstvo/stan. Pored toga, građani trebaju znati da ukoliko popisivač u domaćinstvu/stanu zatekne maloljetno lice, te stariju osobi koja nije u stanju ili uz poteškoće može dati potrebne informacije, dužan je također ostaviti pismeno obavještenje tim osobama i pokušati dogovoriti termin ponovnog dolaska kada u domaćinstvu bude punoljetna osoba, te osoba koja može pomoći starijoj osobi da ispravno odgovori na pitanja iz Popisnica.

Pored toga, u komunikaciji sa našim sugrađanima važno je istaći da u praksi najčešće i susrećemo situacije gdje jedna osoba daje podatke za ostale članove domaćinstva, te da ostali članovi domaćinstava mogu biti privremeno odsutni iz domaćinstva radi posla (u BiH i inostranstvu), školovanja ili bilo kojeg drugog razloga. Vrijeme odsustva osoba nije faktor da li su oni članovi domaćinstva ili ne, i oni obavezno popisuju kao i svi ostali članovi domaćinstva. Jedino vrijeme njihovog odsustva determinira da li će ili ne ta osoba biti dio stalno nastanjenog stanovništva Bosne i Hercegovine (*ukoliko je osoba odsutna iz domovine duže od 12 mjeseci neprekidno ili planira da bude odsutna duže od 12 mjeseci neprekidno tada ta osoba neće biti dio stalno nastanjeno stanovništvo Bosne i Hercegovine*). Ovdje je važno naglasiti našim građanima da će jedino stalno nastanjenog stanovništva Bosne i Hercegovine (*u skladu sa članom 7. Zakona to su osobe koje su u vrijeme popisa prisutne u domovini ili su odsutne/planiraju da budu odsutne kraće od 12 mjeseci*), zajedno sa njihovom imovinom, imati svoje mjesto i ulogu u svim unutrašnjim bosanskohercegovačkim odnosima, bit će dio svih socioekonomskih i demografskih analiza kako na razini te općine, entiteta/DB tako i na razini

24. Etničko/nacionalno izjašnjavaње:	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bošnjak/Bošnjakinja	☒	Hrvat/Hrvatica	☒	Srbin/Srpkinja	☒							
25. Izjašnjavaње o vjeroispovijesti:	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Islamska	☒	Katolička	☒	Pravoslavna	☒							
26. Maternji jezik:	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bosanski	☒	Hrvatski	☒	Srpski	☒							

države, a njihova imovina – kuće/stanovi, poljoprivredna dobra i imanje – neće biti dio špekulacija na lokalnim/entitetskim razinama. Također, ukoliko je osoba često odsutna iz domaćinstva (npr. na radu u inostranstvu), može direktno kontaktirati *Popisnu komisiju jedinica lokalne samouprave*, te obaviti popis cjelokupnog domaćinstava i svih članova u saradnji sa njima bilo kada u vrijeme popisa od 1. do 15. oktobra 2013. godine. Ovdje je svakako važno napomenuti i mogućnosti popisa putem Web-obrasca te bosanskohercegovačke građane koji žive u inostranstvu upoznati sa ovom mogućnosti, ali i svim efektima ovog načina učestvovanje na predstojećem popisu (*u skladu sa članom 40. Zakona ovi građani će biti popisani u posebnu evidenciju i neće biti dio stalno nastanjenog stanovništva BiH*).

Na kraju, građanima je važno naglasiti da u skladu sa članom 17. Zakona popisivači i sva druga lica koja obavljaju i učestvuju u poslovima u vezi s popisom su dužni blagovremeno i na propisan način obavljati poslove popisa, te su prilikom obavljanja svojih poslova dužni dati na uvid svoju iskaznicu/ovlaštenje licima koja popisuju. Građanin bi obavezno trebao upisati ime i prezime, te broj iskaznice popisivača koji je obavio popis u njegovom domaćinstvu.

U cilju adresiranja različitih pitanja i nedoumica vezanih za predstojeći popis, te potpunijeg informisanja naših građana kako u domovini tako i u dijaspori, u kampanji javnog informisanja treba uključiti različite oblike komunikacije sa građanima, i to prvenstveno kroz direktnu komunikaciju/rad na terenu sa građanima kroz prezentacije, tribine/razgovore, radionice, kao i neformalne susret – uz poseban naglasak na pojedine teme obrađena u Vodiču. Obzirom na obim i kompleksnost materije, neophodno je prirediti posebne tematske tribine/razgovore/predavanja na primjer o popisu lica koja žive u inostranstvu, ili o načinu provođenja popisa, o ulozi popisivača i instruktora, te animiranju Bošnjaka da se prijave za aktivno učešće na popisu, itd.

Printani materijali (plakati, posteri, info-brošure) trebaju jasno naznačiti najbitnije aspekte popisa i najvažnija pitanja, kao i sve statističke posljedice pojedinih odgovora. Iako se ovo posebno odnosi na tri nacionalna pitanja, ne smiju se zanemariti ostali važni aspekti Popisnice, poput pitanja vezanih za mjesto stanovanja, itd. Također, važno je imati na umu da se daju precizni odgovori u skladu sa ponuđenim modalitetima na samim popisnicama – ni u kom slučaju kreirati sopstvene odgovore koji mogu stvoriti dodatnu konfuziju kod naših sugrađana.

Potrebno je također, u skladu sa mogućnostima, prirediti posebnu Web stranicu/sajt sa neophodnim materijalima i informacijama vezanim za popis – npr. detaljima datim u ovom Vodiču, zakonima, Popisnicama, itd. Pored toga, ova stranica treba sadržavati detaljne upute o svim koracima i elementima popisa, efektima odgovora na pojedina pitanja, pojašnjenjima vezanim za grupu nacionalnih pitanja, te informacijama o različitim operativno-tehničkim segmentima popisa – poput lokacija *Popisnih komisija lokalne samouprave*, njihovom sastavu (ko su članovi iz pojedinog naroda) i kontakt informacijama. Ukoliko je to moguće, sve informacije postaviti i na Facebook, Twitter, Youtube i različite blogove kako bi što širi spektar bosanskohercegovačke publike imao cjelovitu i potpunu informaciju o predstojećem popisu. Ovo se posebno odnosi na redovnu aktualizaciju svih informacija vezanih za realizaciju popisa, poput informacija o oglasima za popisivače i instruktore, lokalnim NGO koje rade monitoring popisa, adresama i kontaktima *Popisnih komisija lokalne samouprave (općinske popisne komisije)*, njihovom sastavu i kontakt informacijama.

Uloga poznatih ličnosti i estradnih radnika – "grass top" aktivizam, u programima ovog tipa može biti od ključnog značaja, te je neophodno, gdje je to moguće, uspostaviti saradnja sa poznatim ličnostima i estradnim radnicima, sa ciljem promovisanja različitih dijelova ovog Vodiča, ali i ključnih poruka cjelokupnog programa. Ovo se posebno odnosi na animiranje dijaspore, kako za dolazak/učešće na popisu tako i za prenošenje ključnih informacija vezanih za same popisnice i konkretna pitanja objašnjena u prethodnim sekcijama.

Uloga bosanskohercegovačkih građana koji žive u inostranstvu u ovom popisu je ključna. Precizan i tačan popis ovih građana može determinirati sve buduće odnose u Bosni i Hercegovini, te u velikoj mjeri i ukupnu budućnost države. U tom kontekstu, BH dijaspora se mora adekvatno adresirati te kroz angažman svih institucija, udruženja, različitih medija, pojedinca, itd., adekvatno informisati o relevantnim aspektima predstojećeg popisa. Ovdje je od izuzetne važnosti osigurati ispravno informisanje naših građana koji žive u inostranstvu o različitim opcijama/načinima "učestvovanje/popisivanja" u predstojećem popisu obzirom da postoji velika razlika ukoliko se naši građani popišu u domaćinstvima i svojim predratnim mjestima prebivališta, ili putem Web-obrasca. Organizacija informativne kampanje, distribucija plakata i info-brošura, ali i mikro-rad na terenu u formi obilazaka naših udruženja i zajednica širom svijeta predstavlja važan i nezaobilazan dio ukupne kampanje cjelovitog informisanja naših sugrađana.

PRILOG 1. POPISNICA (P-1)

U nastavku se nalazi prijedlog Popisnice (obrazac P-1) dostupan u vrijeme pisanja ovog dokumenta.

Latinica Гирилица OBRAZAC ENTITET/BD BIH OPĆINA POPISNI KRUG STAN DOMAĆINSTVO OSOBA

Ime

Ime oca ili majke

Prezime

Spol: muški ženski Datum rođenja i JMB: DAN MJESEC GODINA OSTALIH 6 CIFARA IZ JMB

MJESTO STANOVANJA

1. Osoba koja se popisuje je: a) Član domaćinstva koji živi u mjestu popisa godinu dana ili duže ili se doselio sa namjerom da tu živi → Pitanje 2. b) Član domaćinstva odsutan iz mjesta popisa zbog rada / školovanja ili boravka u drugom mjestu u BiH ili inostranstvu → Pitanje 3A. c) Privremeno prisutna u mjestu popisa kraće ili duže od godinu zbog rada / školovanja ili boravka → Pitanje 3B.

2. Da li je osoba prisutna u mjestu popisa? Da → Pitanje 8. Ne → Pitanje 3A. 3A. Razlog odsustva iz mjesta popisa 3B. Razlog prisustva u mjestu popisa

4. Dužina odsustva / prisustva Jedna godina i duže (broj godina) → Pitanje 6. Kraće od jedne godine (broj mjeseci) → Pitanje 5.

5. Koliko još osoba namjerava da bude odsutna/prisutna? Jednu godinu i duže Kraće od jedne godine (broj mjeseci)

6. Mjesto u kojem se nalazi odsutna osoba / mjesto stalnog stanovanja privremeno prisutne osobe U BiH NASELJENO MJESTO OPĆINA U drugoj državi NAZIV DRUGE DRŽAVE

7. Učestalost vraćanja u mjesto popisa / mjesto stalnog stanovanja privremeno prisutne osobe: Rjeđe od jednom nedeljno Najmanje jednom nedeljno

8. Mjesto rođenja U BiH NASELJENO MJESTO OPĆINA U drugoj državi NAZIV DRUGE DRŽAVE

9. Mjesto stalnog stanovanja majke u vrijeme kada je osoba rođena: U BiH NASELJENO MJESTO OPĆINA U drugoj državi NAZIV DRUGE DRŽAVE

NA PITANJA 10 I 11. NE ODGOVARAJU OSOBE PRIVREMENO PRISUTNE U MJESTU POPISA

10. Da li se osoba doselila u mjesto popisa iz drugog naseljenog mjesta BiH ili iz druge države? Da Ne → Pitanje 12.

11. Odakle se osoba doselila u mjesto popisa? NASELJENO MJESTO OPĆINA Iz drugog mjesta u BiH NAZIV DRUGE DRŽAVE Iz druge države MJESEC GODINA Datum doseljenja:

12. Da li je osoba ikada živjela izvan BiH neprekidno godinu dana i duže? Da Ne → Pitanje 13. Osoba je u inostranstvu → Pitanje 13. DRŽAVA U KOJOJ JE OSOBA ŽIVJELA MJESEC DOSELJENJA U BIH GODINA DOSELJENJA U BIH Razlog doseljenja u BiH: Posao Školovanje Porodični razlozi Prinudni razlozi Ostali

13. Mjesto u kojem je osoba živjela u vrijeme popisa 1991. (samo za osobe rođene prije 01.04.1991.). U naseljenom mjestu gdje i danas živi → Pitanje 14. NASELJENO MJESTO OPĆINA U drugom mjestu u BiH NAZIV DRUGE DRŽAVE U drugoj državi

14. Da li je osoba bila izbjeglica iz BiH (poslije 30.04.1991. godine)? Da Ne → Pitanje 16. 15. Da li se osoba vratila iz izbjeglištva? Da, u mjesto iz kojeg je izbjegla Da, u drugo mjesto u BiH Ne, nije se vratila u BiH

16. Da li je osoba bila raseljena u BiH (poslije 30.04.1991. godine)? Da NASELJENO MJESTO ODAKLE JE RASELJENA OPĆINA Ne → Pitanje 19.

17. Da li se osoba vratila u naseljeno mjesto iz kojeg je raseljena? Da → Pitanje 19. Ne → Pitanje 18. 18. Da li osoba još uvijek ima formalno-pravni status raseljene osobe u BiH? Da Ne

19. Državljanstvo države: BiH BiH i druge države Druge države Bez državljanstva UPIŠATI DRŽAVLJANSTVO DRUGE DRŽAVE

19.1. Državljanstvo entiteta: FBiH RS Ne izjašnjava se

20. Zakonsko bračno stanje (samo za osobe rođene prije 01.10.1998): Nikad oženjen/udata Oženjen/udata Razveden/razvedena Udovac/udovica

21. Da li osoba živi u neformalnoj zajednici (samo za osobe rođene prije 01.10.1998)? Da Ne 22. Ukupan broj živorođene djece uključujući i onu koja nisu živa (odgovaraju samo osobe ženskog spola rođene prije 01.10.1998): (Ako se odgovori na ovo pitanje, odgovara se i na pitanje 23.)

23. Mjesec i godine rođenja živorođene djece Prvog MJESEC GODINA Drugog MJESEC GODINA Najmlađeg MJESEC GODINA (Za više od 2 živorođena djeteta, upisati mjesec i godinu rođenja najmlađeg djeteta.)

PRILOG 2. UPITNIK ZA DOMAĆINSTVO I STAN (P-2)

U nastavku se nalazi prijedlog Upitnika za domaćinstvo i stan (obrazac P-2) dostupan u vrijeme pisanja ovog dokumenta.

SPISAK OSOBA

Redni broj osobe	Ime i prezime	Ime jednog roditelja	Ime supruge/supruga partnerke/partnera	Osoba je		Odnos prema nosiocu domaćinstva		Redni broj porodice	Položaj člana u porodici	Razlog odsustva/prisustva
				Član domaćinstva	Privremeno prisutna	Odnos	Šifra			
(a)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐ ☐ 1				✗	✗					
☐ ☐ 2				✗	✗					
☐ ☐ 3				✗	✗					
☐ ☐ 4				✗	✗					
☐ ☐ 5				✗	✗					
☐ ☐ 6				✗	✗					
☐ ☐ 7				✗	✗					
☐ ☐ 8				✗	✗					
☐ ☐ 9				✗	✗					
☐ ☐ 0				✗	✗					
☐ ☐ 1				✗	✗					
☐ ☐ 2				✗	✗					
☐ ☐ 3				✗	✗					
☐ ☐ 4				✗	✗					
☐ ☐ 5				✗	✗					
☐ ☐ 6				✗	✗					
☐ ☐ 7				✗	✗					
☐ ☐ 8				✗	✗					
☐ ☐ 9				✗	✗					
☐ ☐ 0				✗	✗					

Kolona 10 - razlog odsustva / prisustva
 Za članove domaćinstva koji su privremeno odsutni iz mjesta stalnog stanovanja upisati šifru razloga odsustva vodeći računa o tome da li se odsutna osoba nalazi u Bosni i Hercegovini ili u inostranstvu. Za članove domaćinstava koji su prisutni u mjestu stalnog stanovanja u kolonu 10 ne treba upisivati ništa.
 Za osobe privremeno prisutne u mjestu popisa upisati šifru razloga prisustva.

Razlog odsustva / prisustva - za osobu u zemlji

Rad.....	1
Školovanje.....	2
Porodični razlozi	3
Ostali razlozi (službeni put, liječenje i sl.).....	4

Razlog odsustva - za osobu u inostranstvu

Na radu u inostranstvu kod stranog ili domaćeg poslodavca ili na samostalnom radu	5
Upućena na rad u diplomatsko-konzularna i druga predstavništva, međunarodne organizacije i sl.....	6
Boravi u inostranstvu kao član domaćinstva osobe odsutne iz razloga 5	7
Boravi u inostranstvu kao član domaćinstva osobe odsutne iz razloga 6.....	8
Školovanje.....	9
Ostali razlozi (u gostima, turističko ili poslovno putovanje, stručno usavršavanje i sl.).....	10

Domaćinstvom se smatra svaka porodična ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirivanje osnovnih životnih potreba (stanovanje, ishrana i dr.), bez obzira da li se svi članovi stalno nalaze u mjestu gdje je nastanjeno domaćinstvo ili neki od njih boravi u drugom naselju zbog rada, školovanja ili drugih razloga.

Domaćinstvom se smatra svaka osoba koja živi sama u posebnom ili djeljivom stanu, ili kao samac-podstanar, ili u samačkom hotelu, bez obzira na to da li stanuje u istoj sobi sa drugim samcem ili članovima domaćinstva - stanodavca, ali sa njima ne troši zajedno svoje prihode.

Porodica je zajednica koja se sastoji od bračnog ili vanbračnog para, ili od roditelja (oba ili jednog) i njihove djece.

Dijete (biološko, usvojeno, pastork) jeste osoba koja, bez obzira na starost i na bračni status, živi u domaćinstvu s jednim ili oba roditelja, pod uslovom da nema bračnog/vanbračnog partnera ili svoje dijete u tom domaćinstvu.

Članovi domaćinstva upisuju se ovim redosljedom: prvo se upisuje nosilac domaćinstva (nosilac domaćinstva ne može biti osoba koja je duže od godinu dana u inostranstvu), a zatim članovi njegove uže porodice (bračni drug i djeca, ako ih ima). Ako u domaćinstvu živi više uži porodica, prvo se upisuju članovi jedne uže porodice, zatim članovi druge uže porodice itd. Nakon njih upisuju se srodnici i nesrodnici koji se smatraju članovima domaćinstva.

Nakon članova domaćinstva upisuju se privremeno prisutne osobe.

Privremeno prisutna osoba je osoba koja ima mjesto stalnog stanovanja u drugom naselju u BiH ili inostranstvu (gdje ima svoje domaćinstvo), a koja u mjestu popisa boravi zbog rada, školovanja ili iz nekog drugog razloga.

ODNOS PREMA NOSIOCU DOMAĆINSTVA	ŠIFRA
Nosilac domaćinstva	1
Supruga/suprug	2
Partnerka/partner u neformalnoj zajednici	3
Kćerka/sin/posvojeno dijete/pastorka/pastorak	4
Majka/otac	5
Svekrva/svekar/tašta/tast	6
Unuka/unuk	7
Snaha/zet	8
Baba/deda	9
Sestra/brat	10
Ostala rodbina (ujna, ujak, strina, stric i sl.)	11
Nije u srodstvu	12
Nije član domaćinstva/privremeno prisutna osoba	88

REDNI BROJ PORODICE	ŠIFRA
Članovi prve porodice	1
Članovi druge porodice	2
Članovi treće porodice	3
Itd.	...
Osoba ne pripada porodici	0

POLOŽAJ ČLANA U PORODICI	ŠIFRA
Supruga/suprug	1
Partnerka/partner u neformalnoj zajednici	2
Zajedničko dijete	3
Sama majka sa djetetom/djecom	4
Sam otac sa djetetom/djecom	5
Dijete koje živi sa samo jednim roditeljem	6
Dijete samo supruge ili partnerke	7
Dijete samo supruga ili partnera	8
Ne pripada nijednoj od porodica	88

PRILOG 3. POPISNE KOMISIJE LOKALNE SAMOUPRAVE

ZAKON O POPISU STANOVNIŠTVA, DOMAĆINSTAVA I STANOVA U BOSNI I HERCEGOVINI 2013. GODINE

Član 26.

(Popisne komisije lokalne samouprave)

- (1) Popisne komisije lokalne samouprave formiraju se za područje svake općine ili grada i Brčko Distrikta na teritoriji Bosne i Hercegovine. Imaju predsjednika i tri do pet članova koje imenuje općina, grad i Brčko Distrikt. Popisne komisije lokalne samouprave obavljaju sljedeće poslove:
 - a) rukovode pripremama, organiziranjem i provođenjem popisa na teritoriji općine, grada i Brčko Distrikta,
 - b) vrše izbor i imenovanje instruktora i popisivača lokalne samouprave,
 - c) obavještavaju stanovništvo o značaju popisa, načinu i vremenu njegovog provođenja, o pravima i dužnostima građana i načinu izvršavanja obaveza u popisu,
 - d) brinu o pravilnoj primjeni metodoloških i organizacionih uputstava,
 - e) preuzimaju štampani popisni materijal i dijele ga instruktorima, koji ga dalje distribuiraju popisivačima,
 - f) osiguravaju prostorije i uslove za provođenje obuke općinskih instruktora i popisivača,
 - g) provode nadzor nad radom instruktora i ostalih učesnika u popisu,
 - h) izdaju učesnicima u popisu propisana ovlaštenja za rad,
 - i) preduzimaju mjere koje garantiraju kompletan obuhvat jedinica popisa,
 - j) preuzimaju popisni materijal od instruktora, organiziraju i kontroliraju obuhvat i kvalitet popisnog materijala,
 - k) osiguravaju skladištenje popisnog materijala uz ispunjenje propisanih sigurnosnih mjera i uslova određenih Zakonom o zaštiti ličnih podataka,
 - l) organiziraju prijevoz i pravovremeno dostavljanje popisnog materijala na mjesto unosa i
 - m) pripremaju obračun troškova nastalih za pripremu i provođenje popisa u skladu sa instrukcijama.
- (2) Nacionalna struktura komisija, instruktora i popisivača lokalne samouprave odražava nacionalnu strukturu stanovništva na području općina prema popisu iz 1991. godine, ako je to moguće.
- (3) U sastavu popisnih komisija lokalne samouprave zastupljen je najmanje jedan predstavnik iz konstitutivnih naroda i ostalih.
- (4) Nacionalna struktura ukupnog broja instruktora za područje općine/grada, u pravilu, odražava nacionalnu strukturu stanovništva prema posljednjem popisu.
- (5) U nacionalnoj strukturi ukupnog broja popisivača za područje općine/grada osigurat će se zastupljenost predstavnika svakog konstitutivnog naroda i ostalih, u procentu koji je najmanje polovina procenta učešća tog naroda, odnosno ostalih u ukupnoj strukturi stanovništva te općine/grada na posljednjem popisu.

ZAKON O ORGANIZACIJI I SPROVOĐENJU POPISA STANOVNIŠTVA, DOMAĆINSTAVA I STANOVA 2013. GODINE U RS

Član 7.

- (1) Popisne komisije jedinica lokalne samouprave formiraju se za područje svake opštine ili grada na teritoriji Republike i imaju predsjednika i tri do pet članova koje imenuje skupština opštine ili grad.
- (2) Zadaci popisne komisije jedinica lokalne samouprave su da:
 - a) rukovode pripremama, organizovanjem i sprovođenjem popisa na teritoriji opštine, odnosno grada,
 - b) vrše izbor i imenovanje instruktora i popisivača jedinica lokalne samouprave,
 - c) obavještavaju stanovništvo o značaju, načinu i vremenu sprovođenja popisa, o pravima i dužnostima građana i načinu izvršavanja obaveza u popisu,
 - d) brinu o pravilnoj primjeni metodoloških i organizacionih uputstava,

- e) prije popisa pregledaju primljene skice i opise statističkih i popisnih krugova da bi se ustanovilo da li je dokumentacija potpuna, kao i da bi se izvršile potrebne dopune i ispravke eventualnih grešaka,
- f) preuzimaju štampani popisni materijal i dijele ga instruktorima, koji ga dalje distribuiraju popisivačima,
- g) obezbjeđuju prostorije i druge uslove za sprovođenje obuke opštinskih, odnosno gradskih instruktora i popisivača,
- h) izdaju učesnicima u popisu propisana ovlašćenja za rad,
- i) obezbjeđuju prostorije za dežurstvo i za rad u vrijeme sprovođenja popisa, kao i prostorije za rad instruktora na pregledu i prijemu popisne građe,
- j) vrše raspored popisivača i opštinskih, odnosno gradskih instruktora po popisnim krugovima i sastavljaju odgovarajuće spiskove,
- k) organizuju u sjedištu komisije dežurstvo članova radi davanja potrebnih objašnjenja i obavještenja, kao i primanje i dalje prenošenje dobijenih dodatnih uputstava od Zavoda,
- l) vrše nadzor nad radom opštinskih, odnosno gradskih instruktora i popisivača i pružaju im stručnu pomoć, posebno se brinu o pravilnoj primjeni metodoloških i organizacionih uputstava,
- m) preduzimaju mjere koje garantuju kompletan obuhvat jedinica popisa,
- n) preuzimaju popisni materijal od instruktora, organizuju i kontrolišu obuhvat i kvalitet popisnog materijala,
- o) obezbjeđuju skladištenje popisnog materijala uz ispunjenje propisanih bezbjednosnih mjera i uslova određenih Zakonom o zaštiti ličnih podataka i drugim propisima o bezbjednosti za takve vrste materijala,
- p) organizuju prevoz i blagovremeno dostavljanje popisnog materijala na mjesto unošenja,
- q) pripremaju obračun troškova nastalih za pripremu i sprovođenje popisa u skladu sa instrukcijama,
- r) raspoređuju kontrolore za rad u postpopisnoj kontroli kvaliteta podataka prikupljenih u popisu, po izabranim popisnim krugovima, u skladu sa instrukcijama Zavoda i Agencije,
- s) vrše zamjenu opravdano spriječenih, kao i nestručnih ili nesavjesnih instruktora, popisivača, a zamjenu kontrolora vrše uz saglasnost Zavoda i Agencije i
- t) razmatraju pritužbe građana i obavještavaju o njima Zavod.

Član 8.

- (1) Nacionalna struktura komisija, instruktora i popisivača jedinica lokalne samouprave odražava nacionalnu strukturu stanovništva na području opštine prema popisu iz 1991. godine, ukoliko je to moguće.
- (2) Nacionalna struktura ukupnog broja instruktora za područje opštine, odnosno grada po pravilu odražava nacionalnu strukturu stanovništva prema posljednjem popisu.
- (3) U nacionalnoj strukturi ukupnog broja popisivača za područje opštine, odnosno grada obezbijediće se zastupljenost predstavnika svakog konstitutivnog naroda i ostalih, u procentu koji je najmanje polovina procenta učešća tog naroda, odnosno ostalih u ukupnoj strukturi stanovništva te opštine, odnosno grada prema posljednjem popisu.

PRILOG 4. USLOVI I KRITERIJI ZA IZBOR OPĆINSKIH INSTRUKTORA I POPISIVAČA

Općinski instruktori

Uvjeti koje kandidat za općinskog/gradskog instruktora treba da ispunjava:

- da je državljanin BIH;
- da ima najmanje 18 godina na dan kada aplicira (punoljetno lice);
- da se protiv kandidata ne vodi krivični postupak;
- da ima stečeno najmanje srednje obrazovanje u četverogodišnjem trajanju;
- da je, ako je moguće, stanovnik naseljenog mjesta ili općine/grada u kojoj će obavljati poslove općinskog/gradskog instruktora;
- da bude raspoloživ preko dana, uveče i vikendom za posao; te
- da posjeduje psiho-fizičke sposobnosti za obavljanje terenskog rada

Kriteriji za bodovanje kandidata za općinske instruktore utvrđeni od strane statističkih agencija u Bosni i Hercegovini i prema utvrđenim kriterijima bodovanje vrši PKLS. Kriteriji za bodovanje i broj bodova su slijedeći:

- a) Najviša završena škola
 - Visoka škola/fakultet/akademija – 4 boda
 - Viša škola – 3 boda
 - Srednja škola (4 godišnja) – 2 boda
- b) Status
 - Nezaposleni kandidat – 2 boda
 - Studenti – 1 bod
 - Ostali kandidati (zaposleni, penzioneri, drugo) – 0 bodova
- c) Opći dojam o kandidatu – 0, 1 ili 2 boda

Popisivači

Uvjeti koje kandidat za popisivača treba da ispunjava:

- da je državljanin BIH;
- da ima najmanje 18 godina na dan kada aplicira (punoljetno lice);
- da se protiv kandidata ne vodi krivični postupak;
- da ima stečeno najmanje srednje obrazovanje;
- da je, ako je moguće, stanovnik naseljenog mjesta ili općine/grada u kojoj će obavljati poslove općinskog/gradskog instruktora;
- da ima čitak rukopis;
- da bude raspoloživ preko dana, uveče i vikendom za posao; te
- da posjeduje psiho-fizičke sposobnosti za obavljanje terenskog rada

Kriteriji za bodovanje kandidata za općinske instruktore utvrđeni od strane statističkih agencija u Bosni i Hercegovini i prema utvrđenim kriterijima bodovanje vrši PKLS. Kriteriji za bodovanje i broj bodova su slijedeći:

- a) Najviša završena škola
 - Visoka škola/fakultet/akademija – 4 boda
 - Viša škola – 3 boda
 - Srednja škola (4 godišnja) – 2 boda
 - Srednja škola (2-3 godišnja) – 1 bod
- b) Status
 - Nezaposleni kandidat – 2 boda
 - Studenti – 1 bod
 - Ostali kandidati (zaposleni, penzioneri, drugo) – 0 bodova
- c) Čitljivost rukopisa (kroz cijelu Prijavu)
 - čitljiv – 2 boda
 - manje čitljiv – 1 boda
 - nečitak – 0 bod
- d) Opći dojam o kandidatu – 0, 1 ili 2 boda

PRILOG 5. PREDVIĐENI BROJ OPĆINSKIH INSTRUKTORA PO OPĆINAMA

OPĆINA	Općinski instruktori po etničkoj strukturi 1991 (sa 20% rezerve za instruktazu)					Općinski instruktori po etničkoj strukturi 1991 (rad na terenu)					OPĆINA	Općinski instruktori po etničkoj strukturi 1991 (sa 20% rezerve za instruktazu)					Općinski instruktori po etničkoj strukturi 1991 (rad na terenu)				
	Ukupno	Bošnjaci	Srbi	Hrvati	Ostali	Ukupno	Bošnjaci	Srbi	Hrvati	Ostali		Ukupno	Bošnjaci	Srbi	Hrvati	Ostali	Ukupno	Bošnjaci	Srbi	Hrvati	Ostali
BANJA LUKA	134	20	73	20	21	112	17	60	17	18	NEVESINJE	12	2	10	0	0	10	2	8	0	0
BERKOVIĆI	3	1	2	0	0	3	1	2	0	0	NOVI GRAD	19	7	11	0	1	16	6	9	0	1
BIJELJINA	74	23	45	0	6	62	19	38	0	5	NOVO GORAŽDE	6	4	2	0	0	5	3	2	0	0
BILEĆA	6	1	5	0	0	5	1	4	0	0	OSMACI	5	2	3	0	0	4	2	2	0	0
BRATUNAC	10	6	4	0	0	8	5	3	0	0	OŠTRA LUKA	4	1	3	0	0	3	1	2	0	0
BROD	18	2	6	8	2	16	2	5	7	2	PALE	13	3	10	0	0	11	3	8	0	0
ČAJNIČE	10	4	6	0	0	8	3	5	0	0	PELAGIĆEVO	5	0	3	2	0	4	0	2	2	0
ČELINAC	11	1	10	0	0	9	1	8	0	0	PETROVAC-DRINIĆ	2	0	2	0	0	2	0	2	0	0
DERVENTA	40	5	16	16	3	33	4	13	13	3	PETROVO	7	0	7	0	0	6	0	6	0	0
DOBOJ	62	19	30	7	6	52	16	25	6	5	PRIJEDOR	60	26	26	3	5	50	22	22	2	4
DONJI ŽABAR	4	0	4	0	0	3	0	3	0	0	PRNJAVOR	43	7	30	2	4	36	6	25	2	3
FOČA	23	11	11	0	1	19	9	9	0	1	RIBNIK	5	0	5	0	0	4	0	4	0	0
GACKO	7	2	5	0	0	6	2	4	0	0	ROGATICA	16	10	6	0	0	13	8	5	0	0
GRADIŠKA	38	10	23	2	3	32	8	19	2	3	RUDO	9	2	7	0	0	8	2	6	0	0
HAN PIJESAK	5	2	3	0	0	5	2	3	0	0	SOKOLAC	17	5	12	0	0	14	4	10	0	0
Istočna ILIDŽA	10	2	7	0	1	9	2	6	0	1	SRBAC	15	1	13	0	1	13	1	11	0	1
Istočni DRVAR	2	0	2	0	0	2	0	2	0	0	SREBRENICA	9	7	2	0	0	8	6	2	0	0
Istočni MOSTAR	2	1	1	0	0	2	1	1	0	0	ŠAMAC	16	1	9	5	1	14	1	8	4	1
Istočni STARI GRAD	3	0	3	0	0	3	0	3	0	0	ŠEKOVIĆI	8	0	8	0	0	7	0	7	0	0
Istočno NOVO SARAJEVO	9	1	8	0	0	8	1	7	0	0	ŠIPOVO	10	2	8	0	0	9	2	7	0	0
JEZERO	2	1	1	0	0	2	1	1	0	0	TESLIĆ	28	6	16	4	2	23	5	13	3	2
KALINOVIK	8	2	6	0	0	7	2	5	0	0	TREBINJE	17	3	12	0	2	14	2	10	0	2
KNEŽEVO	9	1	8	0	0	8	1	7	0	0	TRNOVO	5	2	3	0	0	5	2	3	0	0
KOSTAJNICA	5	1	4	0	0	4	1	3	0	0	UGLJEVIK	15	3	12	0	0	13	3	10	0	0
KOTOR VAROŠ	14	4	6	4	0	12	3	5	4	0	VIŠEGRAD	20	13	6	0	1	17	11	5	0	1
KOZARSKA DUBICA	20	4	14	0	2	17	3	12	0	2	VLAŠENICA	8	5	3	0	0	7	4	3	0	0
KRUPA NA UNI	3	0	3	0	0	3	0	3	0	0	VUKOSAVLJE	5	2	1	2	0	5	2	1	2	0
KUPRES	2	0	2	0	0	2	0	2	0	0	ZVORNIK	36	20	15	0	1	30	17	12	0	1
LAKTAŠI	19	0	15	2	2	16	0	12	2	2											
LOPARE	14	2	11	0	1	12	2	9	0	1	DISTRIKT BRČKO BIH	86	38	18	22	8	72	32	15	18	7
LJUBINJE	3	0	3	0	0	3	0	3	0	0											
MILIĆI	10	5	5	0	0	8	4	4	0	0											
MODRIČA	23	6	9	6	2	20	5	8	5	2											
MRKONJIĆ GRAD	17	1	14	1	1	15	1	12	1	1											

OPĆINA	Općinski instruktori po etničkoj strukturi 1991 (sa 20% rezerve za instruktazu)					Općinski instruktori po etničkoj strukturi 1991 (rad na terenu)					OPĆINA	Općinski instruktori po etničkoj strukturi 1991 (sa 20% rezerve za instruktazu)					Općinski instruktori po etničkoj strukturi 1991 (rad na terenu)				
	Ukupno	Bošnjaci	Srbi	Hrvati	Ostali	Ukupno	Bošnjaci	Srbi	Hrvati	Ostali		Ukupno	Bošnjaci	Srbi	Hrvati	Ostali	Ukupno	Bošnjaci	Srbi	Hrvati	Ostali
Banovići	19	14	3	0	2	16	12	2	0	2	Kupres	7	1	3	3	0	5	0	2	3	0
Bihać	43	28	9	3	3	36	23	7	3	3	Livno	19	3	1	14	1	16	2	1	12	1
Bosanska Krupa	21	14	6	0	1	18	12	5	0	1	Lukavac	41	28	8	2	3	35	23	7	2	3
Bosanski Petrovac	11	3	8	0	0	9	2	7	0	0	Ljubuški	19	1	0	18	0	16	1	0	15	0
Bosansko Grahovo	4	0	4	0	0	3	0	3	0	0	Maglaj	22	12	6	3	1	19	10	5	3	1
Breza	15	11	2	1	1	12	9	1	1	1	Neum	5	0	0	5	0	4	0	0	4	0
Bugojno	26	11	5	9	1	22	9	4	8	1	Novi Travnik	17	6	2	7	2	14	5	1	6	2
Busovača	17	7	1	8	1	14	6	0	7	1	Odžak	22	5	3	13	1	18	4	2	11	1
Bužim	10	10	0	0	0	8	8	0	0	0	Olovo	11	8	2	1	0	9	7	1	1	0
Cazin	41	40	0	0	1	34	33	0	0	1	Orašje	18	1	1	15	1	15	1	0	13	1
Čapljina	19	5	3	10	1	16	4	3	8	1	Pale	3	2	1	0	0	2	2	0	0	0
Čelić	11	9	1	1	0	9	7	1	1	0	Posušje	12	0	0	12	0	10	0	0	10	0
Čitluk	12	0	0	12	0	10	0	0	10	0	Prozor	11	4	0	7	0	9	3	0	6	0
Doboj - Istok	7	7	0	0	0	6	6	0	0	0	Ravno	3	0	2	1	0	2	0	1	1	0
Doboj - Jug	4	4	0	0	0	3	3	0	0	0	Sanski Most	29	15	11	2	1	24	12	9	2	1
Dobretići	2	0	0	2	0	1	0	0	1	0	Sapna	8	6	2	0	0	7	5	2	0	0
Domaljevac Šamac	4	0	0	4	0	3	0	0	3	0	Sarajevo - Centar	47	24	10	3	10	39	20	8	3	8
Donji Vakuf	12	7	5	0	0	10	6	4	0	0	Sarajevo - Novi Grad	92	47	25	6	14	77	39	21	5	12
Drvar	8	0	8	0	0	7	0	7	0	0	Sarajevo - Novo Sarajevo	58	22	18	6	12	48	18	15	5	10
Foča - FBiH	4	3	1	0	0	3	2	1	0	0	Sarajevo - Stari Grad	31	24	3	1	3	25	20,0	2,0	0,8	2,0
Fojnica	11	5	0	5	1	9	4	0	4	1	Srebrenik	32	24	4	2	2	27	20	3	2	2
Glamoč	6	1	5	0	0	5	1	4	0	0	Stolac	8	4	1	3	0	7	3	1	3	0
Goražde	16	11	4	0	1	13	9	3	0	1	Široki Brijeg	22	0	0	22	0	18	0	0	18	0
Gornji Vakuf - Uskoplje	18	10	0	8	0	15	8	0	7	0	Teočak	5	5	0	0	0	4	4	0	0	0
Gračanica	38	34	2	0	2	32	28	2	0	2	Tešanj	36	30	0	5	1	30	25	0	4	1
Grad Mostar	84	28	16	29	11	70	24	13	24	9	Tomislavgrad	14	1	0	13	0	12	1	0	11	0
Gradačac	30	24	3	2	1	25	20	2	2	1	Travnik	44	20	5	16	3	37	17	4	13	3
Grude	11	0	0	11	0	9	0	0	9	0	Trnovo	6	5	1	0	0	5	4	1	0	0
Hadžići	26	16	7	1	2	22	13	6	1	2	Tuzla	108	52	16	17	23	91	44	13	14	20
Ilidža	64	29	21	7	7	54	24	18	6	6	Usora	6	1	1	4	0	5	1	1	3	0
Ilijaš	20	8	9	2	1	17	7	7	2	1	Vareš	16	5	3	6	2	13	4	2	5	2
Jablanica	10	7	0	2	1	9	6	0	2	1	Velika Kladuša	32	29	1	1	1	27	24	1	1	1
Jajce	25	10	4	9	2	21	8	3	8	2	Visoko	33	25	5	1	2	28	21	4	1	2
Kakanj	41	22	4	12	3	34	18	3	10	3	Vitez	20	8	1	9	2	17	7	1	7	2
Kalesija	28	24	3	0	1	24	20	3	0	1	Vogošća	24	12	9	1	2	20	10	7	1	2
Kiseljak	20	8	1	10	1	17	7	1	8	1	Zavidovići	27	17	6	2	2	23	14	5	2	2
Kladanj	12	9	3	0	0	10	8	2	0	0	Zenica	85	47	13	13	12	71	39	11	11	10
Ključ	13	9	4	0	0	11	8	3	0	0	Žepče	18	6	1	10	1	15	5	1	8	1
Konjic	26	14	4	7	1	22	12	3	6	1	Živinice	48	38	3	4	3	40	32	2	3	3
Kreševo	6	1	0	5	0	5	1	0	4	0											

PRILOG 6. PREDVIĐENI BROJ POPISIVAČA PO OPĆINAMA

OPĆINA	Popisivači po etničkoj strukturi 1991 (sa 20% rezerve za instruktažu)									Popisivači po etničkoj strukturi 1991 (rad na terenu)									OPĆINA	Popisivači po etničkoj strukturi 1991 (sa 20% rezerve za instruktažu)									Popisivači po etničkoj strukturi 1991 (rad na terenu)								
	Ukupno	Bošnjaci	50%	Srbi	50%	Hrvati	50%	Ostali	50%	Ukupno	Bošnjaci	50%	Srbi	50%	Hrvati	50%	Ostali	50%		Ukupno	Bošnjaci	50%	Srbi	50%	Hrvati	50%	Ostali	50%	Ukupno	Bošnjaci	50%	Srbi	50%	Hrvati	50%	Ostali	50%
BANJA LUKA	1075	157	79	589	294	160	80	169	85	896	131	66	491	245	133	67	141	70	NEVESINJE	98	18	9	78	39	1	1	1	1	82	15	7	65	32	1	0	1	1
BERKOVIĆI	16	4	2	9	5	3	2	0	0	13	3	2	8	4	3	1	0	0	NOVI GRAD	152	53	27	91	45	1	1	7	4	127	44	22	75	38	1	0	6	3
BIJELJINA	593	186	93	352	176	3	2	52	26	494	155	77	293	147	3	1	43	22	NOVO GORAŽDE	45	32	16	12	6	0	0	1	1	38	28	14	10	5	0	0	0	0
BILEĆA	44	7	4	35	18	0	0	2	1	37	6	3	29	15	0	0	2	1	OSMACI	34	16	8	18	9	0	0	0	0	28	13	7	15	8	0	0	0	0
BRATUNAC	79	51	25	27	14	0	0	1	1	66	42	21	23	11	0	0	1	1	OŠTRA LUKA	32	4	2	24	12	3	1	1	1	27	3	2	20	10	3	1	1	1
BROD	146	18	9	49	25	60	30	19	10	122	15	7	41	21	50	25	16	8	PALE	106	23	11	78	39	1	0	4	2	88	19	10	65	33	1	0	3	2
ČAJNIČE	80	36	18	42	21	0	0	2	1	67	30	15	35	18	0	0	1	1	PELAGIĆEVO	42	0	0	22	11	18	9	2	1	35	0	0	18	9	15	8	2	1
ČELINAC	90	7	3	80	40	0	0	3	1	75	6	3	67	33	0	0	2	1	PETROVAC-DRINIĆ	7	0	0	7	3	0	0	0	0	6	0	0	6	3	0	0	0	0
DERVENTA	319	40	20	130	65	124	62	25	13	266	34	17	107	54	104	52	21	10	PETROVO	54	2	1	50	25	0	0	2	1	45	2	1	42	21	0	0	2	1
DOBOJ	493	151	78	242	121	57	29	43	22	411	126	63	202	101	47	24	36	18	PRIJEDOR	484	213	106	205	103	27	14	39	19	403	177	89	171	86	23	11	32	16
DONJI ŽABAR	30	0	0	30	15	0	0	0	0	25	0	0	24	13	0	0	0	0	PRNJAVOR	341	52	26	244	122	13	6	32	16	284	43	22	203	102	11	5	27	13
FOČA	182	87	43	89	44	0	0	6	3	152	73	37	74	37	0	0	5	2	RIBNIK	36	0	0	36	18	0	0	0	0	30	0	0	30	15	0	0	0	0
GACKO	54	19	10	34	17	0	0	1	1	45	16	8	28	14	0	0	1	1	ROGATICA	130	79	39	50	25	0	0	1	1	108	65	33	42	21	0	0	1	1
GRADIŠKA	305	81	40	183	91	17	9	24	12	254	67	34	152	76	14	7	20	10	RUDO	75	20	10	53	27	0	0	2	1	63	17	8	44	22	0	0	1	1
HAN PIJESAK	36	13	6	22	11	0	0	1	0	29	11	5	18	9	0	0	0	0	SOKOLAC	133	40	20	91	46	0	0	2	1	111	33	17	76	38	0	0	2	1
IŠTOČNA ILIDŽA	83	12	6	64	32	1	1	6	3	69	9	5	53	27	2	1	5	3	SRBAC	120	5	3	106	53	1	0	8	4	100	4	2	88	44	1	0	7	3
IŠTOČNI DRVAR	2	0	0	2	1	0	0	0	0	2	0	0	2	1	0	0	0	0	SREBRENICA	76	57	29	17	9	0	0	2	1	63	48	24	14	7	0	0	2	1
IŠTOČNI MOSTAR	5	2	1	3	2	0	0	0	0	4	2	1	3	1	0	0	0	0	ŠAMAC	131	12	6	69	35	39	19	11	6	109	10	5	58	29	33	16	9	5
IŠTOČNI STARI GRAD	20	1	1	19	10	0	0	0	0	17	1	0	16	8	0	0	0	0	ŠEKOVIĆI	66	2	1	62	31	0	0	2	1	55	2	1	51	26	0	0	2	1
IŠTOČNO N. SARAJEVO	68	5	3	59	30	1	1	3	2	57	4	2	50	25	1	1	2	1	ŠIPOVO	82	15	8	65	33	0	0	2	1	68	13	6	53	27	0	0	2	1
JEZERO	12	3	2	8	4	1	0	0	0	10	3	2	6	3	1	0	0	0	TESLIĆ	226	48	24	125	63	36	18	17	9	188	40	20	104	52	30	15	14	7
KALINOVIK	67	21	10	45	23	0	0	1	1	56	18	9	38	19	0	0	0	0	TREBINJE	137	26	13	96	48	2	1	13	6	114	22	11	80	40	2	1	11	5
KNEŽEVO	71	5	3	64	32	1	1	1	1	59	4	2	53	27	1	0	1	1	TRNOVO	42	18	9	24	12	0	0	0	0	35	15	7	20	10	0	0	0	0
KOSTAJNICA	37	10	5	24	12	1	0	2	1	31	8	4	20	10	1	0	1	1	UGLJEVIK	116	21	11	92	47	0	0	3	1	97	18	9	77	39	0	0	2	1
KOTOR VAROŠ	112	34	17	43	21	32	16	3	1	93	28	14	36	18	27	14	2	1	VIŠEGRAD	156	99	49	50	25	0	0	7	3	130	82	41	42	21	0	0	5	3
KOZARSKA DUBICA	157	32	16	108	54	2	1	15	7	131	27	13	89	45	2	1	13	6	VLAŠENICA	66	40	20	23	12	0	0	3	1	55	33	17	19	10	0	0	3	1
KRUPA NA UNI	17	0	0	17	8	0	0	0	0	14	0	0	14	7	0	0	0	0	VUKOSAVLJE	41	17	8	7	4	15	8	2	1	34	14	7	6	3	13	6	1	1
KUPRES	5	0	0	5	2	0	0	0	0	4	0	0	4	2	0	0	0	0	ZVORNIK	288	159	80	120	61	0	0	9	5	240	133	66	100	50	0	0	7	4
LAKTAŠI	149	2	1	122	61	13	6	12	6	124	2	1	101	51	11	5	10	5																			
LOPARE	113	11	6	99	50	0	0	3	2	94	10	5	82	41	0	0	2	1	DISTRIKT BRČKO BIH	540	238	119	112	56	137	69	53	27	450	198	99	93	47	114	57	44	22
LJUBINJE	17	1	1	16	8	0	0	0	0	14	1	1	13	7	0	0	0	0																			
MILIĆI	80	38	19	41	20	0	0	1	1	67	32	16	34	17	0	0	1	1																			
MODRIČA	186	44	22	79	40	46	23	17	8	155	37	19	67	34	38	19	13	7																			
MIRKONJIĆ GRAD	138	12	6	111	56	10	5	5	2	115	10	5	92	46	9	4	4	2																			

OPĆINA	Popisivači po etničkoj strukturi 1991 (sa 20% rezerve za instruktazu)									Popisivači po etničkoj strukturi 1991 (rad na terenu)									OPĆINA	Popisivači po etničkoj strukturi 1991 (sa 20% rezerve za instruktazu)									Popisivači po etničkoj strukturi 1991 (rad na terenu)								
	Ukupno	Bošnjaci	50%	Srbi	50%	Hrvati	50%	Ostali	50%	Ukupno	Bošnjaci	50%	Srbi	50%	Hrvati	50%	Ostali	50%		Ukupno	Bošnjaci	50%	Srbi	50%	Hrvati	50%	Ostali	50%	Ukupno	Bošnjaci	50%	Srbi	50%	Hrvati	50%	Ostali	50%
Banovići	140	101	51	24	12	3	2	12	6	117	84	42	20	10	3	1	10	5	Kupres	36	3	2	16	8	17	8	0	0	30	3	1	13	7	14	7	0	0
Bihać	335	217	108	66	34	26	13	26	13	279	181	90	55	28	22	11	22	11	Livno	169	24	12	16	8	122	61	7	4	141	20	10	13	7	102	51	6	3
Bosanska Krupa	150	103	52	42	21	1	1	4	2	125	86	43	35	18	1	0	3	2	Lukavac	344	235	118	67	34	14	7	28	14	287	196	98	56	28	12	6	23	12
Bosanski Petrovac	72	16	8	53	27	0	0	3	2	60	13	7	44	22	0	0	3	1	Ljubuški	130	7	4	0	0	120	60	3	2	108	6	3	0	0	100	50	3	1
Bosansko Grahovo	25	0	0	23	12	1	1	1	1	21	0	0	19	10	1	0	1	0	Maglaj	157	89	45	42	22	17	9	9	5	131	75	38	34	17	14	7	8	4
Breza	89	68	34	11	6	4	2	6	3	74	57	28	9	5	3	2	5	3	Neum	34	1	1	2	1	30	15	1	1	28	1	0	2	1	25	13	1	0
Bugojno	205	86	43	38	19	70	35	11	6	171	72	36	32	16	58	29	9	5	Novi Travnik	130	49	25	17	9	52	26	12	6	108	41	20	14	7	43	22	10	5
Busovača	121	54	27	4	2	59	30	4	2	101	45	23	3	2	49	25	3	2	Odžak	135	29	15	20	10	78	39	8	4	113	24	12	17	8	65	33	7	3
Bužim	77	76	38	0	0	0	0	1	1	64	63	32	0	0	0	0	1	1	Olovo	79	58	29	16	8	3	2	2	1	66	48	24	13	7	3	1	2	1
Cazin	296	288	144	3	2	1	1	4	2	247	240	120	3	1	1	0	3	2	Orašje	120	9	5	8	4	99	50	4	2	100	8	4	7	3	83	41	3	2
Čapljina	144	40	20	19	10	77	39	8	4	120	33	17	16	8	64	32	7	3	Pale	12	9	5	3	2	0	0	0	0	10	8	4	3	1	0	0	0	0
Čelić	79	62	31	8	4	8	4	1	1	66	51	26	7	4	7	3	1	1	Posušje	86	0	0	0	0	85	43	1	1	72	0	0	0	0	71	35	1	1
Čitluk	90	1	1	0	0	88	44	1	1	75	1	0	0	0	73	37	1	1	Prozor	85	31	16	0	0	53	27	1	1	71	26	13	0	0	44	22	1	1
Doboj - Istok	60	58	29	1	1	0	0	1	1	50	48	24	1	0	0	0	1	1	Ravno	17	0	0	9	5	8	4	0	0	14	0	0	8	4	7	3	0	0
Doboj - Jug	23	21	11	0	1	1	1	1	1	19	18	9	0	0	1	0	1	1	Sanski Most	228	115	58	87	44	16	8	10	5	190	96	48	73	36	13	7	8	4
Dobretići	8	0	0	0	0	8	4	0	0	7	0	0	0	0	7	3	0	0	Sapna	60	50	25	9	5	0	0	1	1	50	42	21	7	4	0	0	1	1
Domaljevac Šamac	28	0	0	3	1	24	12	1	1	23	0	0	3	1	20	10	1	1	Sarajevo - Centar	348	174	87	73	37	24	12	77	39	290	145	73	61	30	20	10	64	32
Donji Vakuf	83	46	23	32	16	2	1	3	2	69	38	19	27	13	2	1	3	1	Sarajevo - N. Grad	713	364	182	195	98	47	24	107	54	594	303	152	163	81	39	20	89	45
Drvar	71	0	0	69	35	0	0	2	1	59	0	0	58	29	0	0	2	1	Sarajevo - N.Sarajevo	409	152	76	131	66	40	20	86	43	341	127	63	109	55	33	17	72	36
Foča - FBiH	25	19	10	6	3	0	0	0	0	21	16	8	5	3	0	0	0	0	Sarajevo - S. Grad	242	192	96	20	10	6	3	24	12	202	160	80	17	8	5	3	20	10
Fojnica	78	38	19	1	1	32	16	7	4	65	32	16	1	0	27	13	6	3	Srebrenik	278	207	104	36	18	19	10	16	8	232	173	86	30	15	16	8	13	7
Glamoč	40	7	4	31	16	1	1	1	1	33	6	3	26	13	1	0	1	1	Stolac	73	35	18	10	5	26	13	2	1	61	29	15	8	4	22	11	2	1
Goražde	140	98	49	37	19	0	0	5	3	117	82	41	31	15	0	0	4	2	Široki Brijeg	145	0	0	1	1	143	72	1	1	121	0	0	1	0	119	60	1	1
G. Vakuf/ Uskoplje	114	64	32	0	0	49	25	1	1	95	53	27	0	0	41	20	1	1	Teočak	42	40	20	0	0	0	0	2	1	35	33	17	0	0	0	0	2	1
Gračanica	289	259	130	15	8	1	1	14	7	241	216	108	13	6	1	0	12	6	Tešanj	238	191	96	7	4	32	16	8	4	198	159	80	6	3	27	14	6	3
Grad Mostar	653	227	114	123	62	221	111	82	41	544	189	95	103	51	184	92	68	34	Tomislavgrad	124	13	7	2	1	108	54	1	1	103	11	5	2	1	90	45	1	1
Gradačac	244	198	99	20	10	14	7	12	6	203	165	83	17	8	12	6	10	5	Travnik	307	139	70	32	16	114	57	22	11	256	116	58	27	13	95	48	18	9
Grude	77	0	0	0	0	76	38	1	1	64	0	0	0	0	63	32	1	1	Trnovo	35	28	14	6	3	0	0	1	1	29	23	12	5	3	0	0	1	1
Hadžići	163	104	52	43	22	5	3	11	6	136	87	43	36	18	4	2	9	5	Tuzla	875	418	209	132	66	137	69	188	94	729	348	174	110	55	114	57	157	78
Ilidža	456	205	103	155	78	50	25	46	23	380	170	85	130	65	42	21	38	19	Usora	43	8	5	4	2	30	15	1	1	36	7	4	4	2	24	12	1	1
Ilijaš	145	60	30	66	33	10	5	9	5	121	50	25	55	28	8	4	8	4	Vareš	108	33	17	18	9	44	22	13	7	90	28	14	15	8	37	18	11	5
Jablanica	82	59	30	3	2	15	8	5	3	68	49	25	3	1	13	6	4	2	Velika Kladuša	235	215	108	10	5	3	2	7	4	196	179	90	8	4	3	1	6	3
Jajce	175	71	36	29	15	63	32	12	6	146	59	30	24	12	53	26	10	5	Visoko	252	188	94	41	21	10	5	13	7	210	157	78	34	17	8	4	11	5
Kakanj	253	138	69	22	11	75	38	18	9	211	115	58	18	9	63	31	15	8	Vitez	158	65	33	9	5	72	36	12	6	132	54	27	8	4	60	30	10	5
Kalesija	218	190	92	22	11	0	0	6	3	182	158	79	18	9	0	0	5	3	Vogošća	163	83	42	58	29	7	4	15	8	136	69	35	48	24	6	3	13	6
Kiseljak	164	66	33	5	3	86	43	7	4	137	55	28	4	2	72	36	6	3	Zavidovići	220	141	71	49	25	14	7	16	8	183	118	59	41	20	12	6	13	7
Kladanj	80	59	30	19	10	0	0	2	1	67	49	25	16	8	0	0	2	1	Zenica	623	344	172	96	48	96	48	87	44	519	287	143	80	40	80	40	73	36
Ključ	96	60	30	33	17	1	1	2	1	80	50	25	28	14	1	0	1	1	Žepče	130	46	23	10	5	71	36	3	2	108	38	19	8	4	59	30	3	1
Konjic	198	108	54	30	15	51	26	9	5	165	91	46	25	13	42	21	7	4	Živinice	361	290	145	23	12	26	13	22	11	301	242	121	19	10	22	11	18	9
Kreševo	47	11	6	0	0	33	17	3	2	39	9	5	0	0	28	14	3	1																			